

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

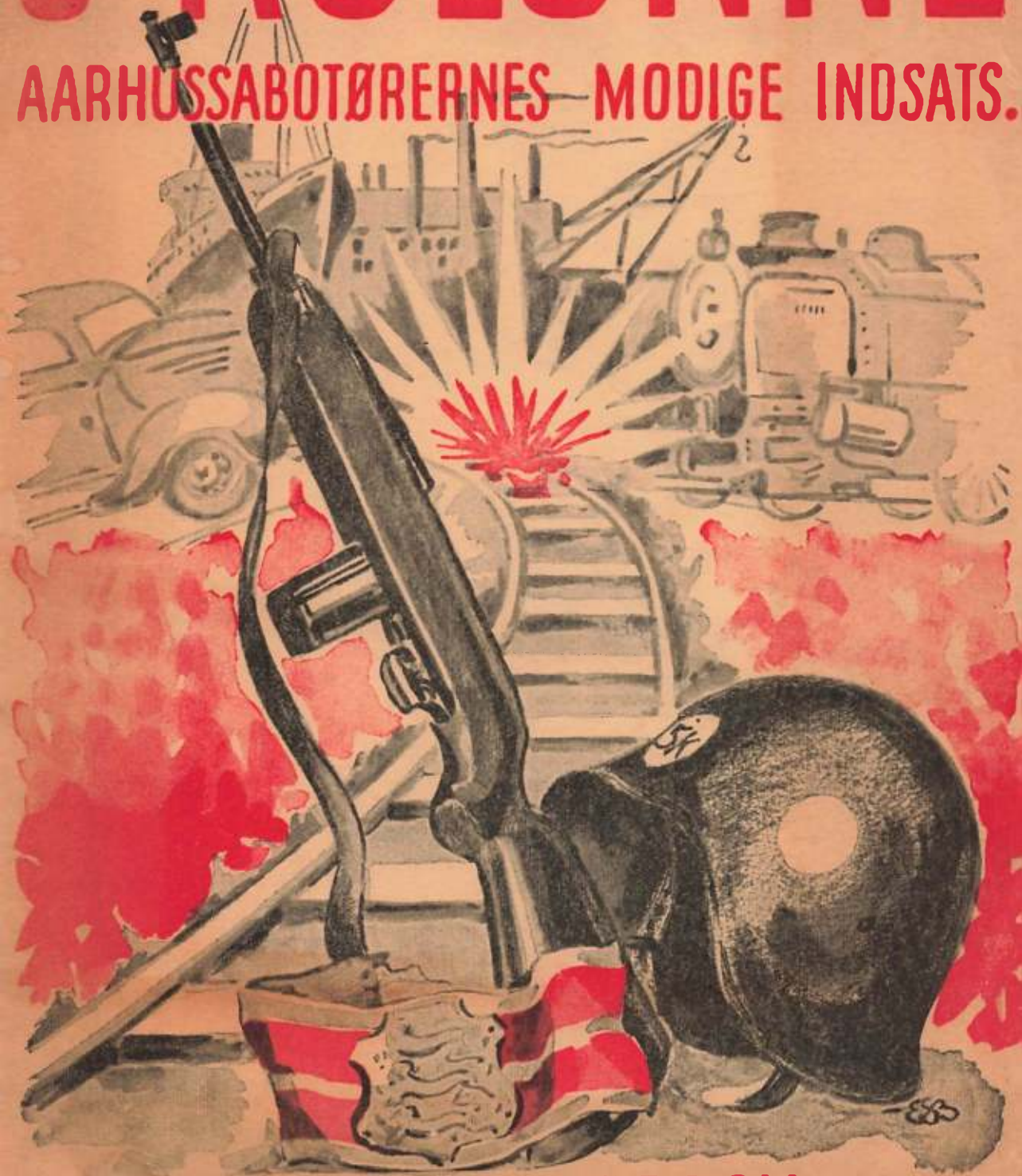
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

5te KOLONNE

AARHUSSABOTØRERNES MODIGE INDSATS.

SVEN HAUERBACH

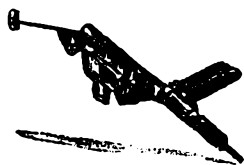
5. KOLONNE

*Tre af 5. Kolonnes Folk faldt — ved Købet af
denne Bog har De betalt 1 Kr. til de Efterladte.*

SVEN HAUERBACH

5. KOLONNE

AARHUS-SABOTØRERNES
MODIGE INDSATS

AARHUS
EGET FORLAG
1945

Omslagstegning,
Vignetter og Tegninger:
Eva Hauerbach

Foto:
Mundus, Skabelund, Stegger Sørensen
m. fl.

Kilcheer:
Hammerschmidt

Tryk:
Clemenstrykkeriet I/S

Copyright 5. Kolonnes Chef

Uddrag af Stoffet maa kun offentliggøres med Kildeangivelse

*Tilegnet Mindet om vore 3 prægtige Kammerater,
WALTHER PETERSEN,
HANS ZEUTHEN ENGBERG og
NIELS MØLGAARD MIKKELSEN,
som faldt i Kampen mod Fjenden.*

Den 23. Marts 1945 gik tre Mand fra S-Gruppe 8 og en Kammerat fra S-Gruppe 2 til Angreb mod en nødlandet tysk Flyvemaskine ved Slet. Vagten blev holdt op, og den tyske Gefreiter fik Ordre til, at hans Folk skulde nedlægge Vaabnene; de tyske Soldater begyndte at skyde. Frihedskæmpernes tunge Vaaben kikkede, og de maatte flygte. Studenterne Hans Zeuthen Engberg og Niels Mølgaard Mikkelsen blev skudt ned og dræbt. Begge havde udvist Mod og Snarraadighed ved mange Aktioner, kun en Række Uheld førte dem ind i Døden.

Maskinarbejder Walther Petersen, der tilhørte S-Gruppe 1, som udelukkende bestod af Folk fra Statsbanerne, mødte sin Skæbne den 23. Februar 1945. Under en Aktion paa Aarhus Godsbanegaard gik hans Sprængblyant for tidligt. Han og to Kammerater blev saaret. Walther Petersen fik sit ene Ben alvorligt læderet og faldt i Tyskernes Hænder; han blev udsat for Tortur, skønt hans rette Opholdssted burde være et Hospital. Walther Petersen døde i tysk Fangenskab. Han efterlod Hustru og en lille Pige. Ved hans Baare udtalte Stiftsprovst Kai Jensen: Walther Petersen faldt for Fædrelandet, fra hans Kiste gaar der et Kald til os alle, han var en god, dansk Mand.

Man har bedt mig skrive et Forord til Bogen om 5. Kolonne i Aarhus, den danske „5. Kolonne“, der var rettet mod „Herrefolket“. Jeg gør det meget gerne, thi intet vilde glæde mig mere, end at disse raske Folks Bedrifter, som Bogen handler om, maatte vederfares den Ære at blive gjort til Historie.

Det var en streng Tid at komme igennem, men hver eneste af Kolonnens Mænd bed Tænderne sammen, naar det gjaldt, og trodsede den Fjende, som vilde kue vort Land. Aldrig fik han Bugt med os i Aarhus.

Vi fik — heldigvis — ikke Lejlighed til at se 5. Kolonne gaa i samlet Aktion, men Kolonnens spredte, altid befalede, Aktioner baade mærkede og hørte vi alle i Aarhus By. Var den ventede Ordre kommet om Afbrydelse af alle Forbindelseslinier, vilde Tyskerne til deres store Overraskelse have lært Betydningen af det af dem saa ofte benyttede Ord „schlagartig“ at kende: Aarhus By vilde da i Løbet af mindre end 2 Timer have været fuldstændig afskaaret fra Omverdenen, idet samtlige 5 fra Byen førende Jernbaneruter saavel som alle Telegraf- og Telefonforbindelser i og udenfor Byen vilde være blevet totalt afbrudt, Strømforsyning til alle Radiostationer ødelagt, takket være de omhyggelige Forberedelser, der forlængst var truffet og atter og atter gennemprøvet af Sabotage- og Nedrivningsgrupperne.

Mit Samarbejde med 5. Kolonnens Mandskab gav mig en Række storartede Kammerater; Gang paa Gang maatte jeg sande, at den Ungdom, jeg her havde at gøre med, var i Besiddelse af en Moral, en Indstilling og en ukuelig Energi, som var staalsatte danske Mænd værdig, og som viste alle andre, at det var muligt at trodse Fjenden.

Vi skylder alle 5. Kolonne en Tak for det glimrende Arbejde, der blev udført. Specielt vil jeg takke min unge Kammerat og fortræffelige Medarbejder „Jørgen Jensen“, nu Kaptajnløjtnant E. Fisker, Kolonnens Chef og dygtige Organisator, som paa saa glimrende Maade forstod at klare de talrige, ofte saare vanskelige Opgaver, der maatte stilles ham.

J. Thisenberg
Kaptajn,

Chef for Modstandskolonnerne i Aarhus.

5. KOLONNE

Kaptajnløjtnant E. Fisker
Chef.

Officiant Amdisen
Næstkommanderende.

Læge: Ib Christiansen.

Materialforvalter:
Fængselsbetjent Petersen.

Efterretningsmand:
Jacob Larsen.

Modtagesektion:

Leder:
Tage Poulsen
Gruppens faste Medlemmer:
Sv. Knoblauch.
Lauritz Krøll.
F. Lænø.
P. Graversen.
+ Chaufførerne:
Henry Jensen og
Anton Christensen.

Sabotagegrupperne.

12 S-Grupper + 1 Ordonnansgruppe.

1. „Carlo“ — Østbanen.
Grf. Carlo Andersen.
Nk. Th. Østergaard.
 2. „Ole“ — Nordbanen.
Grf. Vagn Olesen.
 3. „Peter“ — Nordbanen.
Grf. v. Lilienskjold.
Nk. Erik D. Jensen.
 4. „John“ — Hammelbanen.
Grf. Vetlesen.
Nk. Karl Bjarne Nielsen.
 5. „Koch“ — Sydbanen.
Grf. Olav Kylling.
Nk. Preben Jensen.
 6. „Thorleif“ — Sydbanen.
Grf. Thorleif Holtzmann.
Nk. Harry Jensen.
 7. „Lyre“ — Odderbanen.
Grf. Stengade.
Nk. Holger Christensen.
 8. „Præsten“.
Grf. Brinck Jensen.
Nk. H. Riber Christensen.
 9. „Landmaaleren“.
Grf. Landinsp. Westy Larsen.
Nk. Hans Rasmussen.
 10. „Postene“.
Grf. Hans Jensen.
Nk. N. P. Jensen.
 11. „Havnen“.
Grf. Walther Andersen.
Nk. Bent Petersen.
 12. „Borum“.
Grf. Pastor O. Møller.
Nk. Grauengaard.
- „Ordonnans“.
Grf. Knud Larsen.

Nedrivningsgrupperne
Chef: Officiant J. L. Kræmer.

Næstkommanderende:
Officiant L. Holm.

21 Grupper + 1 Ordonnansgruppe.

Extern Tjeneste:

1. „Risskov“
Grf. Knud Schultz.
Nk. Henning Haugaard.
2. „Grenaa“
Grf. Sven Hauerbach.
Nk. Carl Jacobsen.
3. „Randers“ I.
Grf. Mogens Lorentzen.
(arresteret af Gestapo).
Nk. B. Høst Schmidt.
„Randers“ II.
Grf. Vagn Aa. Rønlev.
Nk. Ernst Nielsen.
(Begge arresteret).
„Randers“ III + „Aalborg“.
Grf. W. Deruginsky.
Nk. Jens Martin Petersen.
4. „Viborg“ I.
Grf. Knud Dreyer Sørensen.
(Arresteret).
Nk. Orla Marcussen.
„Viborg“ II.
Grf. Kaj Niemann.
Nk. Poul Nielsen.
5. „Tilst“.
Grf. Sofus Gisselbæk.
Nk. Orla Cramer.
6. „Borum“.
Grf. Pastor Orla Møller.
Nk. August Jensen.
7. „Silkeborg“.
Grf. Bent Aage Nielsen.
Nk. Poul Erik Petersen.
8. „Høring“.
Grf. Stadil Petersen.
9. „Holme“.
Grf. Allan Falsing.
Nk. Aage Kiilsgaard.
10. „Odder“.
Grf. Harald Krath.
Nk. Svend Jensen.
11. „Egens“.
Grf. Knud Jensen.
12. „Homaa“.
Grf. Rasmus Rasmussen.

Intern Tjeneste.

13. „Telefonen“.
Grf. Willy Madsen.
14. „Radio“ I. (I)
Grf. Bent Lomholdt.
„Radio“ I. (II)
Grf. Peder Pedersen.
Nk. Arne Berthelsen.
15. „Radio“ II.
Grf. L. Ørskov.
Nk. Jørgen Haugsted.
16. „Oliemøllen“.
Grf. P. Heiberg Christensen.
Nk. E. J. Jensen.
17. „Rigstelefonen“.
Grf. Kaj Frost Christensen.
18. „DSB“.
Grf. F. Lausen.
Nk. Willy Lausen.
19. „Zoo“.
Grf. Henry Winther.
Nk. Rudolf Jensen.
20. „Havnen“.
Grf. Henning Christensen.
Nk. Henrik West.
21. „Aarestrupvej“.
Grf. Erik Nielsen.
Nk. Niels Enggaard.
„Ordonnansgruppen“.
Grf. Ebbe Nielsen.
Nk. (I) Henry Johansen.
Nk. (II) Erik Nielsen.

INDLEDNING

SABOTAGE var Danskernes virksomste Vaaben i Kampen mod Værnemagten, de tyske Overfaldsmænd, der paa brutal, men behændig Maade udplyndrede vort Land, omdannede det til et militært Støttepunkt og med Rette bar sit Øgenavn „Fjernemagten“. Da de første Sabotører dukkede op, og deres Bomber knaldede i nogenlunde fredelige Gader langt borte fra de blodige Krigsskuepladser, var der en Del danske Borgere, som uroligt lyttede til fra deres lune Stuer, hvor man „modigt“ hørte den engelske Radio. Bomberne i Natten varslede en ny Tid, Kampens Tid, men til en Begyndelse forstod ikke alle Nødvendigheden heraf. De drønende Knald, de flammende Baal, Skudene i Mørket var et saare haandgribeligt Udtryk for nye Metoder, det var ikke nok med den mere fredelige Form for Sabotage, den passive Modstand, den kolde Skulder. Da Tyskernes Greb strammedes om Danmark, da Masken faldt, og de sande Hensigter blev tydelige for enhver, maatte Vaabnene tale. I Nazi-Besættelsens sidste Aar blev det klart for næsten alle. Krenchel brølede i Radioen for døve Øren, og vandt han enkelte Tilhængere, der var bange for, at vi skulde faa alle vore Fabrikker lagt øde, saa faldt de hurtigt fra, da Schalburgtagen tog fat paa morderisk Vis, og gjorde Krenchels Appel om at holde inde til en Farce.

Aarhus blev paa mange Maader den Provinsby, der haardest maatte bære Besættelsens tunge Byrder. Værnemagten havde her stor Garnison, Gestapo jysk Hovedkvarter, over Aarhus Havn foregik kæmpe-mæssige Udskibninger til Norge og Tyskland, en Strøm af Skibe kom og gik med Materiel, Mandskab og Ammunition, til og fra Aarhus rullede ved Nat og Dag tyske Troppetog. I 2. Distrikts Bygninger i Bane-gaardsgade havde det tyske Transportkommandantur for hele Landet sit Hovedsæde. Efterhaanden stod det mere og mere klart, at Jylland var den mest udsatte Del af Danmark, og det skulde mærkes i Landsdelens

skønne Hovedstad, Smilet i Smilets By stivnede i en Grimasse, Pigtraadsspærringer, Løbegrave, Bunkers, Landminer satte sit Præg paa de fredelige Skove, der kantede Byen ved Bugten, den berømte blaa Bugt blev et farligt Bekendtskab, Minerne sørgede derfor. Aarhus krøb i Ly bag Mørkelægningsgardiner og Træskodder. En nervepirrende urofyldt, utryg Tid holdt sit Indtog.

Aarhusianerne lod sig ikke kue, man ventede. Sabotørernes Bomber blev en Mindelse om, at der ogsaa stod nogen paa den *anden Side*; Nazisterne havde mægtige Fjender, der samlede sig til et Stormløb paa Herrefolket, men det krævede store Forberedelser, og i Ventetiden gjaldt det om at genere den tyske Krigsmaskine mest muligt. Et af de svage Punkter var Afhængigheden af Forsyninger fra de besatte Lande. Sabotagen maatte sætte stærkt ind i Aarhus!

I tusindvis af Bomber eksploderede i Aarhus og Opland. Sabotørerne var virksomme, og som Tiden gik, og Situationen tilspidsedes, blev Undergrundshæren stærkere og stærkere. 12 Sabotage-Grupper opererede i Aarhus under fælles Kommando, da Kapitulationen kom. Nat efter Nat lyttede Aarhusianerne til Bombedrønene, det var et tilbagevendende Akkompagnement. Der kom ogsaa andre Drøn fra *overdimensionerede* Bomber, der førte Blod og store Ulykker med sig, Beboelseshuse blev revet midt over, fredelige Borgere blev brændt inde. Det var *Schalburgtagen*, der satte ind, Mordbrændere tog fat, ret i den tyske Aand. Aarhusianerne lærte hurtigt allerede ved de første Drøn at skelne Sabotage fra Schalburgtage. Sabotørerne ødelagde nok Virksomheder, der arbejdede for Tyskerne, men man sørgede altid for at skaane danske Menneskeliv, og at det paa en enkelt Undtagelse nær lykkedes, tjener Grupperne til megen Ære. Schalburgtagen var blot bestialsk Grusomhed, Terror og Vold. Sabotagen var altid rettet mod Værnemagten eller Værnemagere. Tyskerne langede ud i Flæng, kunde man ikke ramme de skyldige, maatte andre undgælde, blot fordi de var danske.

Hvem var Undergrundsfolkene? Da Kampens Dage stod paa, og alt maatte foregaa i største Hemmelighed, gisnede man frem og tilbage. Aarhusianerne morede sig, naar man hørte Beretninger om den Opfindsomhed og Snille, Sabotørerne havde udvist; det lykkedes ogsaa at faa Plads til et lille Smil i denne blodige og alvorlige Leg med Bomber og Sprængstof, den danske Psyke fornægtede sig ikke, og hvor forstod Tyskerne den ikke! Gang paa Gang blev de narret, de dumme Danskere tog dem helt eventyrligt ved Næsen og ofte paa elegant Maade. Maskinpistoler blev smuglet ind i Violinkasser, hele Aarhus lo ...

Det var Kommunisterne, der begyndte paa Sabotagen, men efter-

haanden kom der Folk fra alle Lejre med, Direktører som Bybude, et bredt Udsnit af den danske Befolkning meldte sig i Rækkerne, modigt gik de ind og fik Ilddaaben.

Sabotørerne, Vaabenopsamlerne m. fl. var Undergrundshærens Frontsoldater, gennem flere Aar var de i bogstavelig Forstand i Ildlinjen og satte Nat efter Nat Livet paa Spil for den fælles Sag. Det var en lille, udsøgt Skare, der stod Gny om den, et Kammeratskab, der saa at sige blev vundet i Blod og Sved, svejsede de smaa Grupper ubrydeligt sammen. I aaben Kamp kunde man ikke møde den talstærke, svært bevæbnede Fjende, det vilde være nytteløst Mord og netop det, som Tyskerne forgæves søgte at provokere frem. Med Lempe og List maatte der gaaes frem, og i rette givet Øjeblik slaes til. Vaaben og Ammunition dalede ned fra Himlen, sendt af Royal Air Force, fra de Allierede.

Grupperne blev med Tiden populære. Naar de kunde operere saa dygtigt og dristigt, som de gjorde, skyldes det bl. a., at Befolkningen sluttede op bag dem, støttede og hjalp dem. Som et karakteristisk Træk kan nævnes, at under de store Uroligheder i København, da Folkestrejken gennemførtes, raabte Masserne paa Raadhuspladsen Hurra, hver Gang man i det fjerne hørte Sabotørernes Bomber drøne. Stemningen var helt svinget om.

Gestapo og deres modbydelige Haandlangere, Stikkerne, stod som en stadig Trusel for den aktive Modstandsbevægelse, Arrestationer, Mishandlinger, Koncentrationslejre og Skydning formaaede ikke at standse Arbejdet, det skulde gøres, og det blev gjort. Gang paa Gang blev en Gruppe revet op med de forfærdeligste Følger for dem, der faldt i Tyskernes Hænder, men Sporene skræmte ikke, nye Folk traadte til. Man begyndte tøvende og diletantisk til Tider, men man sluttede med en fremragende Organisation, og denne Bog skal fortælle om den modige, dristige Indsats, de aarhusianske Grupper under 5. Kolonne udførte. De var med til i Udlandet at skabe Respekt om den danske Frihedskamp, ingen Lunkenhed. Den illegale Presse var Sabotørernes Budstikke, og fra den underjordiske Presse telegraferedes deres Bedrifter til de allieredes Radioer; hver Gang Sabotørernes Daad blev forkyndt i Æteren, var Danmarks Sag gavnet.

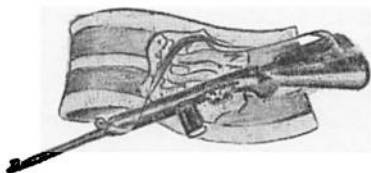
„Har det nu ogsaa nogen Betydning?“ spurgte adskillige, naar Sabotagen var paa Tale. „Er det hele ikke Naalestik?“ Vi ved i Dag, at Sabotagen mod Jernbaner, Skibe og Fabrikker skaanede de danske Byer for en Bombning fra Luften, og hvad den vilde have kostet af Ofre og Værdier, behøver vist ingen nærmere Uddybning. Vi Danske maa prise os lykkelige over, at vi gennem Sabotagen kunde give vor

Bidrag til den allierede Krigsførelse. Naalestik ... blev der sagt. Hvorfor satte Tyskerne Tusinder af Soldater paa Vagt ved Jernbanerne ved Aarhus paa et Tidspunkt, hvor man var i Nød for Mandskab? De danske „Naalestik“, der sprængte Skinner, der Gang paa Gang sinkede vigtige militære Transporter, forstod Tyskerne aabenbart at vurdere. De bevogtede ogsaa mange Fabrikker og ikke mindst Havnen.

Eisenhower og Montgomery har i utvetydige Ord rost Undergrundshæren, den var „Second to none“, sagde Ørkenhelten, der krævede alt af sit eget Mandskab.

Nu er Undergrundshæren traadt over Jorden. Arbejdet er gjort. De aarhusianske Grupperes Indsats var saa stor og modig, at den bør kendes. Denne Bog er ikke nogen højstemt Hyldest, den tilsigter blot at lægge Kendsgerningerne frem om den aktive organiserede Modstand. De taler for sig selv. Pladsen tillader ikke at gaa i Detaljer, det karakteristiske er søgt draget ud af den store Stak Rapporter, Femte Kolonne kunde aflevere.

Sabotørerne *hørte* Folk saa at sige mest til, men 5. Kolonne omfattede som kort nævnt ogsaa Vaabenopsamlere, der skaffede Udrustningen frem til hele Undergrundshæren, samt Nedrivningsgrupperne, der i Tilfælde af en eventuel Invasion bl. a. skulde sørge for, at Tyskernes Telefon- og Telegrafforbindelser blev afbrudt, ligesom Anlæg, der leverede Strøm til tyske Anlæg, skulde sættes ud af Funktion. Femte Kolonne havde saaledes mange vigtige aktive Opgaver paa et Tidspunkt, hvor Gestapo og SS var paa Vagt som aldrig før. Disse Opgaver blev løst.

5. KOLONNE ORGANISERES

Det var Kommunisterne, der lod de første Sabotør-Bomber knalde i Aarhus. Kommunisterne dannede flere Grupper, der i den første Tid udførte en stor og modig Indsats. Jernbaner blev afbrudt, Fabrikker, der arbejdede for Tyskerne, ødelagt, saaledes gik det bl. a. ud over Tømrermester Withens Virksomhed, der forvandlede til et flammende Baal. Det var først senere, at 5. Kolonne blev en Realitet i Samarbejde med Modstandsbevægelsens Militærgrupper. Kommunisterne lagde altsaa for, og hertil kommer, at der under hele Besættelsen har været mindre, ukendte Grupper, der arbejdede paa egen Haand og ikke altid med lige gode Resultater.

5. Kolonnes Leder blev Kaptajnløjtnant *E. Fisker*, bedre kendt i illegale Kredse under Dæksnavnet „*Jørgen Jensen*“. Han var baade Soldat og Tekniker (Civilingeniør-Uddannelse) og havde saaledes gode Kvalifikationer som Sabotageleder. Som ung Premierløjtnant laa han ved Feltartilleriet i Aarhus og var altsaa kendt med Byen. I 1943 blev han midlertidigt ansat som Ingeniør ved 2. Distrikt, en Stilling, der kunde give Impulser for den Mand, der skulde lede Jernbanesabotagen omkring Knudepunktet Aarhus.

I Foraaret 1944 kom „*Jørgen Jensen*“ i Forbindelse med Modstandsbevægelsen i Aarhus, og da der i Juni blev et virkeligt Behov for effektiv Sabotage, idet de tyske Transporter begyndte at strømme gennem Landsdelen, opfordrede Kaptajn *Frisenvang*, Lederen af de illegale Militærgrupper, ham til at overtage Ledelsen af alt Sabotagearbejdet i Aarhus, særligt med Henblik paa Jernbanerne, der paa det Tidspunkt havde faaet Lov til at ligge „urørte“ et halvt Aarstid.

„*Jørgen Jensen*“ maatte starte Arbejdet paa næsten bar Bund, men havde det Held, at hans Næstkommanderende, Officiant *K. A. Amdisen*, havde arbejdet en Del med de faa Grupper, der havde været i Forvejen. Man kom i Forbindelse med Personer og Organisationer, der var rede til

at tage fat, men som manglede en Ledelse. I Løbet af Juli var der organiseret 4 Jernbanegrupper, der kunde „tage sig af“ de mange Jernbaner, som udgik fra Aarhus.

Vanskelighederne var store, Mandskabet utrænnet, Materieforsyningen ringe, Vaabenforsyningen slet. Grupperne raadede saaledes kun over et Par Maskinpistoler og nogle forældede Omdrejningspistoler. En lille Kuffert med 6 Kilo Sprængstof og Sprængblyanter m. m., som en af de gamle Grupper havde efterladt, forekom en helt ufattelig Rigdom.

I Juli foretog de nye Grupper den første lille Sprængning.

Andre Grupper opstilledes i August, og nu kom der for Alvor Gang i Sabotagen.

„Jørgen Jensen“ var i Mellemtiden af den jyske Materielkommando blevet anmodet om at organisere Modtage-Hold, som kunde tage sig af de nedkastede Vaaben i Aarhus-Området.

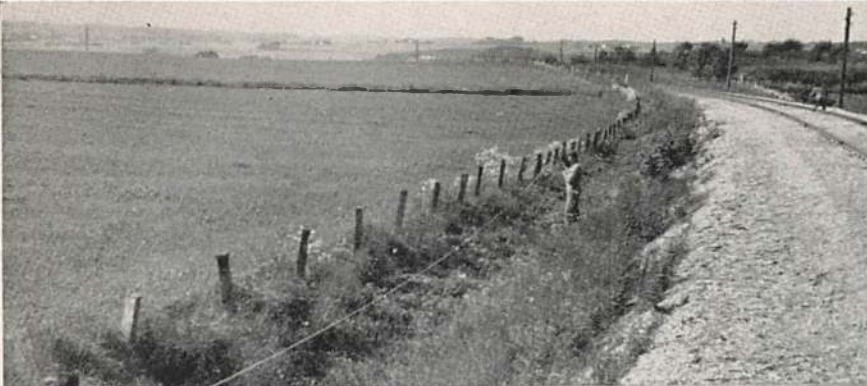
Kolonnehøveden fortæller herom: „Ved Hjælp af nogle Sabotage-Grupper og Folk fra Belysningsvæsenet fik vi sat et Modtagehold paa Benene under Ledelse af Idrætsmanden *Tag Poulsen* (T. P.). I Juli modtog vi de første Vaaben og den første Ammunition fra Luften. Vi fik usandsynligt meget, saa meget, at vi troede, at det aldrig vilde blive anvendt, men vi blev klogere. Der blev i Tilfælde af en eventuel Krigssituation (Invasion) oprettet Mobiliseringsdepoter i Tilknytning til de vigtigste Jernbanelinjer.

I August 1944 sendte Holger Danske-Organisationen i København *Jens Lillelund* (dengang kaldet Kock) til Aarhus for at bistaa Jyllandsledelsen med Sabotagen. Vi oprettede i Samarbejde med Kock en ny Sabotagegruppe i Aarhus, der navnlig skulde tage sig af de Virksomheder, der arbejdede i tysk Interesse. Under Ledelse af *Kaj Christensen*, Viborg, virkede tillige en Rejsegruppe i Aarhus. Der kom for Alvor Gang i Sabotagen. Fabrik efter Fabrik, der arbejdede for Tyskerne, blev hjemsøgt.

I første Omgang slog vi ned paa Virksomhederne ved Havnen. Paa Aarhus Maskinfabrik sprængtes saaledes 2 store Gravkøer, bestemt for Tirstrup Flyveplads. Senere kom Turen til Universalfabrikkerne, hvis Leder, Ingeniør Schmidt, var Fører for de lokale Schalburg-Folk. Hans Virksomhed fik en varm Hilsen fra Undergrunden. Samarbejdet med Rejsegruppen gik Slag i Slag, men Luften var efterhaanden blevet for varm for denne, der optraadte meget dristigt. Hele Gruppen tog over Sundet til Sverige. Forinden var fire store Lokomotiver, der fra Frichs skulde være sendt til Tyskland, ødelagt ved Sabotage.

De store Sabotager hos Seest's Jernstøberi, Aarhus Autolager, Nørre-

Jernbane-
Sabotagen ved
Lystrup Enge

En Række autentiske Billeder fra Tog-
afsporingen Søndag den 8. April 1945
i Kurven lige før Lystrup.

I Dækning af Dæmning og Hegn maa-
ler Sabotørerne Luntten ud (øverst),
mens Kammeraterne holder Vagt. —
Lunter og Bomber er klar, og i en
Fart kravler Sabotørerne op og anbrin-
ger dem paa Skinnerne. For at det
danske Lokomotivpersonale ikke skal
komme noget til, er Luntten gjort saa
lang, at Lokomotivet fra Anslagsoje-
blikket til Eksplosionen kan naa at
være uden for Fare. Luntten er beregnet
saaledes, at Lokomotivet har passeret
Bomben i Eksplosionsøjeblikket, og
først naar Midten af den tyske Vogn-
stamme ruller over, springer Ladningen.

Til Slut anbringer Sabotorerne „Knaldperlerne“, der ved Lokomotivets Tryk antænder Luntten, og saa gælder det om at komme bort i en Fart. Hele Bombeudlægningen har ikke været 5 Minutter.

Fra et Udkigssted i passende lang Afstand venter Sabotorerne paa Toget. Nu kommer det. Et øredøvende Brag høres, og en vældig Røgsky staar op i Luften. Bare vente — vente til Ambulancerne og de Nysgerrige kommer.

Nu gaar Sabotorerne ned paa Linien igen og blander sig med Folk. Hvad er der dog sket? spørger de uskyldigt . . .

port, Franks Møbellager, Kjeldsen & Søns Dukolakereri og Frandsens Efterfølgers Karosserifabrik tog Rejseholdet sig saaledes af. De fire sidstnævnte Virksomheder blev fuppet af samtidig ved højlys Dag, mens Tilskuere i hundredvis glade saa til. Tyske Officerer gav sig til at sprøjte paa Baalet, da de ikke syntes, det gik rask nok for det Hold Luftværnsfolk fra Baunsgaard, som traadte til i første Omgang, men det var mærkeligt, for aldrig saa snart havde Tyskerne grebet Slangerne, før Baunsgaard-Folkene lod Vandet forsvinde. Sabotage paa en ny Maade!

Aarhus-Grupperne kunde imidlertid arbejde ene, og der blev til Maj 1945 udført et Utal af større eller mindre Sabotage-Handlinger. Samtidig kom der Gang i Vaabenopsamlingen. Det ene Billæs efter det andet blev kørt til Aarhus fra de jyske Nedkastningspladser. Efter Politiets Arrestation var det forbundet med Livsfare at færdes paa Vejene med de store Vaabenlæs. Kun Afhentningsfolkene Uforfærdethed, Mod og lynende Raadsnarhed reddede Byttet hjem. I Løbet af mindre end 1 Aar blev der slæbt 1200 Stk. Vaaben, godt 5 Tons Ammunition og 8 Tons Sprængstof til Aarhus, hvor Belysningsvæsenets Direktør, *Wegener*, stillede mange store Transformatorstationer til Raadighed som Omladedepoter og paa denne Maade løste det svære Fordelings- og Sorterings-Problem for os i en By smækfuld af Tyskere.

Der blev de lange mørke Nætter arbejdet som aldrig før i Transformatorstationernes Kældre, hvor vi, sikret af en 3—4 Maskinpistoler og nogle Haandgranater, sled med at pakke ud, tælle op og pakke ind for virkelig at faa Rede paa alle de gode Ting.

Havnesabotagen begyndte nu at trænge sig paa, og efter kort Tids Forløb lykkedes det at skaffe en 1. Klasses Forbindelse i Form af en usædvanlig dristig og initiativrig Arbejder — *Walther Andersen* — hos Deleuran i Nordhavnen, og gennem ham udførte vi nu en lang Række Sabotageaktioner mod Havneanlæg, Havneværksteder og Skibe, alt sammen omhyggeligt sorteret ud, saaledes at vi kun ramte de Anlæg og de Institutioner, der var af krigsvigtig Betydning for vore Fjender. Der er saaledes sænket 3 Baade, 1 stor Flydekran samt afbrændt store Reparationsværksteder, Hurtigbaade, U-Baadsmotorer, store Omformeranlæg o. l., som var af livsvigtig Betydning for den tyske Marine i Aarhus.

Krigsbegivenhederne rykkede efterhaanden nærmere ind paa Danmark, og i de højere Stabe begyndtes der en livlig Aktivitet i Retning af at træffe Forberedelser til Danmarks eventuelle Indtræden i Krigen for Alvor. Invasionen var stillet i Udsigt i Marts, alt skulde være parat. For tilfredsstillende at kunne løse Problemerne blev der fra Jyllands-

ledelsen paalagt Distrikterne at organisere en omfattende Forberedelse til Ødelæggelse af alt, hvad der indenfor de enkelte Omraader fandtes af tyske Forbindelsesmidler i Retning af Telefon, Telegraf, Radio, Kabel, Luftledning o. l. For en By som Aarhus, der var et virkeligt tysk Knudepunkt, betød denne Opgave et kolossalt forøget Arbejde, og Byledelsen spurgte derfor Sabotagelederen, om ikke han kunde tage sig af Problemet, da det rent udførelsmæssigt faldt ind under hans Felt.

Da Opgaverne *skulde* løses, sagde jeg selvsagt ja, men anmodede dog samtidig om Assistance og bad om at faa Officiant Kræmer stillet til Raadighed. Kræmer paabegyndte straks Arbejdet, som han gennemførte eksemplarisk og med en aldrig svigtende Energi. De Aftener og tidlige Morgener, hvor han ikke har været paa Tærne for med sine Folk at foretage Rekognosceringer langs Landeveje, omkring Kommandostationer, er let talte, og hans dristige „Øvelsesarbejder“ vil for ham og hans Folk staa med Eventyrets Skær over sig i lange Tider.“

Grupperne holdt til at begynde med Møder rundt om paa Gader og Pladser. Tilfældigt mødtes en Flok tilsyneladende fredelige Aarhusianere paa Harald Jensens Plads; det var de ledende Sabotører. Kaptajn-løjtnant Fisker gik under Navnene Ingeniør Frederiksen og Jørgen Jensen. Tyskerne gennemrodede hele Folkeregistret for at finde denne Ingeniør Frederiksen eller Jensen, saa vidt var de paa Sporet, men de fandt aldrig ud af det rigtige Navn.

Chefens glimrende, altid aarvaagne Ordonnans, der fulgte ham som en Skygge, var stud. theol. *Højlund*, Aarhus. Materialeforvalter var Fængselsbetjent *Petersen*, kaldet „Stoffer“.

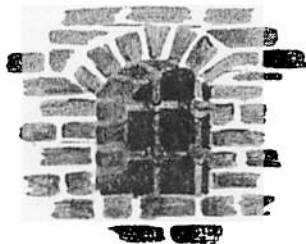
„Virksomheden var efterhaanden vokset saa stærkt,“ sluttter Chefen, „at det blev nødvendigt at oprette et Centralkontor for Sabotage og Vaabentransporter, idet Kolonnen var blevet overdraget hele Administrationen af Byens Vaabenbeholdninger samtidig med, at vi forestod Kursus saavel i Sabotageundervisning som Vaabenundervisning. Civilingeniør *Bang*, Søndergade 2, viste mig den store Velvilje at stille sit Hjem, som han havde fraflyttet, til vor fulde Disposition, og ved Telefonselskabets Assistance fik vi snart oprettet en absolut hemmelig illegal Telefon (5851), som fra det Sekund, den var installeret, næsten aldrig var tavs. Under et af Togterne mod de tyske Kontorer „laante“ vi en Skrivemaskine, og dels pr. Telefon og dels pr. Maskine udgik nu samtlige Ordre, Meldinger m. v. fra „Sabotagecentralen“ i Søndergade.

For de arbejdende Grupper — der efterhaanden var kommet helt op paa 12 plus en Ordonnansgruppe — var dette Kontor ogsaa en meget stor Hjælp, idet samtlige Grupperførere havde faaet Telefonnummeret

opgivet, saaledes at de kunde indtelefonere Meldinger, naar en eller anden prekær Situation krævede det. Dette Kontor holdtes under Iagttagelse af de strengeste Forsigtighedsforanstaltninger, gaaende lige til den 5. Maj, flere Gange blev der slaet Alarm, men der kom altid Afblæsning.

En Maanedes Tid før Fredsslutningen saa det ud til, at Udviklingen nemt kunde komme til at gaa i Retning af Kamp, og for at kunne føre en blot nogenlunde Kommando over de mangeartede Styrker, der arbejdede her i Aarhus, ansaa Byledelsen det for nødvendigt, at vi hurtigst muligt fik bygget 22 Feltradiostationer, hvorfra der kunde sendes og modtages Meldinger. Dette Arbejde blev overdraget mig i Forbindelse med Civilingeniør *Fredslund Petersen* fra Jydsk Telefon.

Efter en Del Vanskeligheder naaede Ingeniøren og hans Hjælper til et udmærket Resultat, og den 4. Maj var vi netop naaet saa vidt med Forsøgene, at vi kunde sætte en virkelig Seriefabrikation af smaa transportable Telefonsendere i Gang. Der blev heldigvis aldrig Brug for dem. Tyskerne kapitulerede uden Kamp.“

SABOTAGENS DAGBOG

En fuldstændig og korrekt Fortegnelse over alle Sabotager i Aarhus foreligger ikke, dels har der været uorganiserede Grupper, Rejsehold og Kommunisternes Grupper, men nedenstaaende Fortegnelse dækker i det store og hele alle betydende Sabotager i og ved Aarhus. Det er en Dagbog med mange Blade, og de blev flest, som den aktive Modstand skærpedes i Besættelsens sidste haarde Dage.

De med * mærkede Aktioner er udført af 5. Kolonne.

1942.

- 10. Juni: Voldsom Brand i Centralværkstederne i Spanien.
- 14. Juli: Hjemmelavede Brandbomber kastet op paa Tagene af Aarhus Savværk og Frichs Fabrikker. Ringe Skade.
- 18. Juli: Værnemagtsskur, tilhørende Korn- og Foderstofkompagniet, brændt.
- 15. September: Tysk Uniformslager i Skorups Skræderværksted i Fredericiagade brændt.

1943.

- 22. Marts: Et Par Militærbarakker ved Langelandsgades Kaserne sprængt. Denne Sabotage førte til Undtagelsestilstand i Aarhus.
- 27. Marts: Stadionbranden.
- 3. April: To Jernbanevogne med Halm brændt.
Brand i Brdr. Jørgensens Bilværksted paa Silkeborgvej.
- 5. April: Forsøg paa ved Hjælp af Baal at antænde Tyskernes Krudthus i Marselisborg Skov.
- 11. April: Eksplosion i den tyske Damper „Dorpath“, saa den sank, da den stod ud af Havnen.
- 12. Maj: Tysk Værktøjsskib sænket.
S/S „Sperbracher“ fik Lækage, sank med Bagstavnen.
- 28. Maj: Ildkamp i det gamle Glasværk i Ole Rømersgade, hvorved den unge Sabotør Willy Schmidt dræbtes.
5 Bomber i Brdr. Jørgensens Bilværksted, Silkeborgvej.
Alvorlig Brand i Fabrikant Meiniches Drivremmefabrik i Mejlgade.
- 22. Juni: Brande paa Kommunens Gaarde Højvang og Charlottchoj.

26. Juni: Atter Brandbomber mod Charlottehøj.
 30. Juni: Transformatorstationen i Aarhus Motorkompagni Bygning sprængt.
 4. Juli: Banesabotage ved Brabrand og Viby.
 16. Juli: Tysk Barak i Marselisborg Skov brændt.
 25. Juli: Rich. Sørensens Bilværksted i Østergade sprængt i Luften.
 28. Juli: Sprængbomber under Viadukten i Spanien.
 8. August: Kranen og et Lokomotiv ødelagt i Remisen ved Sonnesgade.
 11. August: En lang Række Brande.
 Hos F. Bülow & Co. brændte en Omnibus.
 I N. C. Mikkelsens Modelsnedkeri Krydsfinér og Modeller.
 I Østergade 25 stort Lager af tysk Sengetøj.
 Aarhus Yachtværft nedbrændt til Grunden.
 Studsgade 15 et Sadelmagerværksted
 I Paulsgade et Plankeværk.
 Tømrermester Ib Nielsens Møbelsnedkeri og Lagerbygning i Vejlbjy brændt ned til Grunden.
 Tysk Militærbarak ved Brendstrupgaard brændt.
 15. August: Attentat mod Transformatorstation og Jydsk Telefons Fordelercentral.
 18. August: Bombesprængninger paa to af Samleskinnens Friluftstransformatorer.
 50 Bombeeksplosioner paa Jernbanerne Nord, Syd og Vest for Aarhus.
 26. August: Mikkelsens Modelsnedkeri i Knudrüsogade og Withens store Værksted- og Lagerbygning i Mindegade brændt. Bomber anbragtes paa Brandstanderne.
 Ekspllosion i Oliemøllens nye Administrationsbygning.
 1. September: Jernbanesabotage mellem Aarhus og Hasselager.
 10. September: Bombe mod Samsøgades Skole, der var overtaget af Tyskerne.
 21. Oktober: Universalfabrikken i Fredensgade sprængt i Luften.
 31. Oktober: Vagthus ved den Permanente brændt ned.
 2. November: Forsøg paa Sabotage mod Motorhus i Slippen.
 4. November: Kablet til Ledefyret ved Skovvejen sprængt. Ledefyret ved Aldersrovej sat ud af Funktion.
 7. November: Fire Banevogne med Materiel sprængt samt Samleskinnekablet i Mølleengen.
 8. November: Aarhus Motorkompagni bombet.
 Telefonbombe i Grønnegade 64.
 15. November: Sprængning paa „Anholt“, forøvet af tysk Marinesoldat.
 16. November: Kabelanlæg ved Remisen sat ud af Funktion.
 17. November: Brand hos Snedkermester A. Rasmussen, Valdemarsgade 63.
 Statsbanernes Kommandostation jævnet med Jorden.
 18. November: Transformator ved Østbanegaarden sprængt.
 Flere Telefonbomber, bl. a. til Hovedbanegaarden.
 19. November: Brand hos Snedkermester Laursen, Absalonsgade 31.
 Bagermester Arthur Jørgensens Bageri i Østergade jævnet med Jorden.
 Hjemmelavet Bombe i Gaarden til „Elvirasminde“.
 Signalstation paa Havnen ødelagt.
 Svingbroen ved Havnen stærkt beskadiget.
 20. November: Baneforbindelsen Aarhus—Randers afbrudt.
 25. November: Viadukten ved den Permanente bombesprængt.

- 3. December: Sabotage mod Seest's Fabrikker.
- 4. December: To Telefonbomber mod Hovedbanegaarden.
- 7. December: Bombeeksplosioner i Café Træfpunkt og Slagtermester Rasmussens Forretning, Mejlgade 41.
- 11. December: Bombeeksplosion i Skræderforretningen „Prima“, Fredensgade 41.
- 3. December: Sabotage mod Seest's Fabrikker.
- 31. December: Eksplosion i Rømercaféen i Clemensstræde.

1944.

- 6. Januar: Café Jomsborg ødelagt.
- 8. Januar: Rømercaféen paany raseret.
- 16. Januar: Fabrikken Aros, Tordenskjoldsgade 25, ødelagt.
- 17. Januar: Falsk Bombealarm i Kioskejer Jegers Forretning.
- 20. Januar: Blokposten paa Godsterrænet sprængt i Luften.
Telefonbombe mod Stæhrs Ejendom i Guldsmedgade.
- 27. Januar: Tre tyske Biler brændt hos Bülow & Co.
- 31. Januar: Transformatoren ved Frichsvej ødelagt og Kablet brændt.
- 17. Februar: Tysk Bil hos Mekaniker Chr. Hansen, Kirkegaardsvej, brændt.
- 18. Februar: Ueksploderede Spræng- og Brandbomber i tyske Biler hos Autofirmaet Rasmussen & Schrøder, Vesterbro Torv.
- 19. Februar: Omfattende Sprængninger paa Banen Syd for Aarhus. En Bombe eksploderede under et Tog.
- 23. Februar: Tysk Lyskaster paa Godsbanegaarden ødelagt.
- 1. Maj: Sabotage mod Kablerne under Broen ved Frichs.
- 24. Marts: Tømremester Harald Nymarks Maskinsnedkeri, Højbjerg, nedbrændt.
- 14. Juli: Tysk Lokomotiv ødelagt i Remisen.
Sabotagebrand hos E. Kurup, Risskov.
DNSAP's Kontor ødelagt.
To Banevogne ved Stilling bombeafsporet.
- 21. August: Brdr. Jørgensens Bilværksted paa Silkeborgvej jævnet med Jorden.
- 22. August: Villy Andersens Bilværksted, Aabyhøj, ødelagt.
- 26. August: Aarhus Autolager, Nørreport 22, Frandsens Eftf.s Karosserifabrik, A/S Franks Møbellager og H. Kjeldsen & Søns Ducolakeri ødelagt.
- 9. September: Brand i Lade ved Fuglsangeallé.
- *11. September: Brand i Universalfabrikkernes Kontorer i Parkallé 9.
- *13. September: Forbygningen til Olaf Schmidts Fabrikker i Fredensgade sprængt i Luften.
- *15. September: Omformer i Derbys Havn sprængt.
- *17. September: Bagbygningen til Olaf Schmidts Fabrikker i Fredensgade sprængt.
- 22. September: Vandtaarnet ved Ringgadebroen sprængt.
- 26. September: Drejeskive hos Frichs ødelagt.
Carl Christensens Cylinderfabrik og Sliberi paa Hjørnet af Ringgaden og Silkeborgvej brændt ned.
*Bombeeksplosion i Trøjborg Cykelager, Tordenskjoldsgade 16.
- 27. September: Nielsen & Laursen Brandts Fabrik for Motorservice, Mindebrogade 4—6, raseret ved 3 Eksplosioner.
*Eksplosion i tysk Marinedepot ved Havnen.

- * 2. Oktober: Tyske Lokomotiver hos Frichs ødelagt.
- 4. Oktober: Stor Brand i Vaskeriet og Renseriet, Silkeborgvej 236, Aabyhøj.
- 5. Oktober: To Eksplosioner i Klædelageret i Kunstbygningen paa Bispetofteu.
- 6. Oktober: Schrøder & Thomsens Autoserviceforretning og en Del af F.D.B.s Bygning paa Vesterbro Torv ødelagt af Brand.
- * 8. Oktober: Eksplosion i P. Nørgaard Kjeldsens Autoværksted, Nordrevej, Aabyhøj.
- * 9. Oktober: Derbys intermistiske Kontor i Banevogn ødelagt. To ødelæggende Eksplosioner i Derbys Sydhavnsværksted.
- * 10. Oktober: Damperen „Scharnørn“ sænket. Eksplosion i Kanontaarn ved Strandvejen.
- * 13. Oktober: Gravko og Svingkran hos Maskinfabrikant Bonde Pedersen, Sdr. Kystværnsvej, ødelagt.
* 3 Biler sprængt paa 10 Meter Kajen.
- * 16. Oktober: Kanonstilling bombet paa Lystbaadehavnen.
- 21. Oktober: 3 Bomber mod Transporttog i Mølleengen.
Dæk paa tysk Lastbil paa Banegaardsplads ødelagt.
- * 24., 25. og 26. Oktober: omfattende Banesprængninger mellem Viby og Hasselager.
- * 26. Oktober: Ophalespillet i Sydhavnen ødelagt.
- * 27. Oktober: Ric. Sørensens Autoværksted, Østergade, sprængt i Luften.
- * 28. Oktober: Risskov Lufttørringsanstalt totalt nedbrændt.
- * 1. November: Autoværkstedet, Kirkegaardsvej 10, og Triangels Værksted ved Rutebilstationen ødelagt.
- * 2. November: Frederiksbjerg Autoværksted, Jægergaardsgade 101, sprængt i Luften samt nogle Biler i Bülow's Værksted paa Trøjborg.
- * 3. November: 9 Sporskifter ødelagt mellem Østbanegaarden og Hovedbanegaarden.
- * 4. November: 3 Skinnelængder paa Banen ved Hasselager sprængt.
- * 6. November: Egekvists Maskinfabrik i Vejlbj ødelagt.
Bomber i Smedemester Carl Sørensens Værksted i Vejlbj.
- * 7. November: 2 Kraner ødelagt i Nordhavnen.
- * 8. November: Stor Skade paa Risskovbanen.
- * 9. November: Omfattende Sabotager paa Banen mellem Aarhus og Skanderborg.
- * 10. November: Tysk Betonblandemaskine ødelagt.
- * 13. November: Ophalebeddingen i Sydhavnen ødelagt.
- * 16. November: Eksplosion ved Tankstationen, Randersvej, samt i Møbelpolstrer Truelsens Værksted, Vigenhus.
- * 18. November: 7 Banevogne under Frederiksbroen ødelagt.
- 27. November: Eksplosion i Isforretningen, Lundingsgade 1.
2. December: Thumanns elektromekaniske Fabrik, Graven 18—20, ødelagt.
* Bombeattentat mod D. s. U.s Ungdomshjem, Christiansbjerg, der var overtaget af Tyskerne.
- 4. December: Rosenlund Hansens Vulkaniseringsanstalt, Randersvej 80, ødelagt.
- 5. December: Fabrikant Franks Krydderimølle, Christiansbjerg, nedbrændt.
- 10. December: Brand i Vaskeriet „Frem“, Kongsvang.
- * 12. December: Tysk Pakkedepot ved Godsbanegaarden ødelagt.

- 15. December: Transformator i Langelandsgade ødelagt.
- 18. December: 3 Bomber eksploderede i Vaskeriet „Djursland“, Mejlgade.

1945.

- 2. Januar: Camouflagemateriale paa Murermester Ziegler-Petersens Plads i Viby ødelagt.
- 8. Januar: Nøglerne til Havnens Kraner stjaalet.
- 9. Januar: Attentat mod tysk Radiobil ved Havnen.
- 12. Januar: Bomber firet ned gennem Affaldsskakten til tysk Kommandocentral i Handelsbankens Hus. Ødelagdes.
- 13. Januar: 2 Banevogne under Frederiksbroen ødelagt.
- 23. Januar: Bomber i et Par Biler.
 - * Transformatorstationen ved Orrtopædisk Hospital ødelagt.
- 25. Januar: 3 Sporskifter mellem Aarhus H. og Havnen sprængt.
 1. Februar: Bombe i Skomager Villadsens Værksted, Silkeborgvej, Aabyhøj.
 2. Februar: Pakhus tilhørende Korn- og Foderstofkompagniet styrtet sammen.
- 3. Februar: Maskinfabrikant Valdemar Jensens Fabrik i Fredensgade brændt ned.
- 5. Februar: Omfattende Sabotage paa Banerne omkring Aarhus.
- 7. Februar: Ildkamp mellem Sabotører og Tyskere ved Brabrand.
- 8. Februar: Maskinerne ødelagt paa Egekvists Fabrik i Gl. Vejlbj.
 - Dansk Skrivemaskinetilbehør, Bruunsgade 62, brændt.
- 11. Februar: Omfattende Jernbanesabotage Nord for Aarhus.
- 19. Februar: D.S.B.s Kulforsyningsanlæg beskadiget.
- 20. Februar: Bombe i tysk Lastbil paa Hjørnet af Samsøgade og Hjarnøgade.
- 21. Februar: 5 Banevogne bombet.
- 22. Februar: Tysk Lokomotiv ved Viby ødelagt.
- 23. Februar: Bombeserie mellem Bruunsbro og Frederiksbro, 3 Banearbejdere saaret under Ildkamp. Maskinarbejder Walther Petersen afgik senere ved Døden.
- 24. Februar: Bomber mod Regitzes Hotel, Heibergsgade.
 - * Revolverbevæbnede Mænd røvede tyske Sprængstoffer fra en Damper og kørte det bort.
 - Bombe i Mocca-Baren, Mejlgade.
- 26. Februar: Bomber i tyske Biler i Aarhus-Hallens Garage-Gaard.
 1. Marts: Eksplosion i Viktualieforretningen, Jærgaardsgade 142.
 3. Marts: do. i Købmand J. W. Johansens Forretning, H. Brogesgade 12.
 6. Marts: Hasselager gl. Stationsbygning fuldstændig ødelagt.
 - * Ødelæggelser paa Banen mellem Aarhus og Risskov.
- 7. Marts: Trianglens Bygning paa Kystvejen delvis ødelagt.
- 9. Marts: Bomber mod „Regitze“s Hotel og Trikotageforretningen, Spanien 9.
- 11. Marts: Attentat mod Entreprenør Aarslevs Kontorer, Klostergade.
- 12. Marts: do. samme Sted. Blokpost A, Mølleengen ødelagt. 30 Skinnelængder mellem Lystrup og Risskov ødelagt.
- 13. Marts: Omfattende Jernbanesabotage.
- 16. Marts: Brand i tysk Befæstningsanlæg i Risskov.
- 18. Marts: Jernbanesprængninger mellem Aarhus og Mundelstrup samt ved Risskov.

- 21. Marts: Frihedskæmpere lagde Bomber paa Fortevej for at holde Arbejderne borte fra tyske Befæstningsarbejder. I de følgende Dage anvendtes samme Metode flere andre Steder med Held.
- 22. Marts: Transformator ved Marselis Boulevard sprængt.
- 24. Marts: D.S.B.-Lokomotiv sprængt mellem Aarhus og Brabrand.
- 25. Marts: Militærtog afsporet ved Lystrup Enge.
- 27. Marts: Bombeeksplosioner i D.S.B.s Centralværksted, i Lokomotivremisen og Reparationshallen.
- 28. Marts: Brand i Malermester Moesgaard Jensens Virksomhed i Aabyhøj.
- * 2. April: „Gottfred Hansen“ sænket.
- * 4. April: Tysk Lokomotiv ved Viby ødelagt.
- * 5. April: Tyske Telefonmaster fra Artillerikasernen til Vorrevang ødelagt. Ildkamp mellem Sabotører og Tyskerne.
- 5. April: Mange Eksplosioner under Godstog ved Brabrand.
- 6. April: 10 tyske Biler hos Aage Heidemann, Spanien, ødelagt.
* Adskillige Sporskifter sprængtes.
- 8. April: Kablerne til Værnemagtens Nødcentral ødelagt.
- 9. April: Skræmmebomber mod Arbejderne i Baraklejren ved Tøndergade.
- 11. April: Banelinjen til Brabrand afbrudt. Talrige Ødelæggelser af Biler.
- 12. April: Banen til Brabrand paany afbrudt.
*Tysk Barak mellem Posthuset og Ilgodsekspeditionen sprængt i Luften.
- 14. April: Bilbombe hos Vognmand Kaj Nielsen, Nordre Strandvej.
* 20 Eksplosioner paa Rangerbanegaarden.
- 15. April: Lokomotiv afsporet ved Brabrand.
- 16. April: Tysk Skibsmotor i Hans Nielsens Maskinfabrik ødelagt.
*To Hurtigbaade i Lystbaadehavnen totalt ødelagt.
*Taaregasbomber mod „Dueslag“ i Nygade.
- 17. April: 8 Bomber mod Kanonstillinger ved Riisvangen.
- 19. April: 50 Tons Damper paa Bedding ødelagt.
- 20. April: 3 Lastbiler ødelagt, tilhørende forskellige Vognmænd.
* Sporsprængninger mellem Aarhus og Brabrand.
*Tysk Militærtog afsporet ved Lystrup.
- 21. April: Brand i Axel Mortensens Møbelfabrik, Aabyhøj.
- 23. April: 3 Lastbiler ødelagt.
- 24. April: Jernbanesabotage ved Brabrand.
- 26. April: Hipo-Biler sprængt samt Brand i Frederiksbjerg Autolager.
- 26. April: 2 Lastbiler sprængt samt Brand i Frederiksbjerg Autolager.
- 27. April: Bombe i Villa, tilhørende A. Eriksen, Risskov.
- 1. Maj: Halv Snes Bombesprængninger paa Godsbanegaardens Terræn.
- 3. Maj: Omfattende Jernbanesabotage.
- 4. Maj: do. do.

KODEORDENE

I DEN ENGELSKE RADIO KALDTE

VAABENOPSAMLERNE UD

Naar Radioerne i de aarhusianske Hjem stilledes ind paa de engelske Udsendelser til Danmark, og Højtalerne brølede de mærkværdige Særmeldinger ud i Stuerne, kløede Folk sig eftertænksomt i Nakken og spekulerede. Hvad *kan* det dog betyde, spurgte man hinanden.

— Vi bringer en Særmelding, sagde Speakeren med sin kendte, klare Stemme, og saa kom Remsen: Hilsen til Knud, Henning, Karolus, Gurli, Cylver, Sonja, Ebba, Axel, Signe, Flemming, Otto, Walther, Aage, Sven, Eva, Holger, Karen, Finn, Erik og Christa. Grisen gaar paa Ruller. Jeg gentager: Hilsen til o. s. v. ...

Man gættede paa alle mulige og umulige Løsninger — den ene mere fantasifuld end den anden. Enkelte gisnede paa, at det jo nok var noget, der havde Forbindelse med „de her Nedkastninger af Vaaben fra Flyverne.“ Og det var ikke skudt helt forbi.

Paa nuværende Tidspunkt kan man vist med rolig Samvittighed løfte Sløret og tilfredsstille de Nysgerrige.

Sandheden er den, at Særmeldingerne gav den danske Undergrund mange forskellige vigtige Oplysninger, og Hovedparten af disse havde netop Tilknytning til Vaabenedkastningerne. Bestemte Navne var Kodeord til de forskellige Vaabenmodtagegrupper i Danmark.

Hørte den aarhusianske Gruppe saaledes Navnet *Flemming*, betød det Udrykning. En af Royal Air Force's store Fugle vilde samme Nat paa et bestemt Tidspunkt flyve over Gruppens Plads og droppe sin dyrbare Last til de ventende Patrioter, som stod parat.

Mange af Ordene og Sætningerne i den engelske Radios Særmeldinger var blot Fiduser, sat ind for at forvirre Tyskerne. Det var som sagt mange forskellige vigtige Meddelelser, Undergrunden fik paa denne Maade. „Vi advarer“ i Særmeldingen betød: „Klar til Aktion“ i Koden.

„Hilsen til“: „Gaa i Aktion“, brugtes i Forbindelse med nedenstaaende 5 tænkte Situationer: 1. „Invasion i Danmark“: „Ølhandleren“. 2. „Frivillig Evakuering“: „Portneren“. 3. „Reduktion af tyske Styrker“: „Magasinforvalteren“. 4. „Vaabenstilstand“: „Viktualiehandleren“. 5. „Tyske Styrker ikke under Kontrol“: „Ekspedienten“.

Endvidere fandtes Særmeldingerne: „Er ikke hjemme“, der betød: „Træf Foranstaltninger til Ødelæggelse af...“. „Drikker Mælk“: „Iværksæt Sabotage i mindre Omfang...“. „Har Hovedpine“: „Total Ødelæggelse af...“. „Er fortvivlet“: „Træf Foranstaltninger til Beskyttelse af“, som brugtes i Forbindelse med „Ladefogden“: „Havnen“. „Skovridderen“: „Jernbanen“. „Bageren“: „danske Telefonforbindelser“. „Skoleeleven“: „tyske Telefonforbindelser“. „Husjomfruen“: „Kraftcentraler“. „Røgteren“: „F-Grupperne træder i Aktion“.

(F-Grupperne var Beredskabsgrupper til særlige Opgaver som Vejspærringer m. m.)

Eksempel: „Husjomfruen har Hovedpine“: „Total Ødelæggelse af Elektricitetsværker, Højspændingsanlæg, Gasværker med mere“. Eller „Ladefogden er fortvivlet“: „Beskyt Havnen mod tysk Sprængning“.

Endelig fandtes en speciel Kode for Jernbanesabotage: „Paa lige Datoer betød: Hilsen til „Bachus“: „Sprængning af Længdebanen Ska—Padborg“. Hilsen til „Frantz“: „Sprængning af Strækningen Vejle—Lunderskov“. Hilsen til „Hanne“: „Strækningen Fredericia—Padborg“.

Paa ulige Datoer indgik Kodeordene: „Lise“, „Olaf“, „Trine“ paa de samme Strækninger.

Lederen af den aarhusianske Modtagegruppe, den kendte aarhusianske Idrætsmand *Tag Poulsen*, fortæller om Gruppens Arbejde og Virke.

— Vort egentlige Arbejde bestod i at modtage, transportere, ompakke og fordele „Godset“.

Vi var 4—5 Mand, som hovedsagelig beskæftigede os med dette Arbejde, men naar vi rykkede ud, maatte vi ofte laane Mandskab fra andre Grupper. Desuden havde vi knyttet Belysningsvæsenets to fortræffelige Chauffører, *Henry Jensen* og *Anton Christensen*, til Gruppen som faste Chauffører. Stor Hjælp fik vi en Overgang fra Bestyrer *Christensen* paa Gudenaacentralen Transformatorstation ved Hasle. Bestyrelsen kørte flere Gange for os, men desværre kunde hans Vogn ikke tage en hel Nédkastning, som vejede over 2 Tons, hvorfor vi fik fat i Belysningsvæsenets 2 store 3-Tons Vogne. Ingeniør *Steenstrup*, Gasværket, under hvem Belysningsvæsenets Biler sorterer, ordnede det saaledes for os, at vi kunde faa Vognene, naar vi havde Brug for dem. Officielt kørte vi ud for at hente „Luftværnsmateriel“, men det var en egen Slags Luft-

værnsmateriel, vi læssede paa Vognene. Mange af Belysningsvæsenets ledende Mænd har iøvrigt stillet sig yderst velvilligt overfor Undergrundsarbejdet.

Med Melleumrum gennemtrawlede Gruppen Oplandet for Recognocering. Vi skulde finde egnede Pladser, som laa langt fra Landevej og Jernbane og helst med en Skov i Nærheden. Godt, vi fandt de rigtige Marker, tegnede nøjagtige Kortskitser og sendte Forslaget til Godkendelse hos Jyllandslederen. Da Pladsen var blevet godkendt af ham, blev Skitsen sendt til England, hvor den ogsaa skulde godkendes. Naar det var overstaaet, kunde Nedkastningen begynde.

Fra Jyllandslederen fik Gruppen en Dag Besked om, at man maatte holde sig klar paa det og det Klokkeslet samme Nat, der i den engelske Radios Særmelding nævntes Gruppens Kodeord, som f. Eks. en Overgang var *Flemming*. At samtlige Medlemmer af Gruppen hver Aften med særlig Interesse aflyttede „den engelske“, siger sig selv.

Meldingen kom saaledes en Aften i September Kl. 18,15, og hver Mand tog straks sin Cykle og begav sig paa Vej til Pladsen ved Faistrup Krat i Frijsenborgskovene. Vi samledes i Skoven og forberedte os paa Nattens Begivenheder. Nedkastningerne foregik i Maaneskin, og bedst var det, hvis det var lidt skyet. Der er flere Maader at komme i Kontakt med Flyveren paa, f. Eks. ved Hjælp af Apparatet „*Sphon*“, en Slags Radioafsender og -modtager. Igennem dette Apparat kan man tale med Flyveren og høre ham. Kodeordet skulde med Melleumrum gentages, og Flyveren svarede med et andet Kodeord, som Modtagerne var bekendt med. Paa denne Maade kunde Flyveren temmelig let finde Folkene, som ventede ham.

Efter en Times Ventetid hørte vi en Maskine, som kom imod os i lav Højde.

— Det maa være ham, tænkte vi, og i en Fart gjorde vi Lygterne klar. Men nej. Kalorius slog et Slag med Halen og forsvandt saa i Retning mod Aarhus. — Sikken en Snyder, var der en, der mumlede, mens vi tavse betragtede den lille Prik i Luften.

Og saa satte vi os igen til at vente. Denne Gang dog kun et Kvarter. En Maskine brummede, vi spidsede Øren; jo, det var en engelsk Maskine, det var ikke til at tage Fejl af. Dette maatte være vor Maskine. De fire stærktlysende Stavlygter blev igen stillet op i L-Form. Flyveren skulde komme ind fra Toppen af L'et og kaste sin Last, naar vi med den yderste Lygte i L'et signaliserede til ham. Ganske rigtig. Den store, sølvskinnende Fugl, som pludselig var gledet frem fra Skyerne, styrede lige hen over Lygterne og brusede over vore Hoveder i en Højde af 100—150

Meter. Pludselig udløstes Lasten, og 12 Faldskærme foldede sig paa een Gang ud og dalede lydløst mod Jorden som hvide Spøgelse med deres tunge Containers, der indeholdt Vaaben med Ammunition. Det var et betagende Syn. Der kom pludselig Fart i mine Gutter. Det gjaldt for os om at faa Skærmene talt i en Fart, thi det hændte ofte, at Flyverne sendte en ekstra Skærm med Gaver til Frihedskæmperne: Chokolade, Cigaretter, Cykledæk, Uldstrømper etc. Imidlertid var Gavepakken betydelig lettere end Beholderne med Vaaben, og var der en Smule Vind, kunde Skærmen let blive ført ind i Skoven og blive hængende i Trætoppene. Det hændte ogsaa, at Flyverne sendte os en Hilsen paa et Kort, som var hæftet til Beholderne: „Hold jer muntre, Kammerater! Hold ud, vi kommer!“ og lignende stod der. Den Slags satte Humøret i Vejret hos os.

Saa snart Skærmene naaede Jorden, maatte vi sørge for at faa dem til at ligge saadan, at Vinden ikke kunde udspile dem og føre dem bort. Skærmene blev frigjort fra Beholderne (Containers), som derpaa blev baaret op i Krattet. En Container er modbydelig tung, og vi sled i det. I Krattet aabnede vi dem, og Godset blev skjult i Underskoven, mens vi fik de tomme Containers maset ind i et Vildthejn, hvor vi regnede med, at de kunde ligge nogenlunde sikkert mod Opdagelse. Det var en „Fox“-Forsendelse, hvilket vil sige Vaaben med Ammunition. (Af øvrige Forsendelser kan nævnes „Lion“, som udelukkende bestod af Ammunition, og „Tiger“, som bestod af Sabotagemateriel.) I en „Fox“ var der ca. 100 Stk. Vaaben af forskellig Slags.

De fleste af Folkene tog efter endt Arbejde hjem, mens enkelte foretrak at overnatte i en Halmstak i Nærheden for at passe paa Sagerne. Dagen efter hentede vi hele Partiet i Aarhus Belysningsvæsens Lastbil.

Det var ikke altid lige nemt for Flyverne at finde Pladserne, og et Par Gange skete det, at Lasten blev droppet forkert, en Gang iøvrigt lige oveni et tysk Troppetog. Sagen er nemlig den, at set fra Luften var hele Jylland trods Mørkelægning lige saa festligt illumineret som Tivoli en Sommeraften. Særlig galt var det med Jernbanerne, hvor Lygterne ved Sporskifterne lyste klart. Flyveren har altsaa troet at have set et L og har udløst sine Containers. Det forvirrede ogsaa Piloterne meget, at danske Bønder havde en sand Mani for at blinke og vifte med Lygter under Overflyvningerne. Naturligvis var det blot Landboernes velmente Form for Hilsen til Royal Air Force-Folkene, men Virkningerne var ikke heldige.

Det var under Transporterne, at Risikoen ved hele Modtage-Arbejdet var størst, idet Frihedskæmperne aldrig vidste, hvornaar Tyskerne duk-

kede op og ønskede at se Vognene nærmere efter i Sømmene. Men man arbejdede ogsaa her ud fra det gamle Ord „Frækhed belønnes“, og Transporterne foregik saa aabenlyst som muligt og altid i Lastbiler, enten Godset blev hentet fra Luften, Depot, Bane eller Skib. Der blev aldrig kørt om Natten. Alligevel indtraf Episoder, som fik det til at løbe koldt ned ad Ryggen paa Gruppens Medlemmer. Paa en Tur fra Tranehuse kørte Gruppen paa en smal Bivej med „Gods“ paa Vognen forbi en Deling Hipofolk. Banditterne gloede efter Vognen, men gjorde ikke Anstalter til at standse den. Hvad kunde der ikke være sket, hvis de havde vist Interesse for Belysningsvæsenets Kasser? Der var altid et Par Maskinpistoler med i Vognen, som Regel blev de skjult i Sækkene med Schwellkoks, men Aarhusholdet fik aldrig Brug for Skyderne.

En Tur i Foraaret til Ebeltoft faldt paa samme Dag som S-Gruppernes Straffeaktion mod Tirstrup-Arbejderne. Modtagegruppen overværede hele Forestillingen og morede sig dejligt over de bukseløse, men senere paa Dagen gik Morskaben lidt af Affæren, i hvert Fald blev det kun til et skævt Smil hos Modtagegruppen, som umiddelbart efter Straffeaktionen var fortsat til Ebeltoft for at hente Vaaben og Sprængstof. Affæren i Rodskov havde sat Fart i de tyske Politipatruljer, og Vognen blev paa Hjemvejen standset tre Gange og undersøgt nøje. Heldigvis havde man ikke kunnet træffe Folkene i Ebeltoft og var kørt hjem med uforrettet Sag — altsaa uden de kompromitterende Sager. Det kan man kalde Held i Uheld. Mærkeligt nok blev Brændselsækkene paa Førerhusets Tag ikke tømt — her laa Maskinpistolerne og Haandgranater og puttede sig. Det var haarde Belastninger for Folkenes Nerver, men Gutterne tog Situationerne i en stiv Arm.

Det var ikke hver Gang, Kodeordet blev nævnt, at der blev nedkastet Containers til Gruppen. Hvad der er kommet i Vejen, ved man ikke, men de mange Udtrykninger med negativt Resultat var ikke morsomme. Timerne var uendelig lange for den lyttende og spejdende Flok paa Marken. Naar det fastsatte Tidspunkt var saa langt overskredet, at man kunde regne med, at Flyveren ikke kom den Nat, maatte Gruppen i Gang med en større Eftersøgning af alle Pladser i Nærheden, som man kunde antage, at Flyveren ved en Misforstaaelse havde droppet Lasten paa. Det var som Regel nogle vaade Ture, Græsset og Krattet var dyngvaadt af Morgenduggen. Den Slags nytteløse Ekspeditioner slog det gode Humør i Stykker. Pladsen ved Faistrup Krat var udmærket, og Gruppen havde været saa heldig at komme i Forbindelse med en god dansk Mand fra Egnen, Skytte *Jespersen* fra Dyrhus, som var til stor Hjælp. Han var bl. a. altid i Stand til at fortælle Gruppen, hvorledes „Luften“ var paa

Æggen, kunde holde Opsyn med Tyskernes Bevægelser og høre efter Folkensnakken paa Egnen.

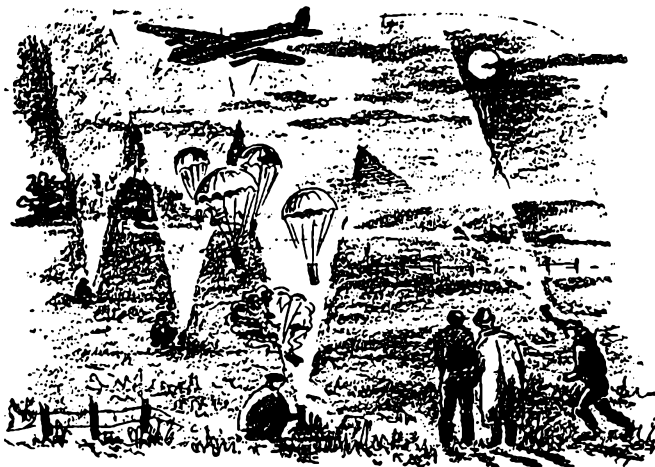
Af andre Pladser, som Aarhus-Gruppen havde fundet egnede, fandtes en ved Norring Vesterskov, Stilling Sø, Kobbelled Bakke Nord for Galten, Nord for Ristrup Krat, Wedelslund m. fl.

Naar man havde faaet Godset hentet ind til Aarhus, stod det Arbejde tilbage at ompakke det, saa det kunde fordeles til Kolonnerne. Det var ikke altid nemt at finde sikre Steder i Byen, men ved Hjælp fra forskellig Side lykkedes det altid. I Begyndelsen foregik Ompakningen paa Transformatorstationen i Hasle, men senere, da Luften blev noget ulden der, benyttede Gruppen Frederiksbjerg Understation, Trøjborg Understation og et Udhus, som man fik stillet til Raadighed af en Formand ved Aarhus Belysningsvæsen ved Navn *Vogelius*.

Selve Fordelingen til Aarhus Byomraade foregik efter Fordelingstal i Forhold til Kolonnernes Styrke og Behov.

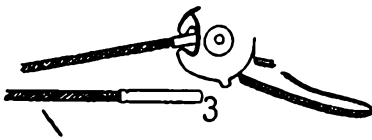
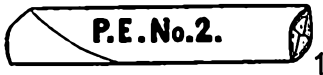
Modtage-Sektionen holdt ikke af, at Kolonnernes Folk vidste noget om dens Tilholdssteder, og man maatte derfor ogsaa paatage sig den Opgave at bringe Godset ud til Kolonneførerne. Chauffør Henry Jensen gjorde paa dette Omraade et stort Stykke Arbejde og var altid rede, naar man havde Brug for hans Hjælp og Belysningsvæsenets Vogn. Det lykkedes Jensen at camouflere Godset saa godt, at der aldrig var nogen, der opdagede noget usædvanligt ved hans Last.

Foruden forskellige laante Folk fra Kolonnens øvrige Grupper var Firekløveret *Svend Knoblauch*, *Frithjof Lænø*, *Laurits Krøll* og *Asmusen* altid med paa Udrykningerne. De hørte til Modtage-Sektionens faste Stab og fik udbetalt Løn af Modstandsbevægelsen, 300 Kr. om Maanednen. Just ikke nogen stor Løn for daglig at sætte Livet paa Spil. De fire unge Danskere deltog iøvrigt ogsaa i Sabotage og andet Arbejde. Et Par dygtige og paalidelige Medhjælpere ved Ompakningen havde Sektionen i *P. Graversen* og *Børge Jensen*.

SABOTAGEMATERIEL

Tegningerne stammer fra den af Englænderne nedkastede Sabotage-Lærebog, som blev brugt i alle de besatte Lande.

Uden Vaaben er selv den bedste Soldat kun lidet bevendt, og uden det fortræffelige engelske Sabotagemateriel vilde selv den bedste Sabotørs heltmodige Indsats have betydet lidt. Grundlaget for Sabotageaktionerne var det efterhaanden almenkendte engelske Sprængstof *PE 2* (Fig. 1). Dette Sprængstof, ogsaa kaldet Plastic, er et ganske enestaaende Stof, der til fulde opfyldte alle de Krav, som Sabotagens stærkt vekslende Opgaver krævede. Det blev leveret dels i indpakkede Patroner af 224 Gram og dels som færdige Ladninger paa $1\frac{1}{2}$ engelsk Pund. Sprængstoffet er fuldkommen blødt og føjeligt som Modellervoks, og kan følgelig formes efter alle ønskelige Maader for netop at indpasses i de Objekter, det skal bruges imod. Det er særdeles stabilt og eksploderer ikke, selv om det skulde blive ramt af et Projektil. For at faa det til at eksplodere kræves en Paavirkning fra et mere følsomt Sprængstof, den saakaldte Forladning (Fig. 2), der skal bringes i intim Forbindelse med Hovedsprængstoffet f. Eks. ved at æltes ind i det. Selve Forladningen er saa ufølsom, at den yderligere kræver en Paavirkning for at kunne detonere, og denne Detonation fremkaldes ved Hjælp af en Detonator (Fig. 3), der er et lille Metalhylster fyldt med et overordentlig følsomt Sprængstof. Detonatoren er særdeles farlig at haandtere, idet den er stødfølsom, og trods sin Lidenhed, en Tændstiklængde, kan den med Let-

*Vaabnene blev nedkastet fra Royal Air Force's Flyvemaskiner i saakaldte „Containers“.
Her ses en Faldskærm med en „Container“.*

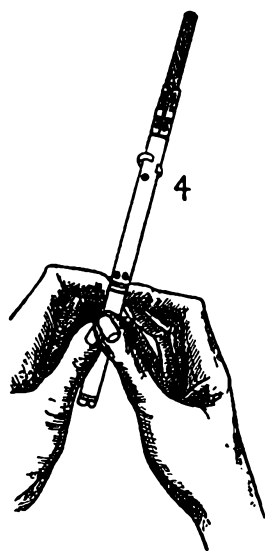

hed rive et Par Fingre af en Mand. Det manglende Led i Kæden, før Eksplosionen kan finde Sted, er en Maade at faa det hele antændt paa, og dette kan ske saaledes:

Ved Luntetænding, Tænding med Sprængblyant og endelig ved forskellige specielle Tændanordninger, som Trækudløser, Trædekontakt, Slipkontakt o. lign. Der er anvendt 2 Luntetyper, dels en *langsomtbrændende* Lunte med en Brandhastighed paa ca. 1 cm pr. Sekund og dels en *hurtigtbrændende* med Brandhastighed paa ca. 3000 m pr. Sekund. Den sidste Luntetype brugtes særligt til Forbindelse af Sprængladninger, der skulde gaa samtidig, f. Eks. naar man ved Jernbanesabotage skulde vælte et helt Tog af Skinnerne. Den langsomtbrændende Lunte brugtes i mange Tilfælde ved Fabrikssabotage, idet man ved Hjælp af dens ret nøje Brændetid kunde tilrettelægge det hele saaledes, at Sabotøren havde en passende Tid til at forsvinde samtidig med, at det ikke var muligt at fjerne Bomben.

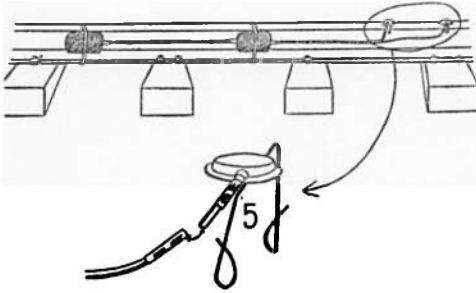
Sprængblyanten (Fig. 4) brugtes til alle mulige Sabotagehandlinger, hvor man var sikker paa, at Bomberne ikke kunde findes. Den bestaar af et blyantlignende Metalrør, der i den ene Ende har en lille Glasampul omsluttet af en Kobberkappe. Naar Kobberkappen klemmes sammen, knuses Ampullen, og en Syre ætser en lille Metaltraad over, hvorefter Fæng hættens i Blyanten antændes, og Tændimpulsen saaledes overføres til Sprængladningen, d. v. s. til Detonatoren.

Blyanterne fandtes med mange forskellige Brændetider, lige fra 10 Minutter og op til 24 Timer. Forskellen i Brændetid for de ellers ens udseende Blyanter var tilkendegivet ved Farven paa den lille Sikkerhedspind, der skulde udtages, før Blyanten var klar til Brug. Man maatte saaledes ved Nataktioner, hvor det ikke var muligt at bruge Lygte, for man tog hjemmefra, nøje sikre sig, at man havde de rigtige Blyanter med, idet

en for kort Brændetid kunde medføre frygtelige Ulykker, da det ofte var store Sprængladninger, der brugtes.

Til Paatænding af Bomberne ved Jernbansabotage brugtes i vid Udstrækning det fra Fredstid kendte Taagesignal „Knaldperlen“ (Fig. 5), som kan spændes paa Skinnen med en Fjederklemme, og som ved Lokomotivets Tryk paatænder Sprængladningen. Til at vælte et almindeligt Godstog med en svær Maskine var 3—4 Bomber a 2—2½ kg som Regel fuldt tilstrækkeligt.

Af andre Paatændingsmekanismer skal nævnes Trækudløseren, som er brugt adskillige Gange. Den er glimrende egnet til Brug ved Udlægning af Fælder. I Forbindelse med en tynd Wire spændt tværs over en Vej eller en Jernbane kan den f. Eks. bringe en Ladning til at gaa mod det Objekt, der kommer kørende ind i Wiren. Sabotørerne har ogsaa brugt den til den af Kolonnen opfundne V-3 Bombe, der bestod af 2 Sprængladninger paa ca. 2 kg indsyet i hver sin Pose og anbragt i hver sin Ende af en stærk, tynd Wire paa 2—2½ m's Længde. Bomberne var yderligere forbundet med en Lunte og denne igen med en Trækudløser. Naar Sabotørerne lod V-3'eren dumpe ned fra Viadukten og holdt igen i Trækudløseren, paatændte denne Luntten, og saa var det sket med Lokomotivet.

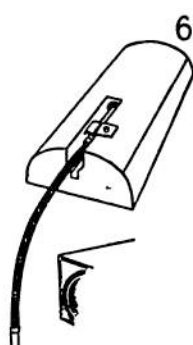

Fig. 6 viser et andet særdeles anvendt Sprænglegeme, den saakaldte „Skildpadder“. Det er en lille Ebonitkapsel fyldt med en 2—300 g Sprængstof. Under Kapselen er der anbragt 2 svære Magneter, saaledes at Skildpadden er særdeles velegnet til lige i Forbifarten at heftes paa en Automobilmotor, en Tankvogn el. lign. Den kan tændes saavel med Lunte som med Blyant. Det er ikke faa tyske Tankvogne og tyske Lokomotiver, der har maattet bukke under for Skildpaddens voldsomme Angreb.

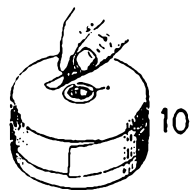
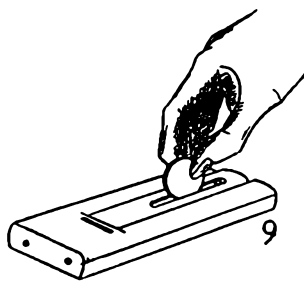
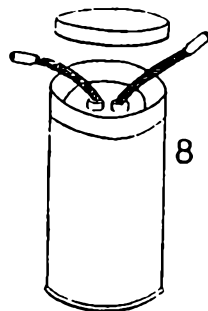
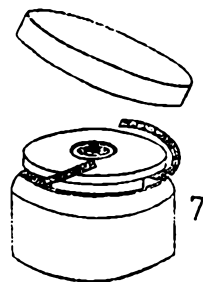
En Sabotageaktion kan ikke altid føres igen-

nem ved Sprængning alene, der maa ofte ogsaa Brand til, og fra England var man udstyret med et ganske udmærket Brandmateriel, der har svedet ikke saa faa Værnemagerfirmaer af.

Fig. 7 viser den saakaldte „Blomstervase“, der er en Magnesiumbrandbombe fyldt med Termit. Den brænder kraftigt i ca. 8 Sek., i denne Tid udsendes en Regn af Gnister i alle Retninger, og derefter brænder Vasen langsomt i 10—15 Min. Den kan tændes baade med Lunte og med Blyant. — En anden udmærket Brandbombe er *Termitbomben*, som Fig. 8 viser. Ogsaa den kan tændes saavel med Lunte som med Blyant. Den brænder med Lethed igennem svære Benzintromler, Telefonkabler, Motorer og meget andet Materiel. — Lommebrandbomben (Fig. 9) var dog den fikseste af alle Brandbombetyperne, idet den var meget lille og handig og havde indbygget den nødvendige Tændmekanisme. Kun et lille Tryk med en Mønt el. lign. ned i Revnen i Brandbomben paatændte den efter en vis Forsinkelse, og den udviklede derefter en saa kolossal Varme, at den med Lethed kunde stikke Ild i Lagre af alle mulige Arter.

Til Ødelæggelse af Automobildæk fik Sabotørerne leveret en fiks lille Indretning, den saakaldte Dækbombe, som Fig. 10 viser. Naar Automobilhjulet kører henover den, udløses Tændmekanismen, og Bombens Eksplosion flaar et mægtigt Hul i selv de sværeste Autodæk. Bomben er ikke engang saa stor som en almindelig Skosværtæske, og da den er godt camoufleret, er den meget vanskelig at finde.

Alt dette forskelligartede Materiel kan selvsagt kombineres paa mange forskellige Maader. Der kan ved Hjælp af Sprængladninger laves Snubletraade, Minefælder og meget andet djævelsk, og Brand- og Sprængbomber kan kombineres med fælles Tænding ganske efter Behag, afpasset efter den Aktion, der netop skal udføres.

For at gennemføre alle Aktionerne maatte der ofte sættes ind med Vaabenmagt — i alt Fald var det ganske nødvendigt at være dækket i Tilfælde af, at man skulde være udsat for Angreb — og der var da ogsaa fra engelsk Side sørget udmærket for Sabotørerne i vaabenmæssig Henseende.

11

Sabotørernes Hovedvaaben var den engelske Maskinpistol *Stenpistolen*, som ses paa Fig. 11. Det er et meget virkningsfuldt Nærkampvaaben, der kan skyde saavel Enkeltskud som Magasinet. Dens Skudhastighed ligger helt oppe paa en 6—700 Skud pr. Minut. Den er lavet saaledes, at den let kan skilles ad og proppes ind under en Frakke, altsaa i høj Grad egnet for Sabotører. Den er simpel og let at betjene og taaler glimrende alt det, den bliver udsat for under det ofte haarde Sabotagearbejde. Maskinpistolen og almindelige Pistoler var de første Vaaben, der blev kastet ned. Senere leveredes den fortræffelige 7,5 mm amerikansk *Karabin*, der har været en ganske kolossal Hjælp i Arbejdet. Det er et lille, let Automatvaaben med udmærkede Skydeegenskaber. Den har et Magasin, der rummer 15 Skud, og den giver netop det Supplement til Maskinpistolen, som er nødvendigt for at kunne operere paa lidt længere Distance.

Foruden disse egentlige Haandvaaben fortjener Haandgranaten ogsaa at nævnes.

Det er en udpræget Sprænggranat med en svær Jernkappe udenom, som ved Sprængning splintres i et stort Antal Sprængstykker, der paa nært Hold er absolut dræbende. Under Tilbage-tog fra en Jernbanelinie eller et andet Sabotage-sted var den en glimrende Hjælper, naar „de grønne“ var kommet lovlige tæt paa. Ogsaa dette Vaaben var vel gennemtænkt, let at betjene, let at arbejde med og saaledes alt i alt særdeles velegnet for Sabotørerne.

De fik, hvad de skulde bruge.

MED „PRÆSTEN“ PAA JERNBANESABOTAGE

Jernbanesabotagen gav 5. Kolonne Hænderne fulde, mange Grupper blev sat ind, Sprængladningerne detonerede i hele Serier paa Bane-gaardsterrænet og langs Banelinjerne, de høje Drøn gav Genlyd i Aarhusdalen, Aarhusianerne talte Knaldene, mens Tyskerne rasede. Bomberne sprang saa at sige mellem Benene paa Vogterne. Mængder af Soldater gik paa Vagt med indtil 50 Meters Afstand, men i Ly af Mørket sneg Sabotørerne sig ind til Linjen og anbragte deres Sprængstof P E 2, kaldet „Marcipan“; Tyskerne fik saa sandelig Lov at smage det.

Fra øverste Sted lød Ordren paa, at ingen Sabotage maatte være større, end at Skaden kunde repareres paa en Uge. Man tog Hensyn til, at Forsyningerne til de danske Borgere i Byerne kom frem. Danske Tog skulde ikke rammes, men det var ikke altid lige let at undgaa, idet Tyskerne efterhaanden lærte at ændre Afgangstiden for deres Transporttog i sidste Øjeblik, og sendte danske Tog ud paa Linjen for at vildlede Sabotørerne, der allerede stod parat og ventede det tyske Tog i Henhold til de Oplysninger, man havde fra Forbindelserne i Statsbanerne. Kaptajnløjtnant Fisker havde som nævnt selv været knyttet til 2. Distrikt, hvor Jernbanesabotørerne hentede mange gode Fiduser. Gruppe 1 bestod udelukkende af Jernbanefolk; de færdedes paa Linjerne i Ly af Kasketten med Vingehjulet, og det lærte de øvrige Marcipanspredere ogsaa at gøre. Tirsdag gik en Mand paa Vagt paa Linjen. Onsdag Nat virkede han som Sabotør. Det var dengang, Vagttjenesten var overladt til Danskerne, men Tyskerne overtog i den sidste bevægede Tid selv al Bevogtningen. Mange Soldater blev bundet.

De dobbeltsporede Banestrækninger Nord og Syd for Aarhus paa den jyske Længdebane blev betjent af fire Grupper, der delte sig i et nordligt og sydligt Hold; de enkeltsporede Baner skulde klares af een Gruppe. „Svelleartisterne“ havde en stor Arbejdsmark. Tyske Tog rullede Dag og Nat, men ikke efter Planen, det sørgede 5. Kolonne for.

Kloge Hoveder har spurgt, hvorfor man ikke afbrød Broerne over Kielerkanalen ved Hjælp af Flyvere eller bombede de faa Linjer sønder og sammen i Slesvig. De danske Jernbanesabotører har naturligvis haft samme Tanke og har opfordret Englænderne til at gøre det, men Omraadet ved Kielerkanalen var saa stærkt beskyttet, at Royal Air Force sandsynligvis ikke kunde efterkomme Opfordringen i den nævnte Retning uden at lide for store Tab. Arbejdet i Danmark blev i hver Fald overladt til Sabotagegrupperne, de Allieredes Ledelse var tilfreds med deres Indsats.

Lad en af Jernbanesabotørerne, „Præsten“, fortælle om det farefulde Arbejde. „Præsten“ alias stud. theol. B. J. følte det som sin Pligt at melde sig efter det med Jøderne, Politiet og de norske Studenter. Han blev Gruppefører.

— En Dag først i Februar fik jeg Ordre til sammen med nogle Kammerater fra Borum-Gruppen at gaa i Aktion mod Banen mellem Aarhus og Lyngby. Om Eftermiddagen havde jeg været med til at sprænge Valdemar Jensens Værksted i Fredensgade i Luften. Vi var 6 Studenter, 3 Teologer og 3 Medicinere om Jobbet. Det gik glat. Vi holdt Arbejderne op ved Fyraftenstid og lagde vore Bomber. Ved 21-Tiden gik Turen mod Nordbanen, jeg havde „Marcipan“ med i Tasken, og en Maskinpistol skjulte sig under Frakken. Der laa høj Sne, det var vanskeligt at cykle. Jeg mødte Kammeraterne, det var Pastoren og Kæretmageren fra Borum. Da vi gik over en Viadukt, tabte en af os en Maskinpistol, den faldt gungrende til Jorden. Kunde Støjen ikke tydeligt høres i Frostnatten? Vi lyttede anspændt, men den tyske Vagt under Broen reagerede ikke. Ved en Dæmning i Nærheden fandt vi et egnet Sted. Vi vidste, hvor vi havde den ene Vagt, vi hørte andre snakke og raabe i Nærheden, det var aabenbart ved et Vogterhus. I Ly af Mørket sneg vi os ind til Dobbeltsporet, vi vadede gennem høj Sne, det var let at se, hvor vi havde gaaet. Det sydgaaende Spor laa højere end det nordgaaende. Vi kom frem til Sporene og maatte med kolde, klamme Fingre med Knive skrabe den sammenfrosne Ballast til Side. Klemt sammen over Skinnerne arbejdede jeg for at faa Bomben anbragt og „Blyanten“ gjort klar. Jeg saa Skygger, der nærmede sig, men slog mig til Taals med, at det var de Skygger, man altid foregøglede sig at se under de natlige Ture, de hørte med i dette Spil, hvor Nerverne reagerede. Skyggerne kom nærmere, der var ingen Tvivl; det var to tyske Vagtposter, det kunde ikke nytte at flygte, vi vilde være synlige mod den hvide Sne, og vore Vaaben var ikke saa langtrækkende som Tyskernes. Jeg lagde mig derfor i Kanten af Sporet, lige hvor Sneen begyndte.

Kammeraterne laa længere tilbage. Pastoren nærmest Viadukten med det sværeste Vaaben. Jeg hørte de tyske Soldater snakke sammen om Bombardementerne i Hamborg. Da de var tæt inde paa Livet af mig, raabte jeg: — Hände hoch!

Pistolen var skudklar, og jeg haabede, at Vagterne vilde strække Hænderne i Vejret og lade sig afvæbne, men de begyndte i Stedet for at trække Riflerne; der var intet Valg. Jeg fyrede straks en Salve paa fem Skud; paa Grund af Mørket kunde jeg kun sigte daarligt, jeg skød ialt 25 Skud. Tyskerne svarede med et Par Skud, men jeg mærkede ikke noget til Kuglerne, men senere viste det sig, at en Kugle var gaaet gennem min Taske. Trods Mørket ramte mine Skud. Den ene Tysker fik 3 Skud i Benet og 3 i Armen, den anden 4 i Benet og et i Siden. Den ene døde. Jeg hørte ham klynke, da jeg løb bort. Pastoren turde ikke skyde med sit svære Vaaben af Frygt for at ramme mig. 3 af 12 Bomber var imidlertid blevet anbragt, og da de sprang, blev 3 Tyskere dræbt. Adskillige Vagter kom nemlig til ved Skyderiet, men vi slap væk, maatte tilmed krydse Banen endnu en Gang; snakkende højt sammen gik vi nok saa fredeligt over en Viadukt, hvor der var tysk Vagt. Trods Skyderiet blev vi ikke antastet, idet vi blev antaget for fredelige Vejfarende. Den høje Sne gjorde denne Aktion særlig farlig.

„Præsten“ var ogsaa paa en Ferie-Tur. Han fortæller herom:

— Først tog Gruppen til Hinnerup og Mundelstrup, hvor alle Vige-
spor blev sprængt, og for en Sikkerheds Skyld anbragtes der langtids-
fristede Bomber mellem Stationerne, Arbejdet skulde gøres grundigt. Vi
blev ikke forstyrret af Vagter, men da vi gik gennem Mundelstrup By,
satte Tyskerne en skærende Projektør paa os, vi naaede dog at komme
væk. Næste Dag — det var en Søndag — holdt vi fri. Banen var totalt
afbrudt. Vi tilbragte Søndagen hos Pastor Mølgaard, Lyngaa, og hvilede
ud. Tyskerne havde nu faaet mange Vagter ud, men Mandag Aften gik
vi igen i Aktion, og 6 Bomber blev anbragt paa Laurbjerg—Silkeborg
Banen for at hindre Omkørsel ad den Vej. Sporskifterne paa Lerbjerg
Station skulde ogsaa have en Hilsen, men det opgav vi paa Grund af
det buldrende Mørke, som gjorde Vagterne vanskelige at lokalisere. To
Mand gik derfor Nord for Stationen og anbragte 7 Bomber; „Marci-
panen“ var paa Plads, da der dukkede 2 tyske Vagter op og spurgte Kam-
meraterne, hvad de bestilte, og hvem de var. Nysgerrigheden blev be-
svaret med en enkelt Maskinpistolsalve, og saa var Tyskerne ikke nys-
gerrige mere. Folk fra Byen kom til for at se, hvad der var sket. Da Bom-
berne gik, blandede vi os med de Nysgerrige og spurgte, om disse her
Sabotører nu igen havde været paa Spil. Det kunde jo lyde saaledes!

50 Sprængninger blev foretaget paa denne Week-end Tur. Under Hjemturen blev vi klar over, at der var lige 5 Bomber tilbage, de skulde ogsaa anvendes, og de blev anbragt ved en Overskæring mellem Mundelstrup og Hinnerup. De tyske Vagter bevogtede med stor Omhu de sprængte Vigespor, som vi ikke var interesserede i, men længere ude var Linjen fri. Efter den sidste Bombeudlægning her dukkede en dansk Jernbanemand op, og han forklarede os høfligt, *at vi ikke maatte gaa paa Skinnerne!* Vi sludrede med ham om Sagerne og ventede paa, at Bomberne skulde gaa. Det gjorde de ogsaa, og de Arbejdere, som var i Færd med at lappe vore første Sprængninger, forsvandt hurtigst. Vor Ven Jernbanemanden forstod langt om længe, hvem vi var.

Paa den videre Hjemtur hørte vi nye Bomber knalde, det var næste Gruppe, der var begyndt at arbejde. Deres Bombe-Drøn var en Hilsen til os. Arbejdet blev fortsat. Fra Lørdag Aften til Onsdag var Strækningen helt spærret, naar undtages nogle faa Timer Mandag Eftermiddag og Aften, slutter „Præsten“.

Saadan arbejdede Jernbanesabotørerne; Aften efter Aften Skydeski-ver for Tyskerne i den hvide Sne, formende Marcipanen med valne Fingre, anspændt lyttende efter Mørkets og Nattens Lyde.

Det lykkedes at faa afsporet tre tyske Militærtog paa Østbanen, mange Vogne væltede. Fremgangsmaaden ved disse Aktioner var den, at man anbragte en hel Serie Bomber, som var kædet sammen, og de blev antændt, naar Lokomotivet kørte over en saakaldt Knaldperle, der var anbragt paa selve Skinnen. Da man aldrig vidste nøjgtigt, hvilket Tog det var, som kom prustende, maatte en Vagtpost 100 Meter fremme paa Banen signalere med en Lygte og varsko Bombeudlæggerne. De traadte først hastigt i Aktion, naar man hørte Toget komme. Blinkede Udkiksmanden med Lygten, betød det, at Toget var dansk, og saa maatte Bomberne fjernes igen i Lynets Fart. Det siger sig selv, at saadanne Aktioner var meget farlige paa bevogtede Strækninger, og en Gang ødelagde en Tilfældighed en ellers vel forberedt Aktion. Et tysk Militærtog kom rullende, Bomberne var paa Plads, Signalmanden var klar over Togets Identitet, men Skæbnen vilde, at en Haveejer i det samme gik ud til sin Kartoffelkule. Han tændte sin Lygte, hvilket Bombeudlæggerne troede var Signalet til dem, og i Hast fik de Bomberne fjernet. En fin Chance var ødelagt.

Efterhaanden blev det meget svært at afspore et Toget, for meget skulde klappe paa en Gang, og i Sabotagens sidste Tid fandt en af Grupperne paa det farlige lokomotivødelæggende Vaaben, som man med Sans for Ironi kaldte „*Den flyvende Dobbelt-Bombe V 3*“. Dette

fine Sabotage-Vaaben bestod af to Bomber, der var forbundet med en Lunte paa 2,55 Meters Længde, hvilket svarede til Bredden paa et tysk Lokomotiv. Paa en Viadukt i Viby tog V 3-Manden Opstilling, naar et tysk Tog nærmede sig. Han holdt en Bombe i hver af sine Hænder, og naar Lokomotivets Skorsten dukkede frem af Viadukten, lod han Bomberne falde nok saa nydeligt ned omkring Kedlen, en Bombe placerede sig paa hver sin Side. Ladningens Blyant var indstillet til hurtig Sprængning, og man fik hurtig Erfaring for, at Lokomotiverne blev grundigt ødelagte. Sabotørerne anvendte de flyvende Bomber mod Orlovstogene, som man præcist vidste, hvornaar kom. Naar Bomberne var kastet, forsvandt Sabotøren bag det Røgtæppe, Tyskernes Lokomotiv selv indhylede ham i.

Da man vilde prøve en ny Viadukt, maatte en Vagt først afvæbnes, man vidste, at han var der, men han sad i en camoufleret Stilling og var næsten ikke til at finde; men pludselig dukkede han frem og holdt to Sabotører op; de blev placeret i hver sin Vejkant Den tredie kom intetanende til, ogsaa han maatte have Hænderne i Vejret. Tyskerne gennemrodede hans Tøj, fandt en Pistol og glædede sig allerede til den Orlov, der var Belønningen for at fange en Sabotør. Manden, der blev undersøgt, slog imidlertid pludselig Tyskerens Riffel ned mod Jorden, Soldaten skød, men Skuddet gik i Jorden, og saa blev han overmandet. Hans Orlov røg sig en Tur!

I Begyndelsen havde Tyskerne ikke Vagter ude paa Aarhus H, og derfor gik Arbejdet som Fod i Hose. Men ved Hjælp af Jernbanekasketter slap Sabotørerne siden ind paa Banegaardens skarpt bevogtede Terræn. „Marcipanen“ og Vaabnene havde de med i en Mappe, tilsyneladende beregnet til Lommemaden. „Jernbanefolkene“ nikkede venligt til de tyske Soldater, slentrede ind paa Terrænet med deres Mapper, og en Times Tid efter drøned Bomberne. 12 Artilleri-Traktorer blev ødelagt, Biler, Tankvogne, Sporskifter, Kullosningsanlæg, Vandkran og det elektriske Sikkerhedsanlæg, saa Togene maatte lodeses ind. Aarhus H var en stor Arbejdsmark med mange Opgaver. De blev løst!

„Fritidskæmperne“ kaldte Aarhusianerne spøgefuldt Undergrundshæren efter 5. Maj, men de anede næppe, at en Gruppe Jernbanesabotører havde Depot i Fritidsklubben i Aarhus. Herfra er mange Aktioner startet.

Adskillige Sabotører blev anholdt, men man fortsatte lige til sidste Dag. Nedenfor bringes en Indberetning fra Gruppe 4, der var i Aktion den 4. Maj, faa Timer før Kapitulationen:

„Om Formiddagen forsøgte vi at angribe Sydbanen flere Steder, men maatte helt ud til Hørning for at kunne nærme os Banen, uden at blive opdaget af Tyskerne. 10 Sprængladninger blev forsynet med 10 Minutters Blyanter, som blev trykket. Udlægningen blev forsinket paa Grund af tyske Vagtposters Færden paa Sporet. Da vi ikke turde vente længere paa Grund af Eksplosionsfaren, gik vi op paa Linjen og fik lagt de 7 Ladninger. Tyskerne opdagede os straks og beskød os voldsomt, dog uden at ramme. Den første Ladning eksploderede, før vi var kommet 25 m væk fra Linjen. Denne Eksplosion alarmerede Tyskerne i Hørning, som straks sendte et Hold ud for at omringe os. Vi søgte at undslippe til Fods og løb ind i en Bondegaard, som viste sig at være besat af Tyskerne. Vi blev hurtigt omringede og maatte overgive os. Under Bevogtning blev vi anbragt i en Kælder. Senere ankom SS og Hipo, som afhørte os meget brutalt. Vi blev, via Tvingstrup, ført til Politistationen i Mejlgade i Aarhus og efter endnu en Afhøring ført til Arresten i Vesterallé.

Aktionen blev udført af en Mand fra Gruppe 2 og en Mand fra Gruppe 4. Paa Grund af Kapitulationen blev vi løsladt henholdsvis Fredag Aften og Lørdag Formiddag. Sikken et Kæmpeheld!“

Hipoerne var brutale, staar der; det tvivler ingen om. En Jernbansabotør fik først paa Aaret revet alle Negle af og blev derpaa anbragt i Koncentrationslejr. Han opgav dog ingen Navne!

HAVNESABOTØRERNE SÆNKEDE 3 SKIBE

Havnesabotagen danner et Kapitel for sig. Et Kapitel om Mod, Snille og vel udførte Aktioner af de fem Mænd, der dannede Havnesabotørgruppen. Lederen, den 27-aarige Elektriker Walther Andersen, var sidste Sommer blevet optaget i en Militærgruppe. Han syntes imidlertid, det bragte for lidt Spænding, og en Dag spurgte han en af Lederne, om de ikke kunde anvise ham noget andet Arbejde, hvor han straks kunde gøre en Indsats. Jo, man havde da Sabotagen.

— Godt, sagde han, jeg vil være Sabotør. Dermed var den Sag afgjort.

Der blev nu sammensat en Gruppe paa fem, der særlig skulde tage sig af Sabotagen ved Havnen, idet her var et uopdyrket Felt, og det var de rette Mænd, man havde faaet fat i. I Tiden fra den 15. September 1944 til Kapitulationen udførte Gruppen 30 store Sabotager, hvoraf Sænkningen af de tre Skibe „Scharnørn“, „Gotfred Hansen“ og „Anni“ var de største Bedrifter.

Gruppens første Aktion var at sprænge en af Derbys Omformerstationer paa Pier II, hvorfra der leveredes Strøm til de tyske Skibe og til en Svejseomformer.

Vi var ikke bange, fortæller Gruppens Medlemmer, men vi skal viligt indrømme, at vi var hamrende nervøse for, at det ikke skulde lykkes at udføre vort Forehavende. Heldigvis lykkedes det, og siden har vi ikke været Spor nervøse.

Dermed var den lille Gruppe staalsat til at kunne øve sin maaske største Aktion, Sænkningen af „Scharnørn“, som fandt Sted den 10. Oktober 1944.

Det var Elektriker Hans Thomsen, der fik denne Tjans, som udførtes ved højlys Dag. Elektrikeren havde skaffet sig Arbejde paa Havnen og havde derfor Ausweiss, saa han kunde færdes de fleste Steder. Den paa-gældende Dag kom han gaaende med sin Elektrikertaske, som om han skulde ombord paa „Scharnørn“ paa Fagets Vegne. Foruden sit Elektrikerværktøj havde han en 15 kg P. E. II Bombe i Tasken. Vagten lod ham

uantastet passere, og han gik helt ned i Bunden af Skibet, hvor han „glemte“ sin Taske i et Rum, som Tyskerne netop havde lavet med Anbringelse af Sprængstof for Øje, idet det var deres Hensigt selv at sprænge Skibet i Luften, hvis det skulde blive nødvendigt. Derimod glemte han ikke at anbringe tre 12 Timers Sprængblyanter i Bomben, og efter endt „Arbejde“ kunde han gaa lige saa uantastet i Land, som han var kommet ombord.

Otte Timer efter røg Bomben. Det var den stærke Varme fra det nærliggende Maskinrum, der havde faaet Syren i Blyanterne til at virke noget hurtigere end beregnet.

Skibet gik til Bunds med hele sin Last af Cement. Senere fik Tyskerne en Del af Cementen op og brugte de stivnede Cementsække til Bygning af Barrikader rundt om i Byen.

Den 31. Marts i Aar fik Gruppen Ordre til at sænke eller beskadige det 500 Tons store Motorskib „Gotfred Hansen“. Paaskedag gik to af Gruppens Medlemmer ned til Havnen for at se paa Forholdene, men da man ikke fandt dem særlig gode, besluttedes det at udsætte Aktionen til næste Dag. Blandt andet manglede man en Tredjemand, der var optaget andetsteds.

Anden Paaskedag blev Aktionen udført. Tre Mænd ankom til Skibet, bevæbnede med Revolvere. Den ene gik hen i Forskibet, hvor han holdt Mandskabet op, og den anden holdt Mandskabet op i Bagskibet, mens den tredje gik ned i Skibet for at anbringe Bomben. Hvor utroligt det end lyder, havde de to Revolvermænd intet som helst Besvær med at holde Tyskerne i Skak. De stod med oprakte Hænder, lammefromme og slagne af Rædsel over, at nogen i det hele taget turde driste sig ombord. Derimod kom Sabotøren, der skulde anbringe Bomben, ud for Vanskeligheder fra Maskinmesteren, som havde set, at Sabotøren havde en Revolver med sig. Der blev imidlertid ikke holdt lang Snak med den obsternasige Maskinmester, og i Løbet af et Øjeblik lod denne sig ogsaa holde op, og Bomben anbragtes, forsynet med tre 10-Minutters Blyanter under Dokpladerne i Bunden af Skibet.

Mandskabet fik nu ti Minutter til at forsvinde i, og denne Besked lod de sig ikke give to Gange. Met tysk Hurtighed, naar det gælder om at udføre en Ordre, der gives i en tilpas bydende Tone, tog de Bentøjet paa Nakken og forsvandt. Idet Skibets Styrmand løb fra Borde, raabte han, at det var godt, at Skibet blev sprængt i Luften, for saa var han da fri

for at komme flere Ture til Norge! Han havde nogle Gange været udsat for, at Royal Air Force havde været ude efter Skibet. Det havde han Respekt for, saa maatte Skibet hellere synke her i Havnen.

Skibet var lastet med 600 Tons Fisk, som Tyskerne havde stjaalet i Norge, og da det var sænket, satte Tyskerne et stort Arbejde i Gang med at bringe disse Fisk for Dagens Lys. Herunder havde Styrmanden Lejlighed til at tjene 1900 Kr. ekstra. Det maa indrømmes, at det ogsaa var et mere passende Arbejde for en Kryster.

Nogle Dage efter Kapitulationen traf Styrmanden et Par af Sabotørerne og smilede genkendende til dem.

Forøvrigt havde Turen til Skibet været meget spændende. Tyskerne havde den Dag en af deres nervøse Dage. Alle ikke uniformerede blev kropsviseret, og det var jo ikke saa heldigt for os Sabotører, men heldigvis havde Tyskerne saa travlt med at rode i andre Lommer, at de glemte at bruge Øjnene, saa vi usete kunde liste os forbi dem og udføre vort Hverv, slutter Sabotørerne deres Beretning.

Ved Aktionen mod „Gotfred Hansen“ havde Gruppen brugt alt sit Sprængstof, og nu skulde uindviede jo tro, at dermed maatte Sabotagearbejdet ligge stille. Men den, der tænker saadan, kender ikke de danske Sabotører og specielt ikke Havnegruppen.

Nej, der skulde arbejdes, om man saa skulde flænse Tyskernes Materiel i Stykker med de bare Næver.

Fra Langelandsgades Kaserne til Husholdningsskolen paa Grenaa-vej havde Tyskerne opstillet en Række elektriske Master, som man helst skulde have fjernet, saa Strømtilførslerne kunde stoppe. Maaske vil en og anden nu sige, at det ikke hørte under Havnesabotagegruppen. Meget vel, men for en Sabotør gælder det først og fremmest om at arbejde og skade Fjenden. Uden dette Maal for Øje havde Sabotagen i Danmark ikke staaet som Verdens bedste.

Altsaa skulde Masterne fjernes, og da man ikke havde Sprængstoffer, tog man i Stedet en Sav, og bevæbnet med dette nyttige Redskab savede to Sabotører seks Master over, saa Ledningerne blev sprængt.

— Det var en svedig Omgang, fortæller et af de unge Mennesker. Vi savede, saa det hvinede, og hurtigt skulde det selvfølgelig gaa. Det var ikke fri for, at vi den Aften var en Smule nervøse. Oppe fra Skovvangsskolen kunde vi høre en tysk Vagtposts taktfaste Skridt frem og tilbage, og det var naturligvis ikke særlig behageligt for os at tænke paa, at han kunde træffe at høre Savens Hvinen og aabne Ild mod os. Men Fyren maa have været ualmindelig søvnig. Han saa og hørte intet. Aktionen lykkedes fuldt ud. Næste Aften savede vi atter seks Master over og

næste Aften igen seks andre. Saa var Ledningen ødelagt for mange Dage. — Den farligste Aktion, Gruppen foretog, var mod en Kanonstilling paa Riisvangens Stadion. I dundrende Mørke og jævnt silende Regn listede to Mand sig til at fastgøre to Bomber paa Kanonen. For at naa frem maatte de først kravle over et højt Hegn og derefter over en Tjørnehæk, der var saa uvillig stemt overfor Sabotørerne, at den tilføjede dem adskillige Riffter. Inde paa Pladsen gik to Vagtposter, men vore Folk var musestille, saa Forehavendet lykkedes, og de skulde netop til at trække sig tilbage, da der i det samme kom en Taxabil kørende ind paa Pladsen med en tysk Officer.

Da den skulde have ham læsset af, holdt Bilen saa uheldigt, at vi kom til at staa fuldt belyste af Lygternes Lyskegle! Vi sendte øjeblikkelig et Skud mod en af Lygterne. Om vi ramte, ved vi ikke, men i hvert Fald var Chaufføren saa aandsnærværende, at han slukkede Lygterne.

Desværre havde Tyskerne set os, men hvor mærkeligt det end lyder, skød Vagtposten ikke, men gav sig til at raabe op som en gal, og lidt efter kom flere Tyskere til, der ligeledes raabte op, som var samtlige Coopers Indianere paa Krigsstien og stemte i med vilde Krigshyl.

Forøvrigt tror jeg ikke, det var af Krigslyst, de brølede — snarere af Skræk, erklærer Lederen. Andre, der kender Tyskerne, vil sikkert give Sabotørerne Ret i denne Betragtning. Herrefolkets Mod var aldrig stort, naar det stod overfor en virkelig Fare, og utallige Eksempler viser, at det var særlig lille, naar det stod overfor Sabotørerne, hvis Dristighed og Vovemod det ikke kunde fatte.

Tilbagevejen for de to Sabotører var meget vanskelig, og der var efterhaanden kommet saa mange Tyskere til, at det var klart, at de vilde kæmme hele Terrænet, saa Sabotørerne ikke kunde slippe bort. Men igen reddede deres klare Hjerner dem. Ved en snild Manøvre lykkedes det at opdage et Hul i Tyskernes Rækker og slippe igennem. Tyskerne var igen blevet narret.

Da Sabotørerne var kommet udenfor Fare, blev de pludselig raabt an af en Mand, som raabte „Holdt!“

— Vi kunde ikke tro andet, end det var en Tysker, siger de. Revolveren blev hævet, men i sidste Øjeblik lod vi være med at trykke til og spurgte i Stedet, hvad han vilde.

— Ja, jeg er gaet vild, svarede han i en opgivende Tone, kan I ikke sige mig, hvilken Vej jeg skal gaa for at komme til Frelsens Hærs Katrinbjerggaard?

— Saa stak vi selvfølgelig Skyderne i Lommen og fortalte Manden, hvilken Vej han skulde.

— Mange Tak for Elskværdigheden, sagde han uden at vide, hvor nær han havde været ved at blive skudt ned.

Efter at Sabotørerne var forduftet, sendte Tyskerne Bud efter deres Sprængningskommando, som fjernede de anbragte Bomber.

Næste Dag, da det rygtedes, at der havde været Sabotører inde ved den stærkt bevogtede og solidt hegnede Stilling, begyndte Rygterne at løbe. Der havde været mindst 50 Mand om at ordne den Affære, og selvfølgelig havde de skudt sig igennem Tyskernes Rækker, hed det.

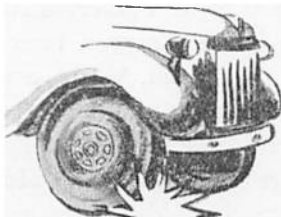
Havde Sabotørerne dengang fortalt, at der kun var to om det, vilde man ikke have troet det. Muligvis troede Tyskerne ogsaa, at der havde været mange om det. Gestapo har sikkert følt sig inderlig skuffet over, at man ikke fik fat i en halv Snes Ofre, som de kunde have sat Hipoerne til at pine.

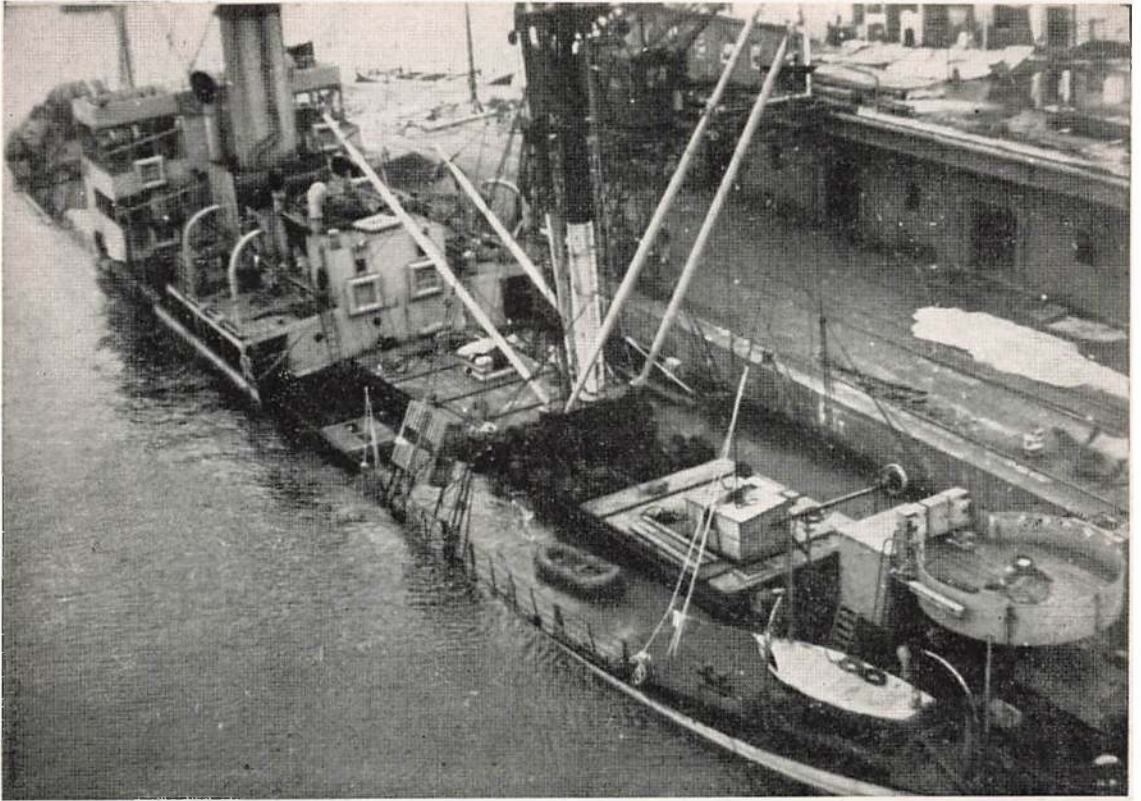
Gruppens letteste Aktion blev foretaget den 5. Marts. Den havde da opdaget, at Panservogne kom trækkende med nogle Lastbiler op til Skovvangsskolen. Da Tyskerne blev ved med at slæbe Biler til Skolen i flere Timer, hentede Gruppen nogle Dæk-Sprængladninger og strøede dem over Vejen i Nærheden af Indkørslen til Skolen. Resultatet udeblev ikke. En Mængde Dæk blev sprængt, da Bilerne kørte over de smaa næsten usynlige Skiver paa Vejbanen.

Saa let gik det langt fra altid. I November var der blevet lavet flere Sabotager, hvilket havde skærpet Tyskernes Aarvaagenhed til det yderste. Netop i disse Dage havde Gruppen faaet Ordre til at sprænge en af Deulerans Omformere i Slippen. Vagtposterne var fordoblet, saa det var uhyre vanskeligt at komme til, og helt umuligt var det om Natten. Gruppen valgte derfor at udføre Kuppet om Dagen. De gik og svansede rundt i Nærheden, ivrigt spejdende for at afvente et gunstigt Øjeblik. Det kom, da en Motorbaad skulde hejses op med en Flydekran. Det interesserede de tyske Vagtposter saa meget, at de glemte at se efter det, de skulde, og i disse korte Øjeblikke anbragte Sabotørerne Bomben, hvorefter de paa rigtig Dagdrivermaner slentrede videre med Hænderne i Bukselommerne, som om de ikke havde den fjerneste Interesse for noget som helst. Mens de anbragte deres Bombe, havde Vagtposterne kun staaet 4 Meter fra Stedet. Denne Sabotage gjorde Tyskerne helt kulrede. Vagten blev yderligere skærpet. Ingen Arbejder paa Havnen maatte i disse Dage smide et Stykke Madpapir i Vandet, før Tyskerne havde undersøgt det. Det kunde jo være paasmurt et eller andet hemmeligt Sprængstof, ræsonnerede de smaa Hjerner.

Ogsaa Arbejdernes Cykletasker blev undersøgt, og Tuberne med Solution, ja, selv Cyklernes Ventiler maatte staa for en indgaaende Prøvelse. Hele denne Komædie viste bedre end noget andet, at Tyskerne intet som helst Begreb havde om Sprængstoffer eller Sabotage.

Sænkningen af „Anni“, en af Gruppens sidste Aktioner, skete den 19. April. Den var lige sat i Vandet og skulde Dagen efter have været i Tyskland. Sabotagen udførtes af en Mand, som i Arbejdstøj gik ombord paa Skibet med en 12 kg Bombe under Armen, uden at den store Skare af Vagtposter mælede et Muk. Bomben blev anbragt med 12-Timers Blyanter i Agterskibet, og Kl. 3 om Natten endte „Anni“ sine Dage. To tyske Vagtposter dræbtes, og Kaptajnen fik alt sit Tøj ødelagt, saa han nøgen maatte anbringes paa et andet Skib. Han erklærede, at han aldrig nogensinde vilde tale med en Dansker. Et saa lumpent og nedrigt Folkefærd fandtes der ikke Mage til paa Hitlers grønne Jord. For Tyskerne var det en uløselig Gaade, hvordan Bomben var blevet anbragt. De troede ganske bestemt, at Sabotørerne var kommet svømmende ud til Skibet.

Havnesabotørerne sænkede tre Skibe i Aarhus Havn. Her ses øverst „Scharnorn“ og nederst „Gofred Hansen“ i ynkelig Forfatning.

Havnekranen synker i Knæ for Saboterernes Vrede over Tyskerarbejdet. Selve Kranen rog udenbords. Aktionen udførtes af en kommunistisk Gruppe.

Paa nederste Billede ses Nedstyrningsskakt i Handelsbankens Hus, hvor Bomben firedes ned til Tyskere i Kælderen. Bombens Virkninger var voldsomme, hvilket bl. a. ogsaa fremgaar af den ødelagte Skakt.

DE BUKSELØSE VÆRNEMAGERE

S-Gruppe 9, en af de mest aktive Grupper, stod under Ledelse af Landinspektør *G. Westy Larsen*, som personlig udførte et meget stort Arbejde for Frihedsbevægelsen i Aarhus. Landinspektørens Mod var enestaaende, og ingen Opgave syntes for vanskelig for ham. Desværre gik hans aktive Deltagelse slemt ud over Landinspektørforretningen, som han søgte at holde i Gang samtidig, og hans betydningsfulde Indsats bragte ham ikke alene i Livsfare, men den kostede ham store Summer og en god Forretning næsten kuldsejlet. Man kan nu engang ikke samtidig sidde som Chef for en virksom Sabotagegruppe og som Chef for en Landinspektørforretning. Westy Larsen valgte Sabotagen.

— Vi kan egentlig dele vort Arbejde i to Grupper, fortæller Landinspektøren, Lejlighedssabotage og planlagt Sabotage. Til den første Gruppe hører Aktionerne mod Værnemagernes Biler, Arbejderne fra Flyvepladserne, Sand i Maskiner, Sukker i Cement, etc.

Naar en Frihedskæmper under en Spadseretur i Byen bemærkede, at der bød sig en god Lejlighed til en rask lille Aktion, ringede han til Sabotagechefen, Kaptajnløjtnant *Fisker*, som sad paa sit Sabotør-Kontor; hvorfra der saa omgaaende blev slaet Alarm til den vagthavende S-Gruppe. Det var hurtig Udrykning. Jeg skal nævne et Eksempel. Der var indløbet telefonisk Meddelelse om, at der i Aarhus-Hallens Gaard befandt sig 40 Lastvogne med Mandskab, som lige var kommet fra Norge. Der blev først sendt to Mand ned for at kigge paa Sagerne. Ved at udgive sig for Ejendomsmæglere, som skulde se paa Ejendommene, kom de ind og kunde i Ro og Mag undersøge Sabotage-Mulighederne. Bevogtningen var stærk, men vore Folk bemærkede, at der var en Brist i Bevogtningen ved en Mur mod Rosenkrantzgade. Saa gik vi i Gang. Tre Mand med to 5-Punds Bomber nærmede sig Stedet. Mens den ene

stod Vagt, sneg de to andre sig ned til Muren, som man lige kunde se over. Bomberne, der var forsynet med Bickfordlunter, blev kastet ind mellem de tyske Biler, som stod tæt sammen. Der var beregnet 40 Sekunder til Sprængningsøjeblikket, og Lunterne var paa snedig Vis svøbt om Bomberne saaledes, at Iagttagere ikke var i Stand til at afgøre, hvornaar de vilde eksplodere. Tyskerne turde naturligvis ikke røre Bomberne, og de anede ikke, hvad de skulde foretage sig, hvorfor de spildte de kostbare Sekunder og blev staaende i Nærheden af Bomberne. Resultatet blev, at 25 tyske Soldater, deriblandt Skildvagten, dræbtes eller saaredes, mens en Rutebil til Troppetransport blev totalt ødelagt, og 14 andre Biler og et helt Feltkøkken blev stærkt beskadiget.

Stor Fornøjelse indenfor Lejlighedssabotagen havde vi af de smaa Dæk-Bomber, som var ganske morsomme at arbejde med. Naar der paa Gaden stod en tysk Bil med et Par dejlige Dæk, løb Tænderne i Vand paa mine Folk, og det varede heller ikke længe, før det dejlige var gaaet af Dækkene. Vi havde efterhaanden udarbejdet en vis Teknik med Hensyn til disse Dækødelæggelser. Det var for farligt for Sabotøren at bukke sig ned og anbringe Bomben under Dækket — der stod jo som Regel Vagtposter — men vi fandt paa følgende Fremgangsmaade. Dæk-Bomben, som var paa Størrelse med en Æske til Skosværite, blev paaheftet en Sytraad. Gennem et Hul i Sabotørens Lomme blev den nu hejst ned til Bukseopslaget, og her hang den godt skjult. Sabotøren slentrede forbi Bilen, og lige i Nærheden af Dækket gav han slip paa Sytraaden, hvorpaa Bomben rullede hen mod Dækket. De tyske Vagtposter opdagede intet. Faa Meter bagved Manden med Bomben kom en Kammerat spadserende, stærkt optaget af at læse i en Avis. Idet denne Mand passerede Bomben, gav han den med Foden et velrettet Spark, saa den rullede pænt paa Plads under Dækket! Der skulde et Tryk paa 45 Kilo til at fremkalde Eksplosionen.

Disse Bomber dryssede vi iøvrigt en Aften i Løbegravene, hvor danske Værnemagtsarbejdere næste Morgen traadte paa dem og fik dem til at eksplodere. Ud over Forskrækkelsen skete der vist ikke større Skade, men Resultatet blev, at ingen turde fortsætte Arbejdet, og det var netop det, vi var ude paa.

Trods gentagne Advarsler fortsatte Arbejderne dog enkelte Steder Arbejdet paa de tyske Befæstningsværker omkring Aarhus, og efter Ordre udførte Gruppen Natten mellem den 19. og 20. Marts endnu en Aktion mod Arbejderne.

Mellem Kl. 5 og 7 udlagde vi 40 Sprængbomber, der var indstillet til at springe Dagen igennem, samt 4 Trædeminer, fortæller Lederen

videre. Minefelterne blev tydeligt afmærket med Advarselstavler. Da de første Sprængninger havde fundet Sted ved 8-Tiden, forlod Arbejderne skyndsomst Arbejdspladsen. Ingen Danske kom til Skade. Virkningen var over Forventning. Arbejderne var for Alvor blevet forskrækkede, og trods tyske Trusler indstilledes Arbejdet totalt. Et Forsøg fra Tyskernes Side paa at sætte Arbejdet i Gang 14 Dage senere, mislykkedes ogsaa.

De aarhusianske Arbejdere havde langt om længe sagt Farvel til Værnemagtsarbejdet. Naa, vi ødelagde iøvrigt ogsaa en Nat Værktøj og Arbejdsskure, saa det havde vel været vanskeligt at komme i Gang igen.

Arbejderne paa Flyvepladsen ved Tirstrup syntes imidlertid ikke rigtig at forstaa vore Advarsler, og vi besluttede at foretage noget ekstraordinært. Tirsdag den 17. April fortog vi efter Ordre en vellykket Aktion, som baade vore Folk og Arbejderne vil mindes til deres Dødsdag. Det blev en fantastisk Farce-Forestilling, og kun en Ting ærgrer vi os over i Dag, og det er, at den illegale Filmsfotograf ikke kom med. Der var truffet Aftale med Fotografen, men hvad der i sidste Øjeblik kom i Vejen, ved jeg ikke. Den Film kunde have taget Konkurrencen op med Gøg og Gokke-Filmene.

Med Støtte fra en Politigruppe og en Mand fra S-Gruppe 8, ialt 13 Mand, begyndte vi Aktionen paa Aarhus—Grenaa Landevejen ved Skoven umiddelbart Nord for Rodskov, hvor en Vej fører gennem Skoven mod Øst til en Grusgrav. Klokkeren var 6,45. To Mand blev posteret ved Skovvejen bevæbnede med Karabin, Maskinpistol og Haandgranater. Den ene stod ca. 100 Meter Nord for Skovvejen og den anden Syd for Skovvejen. Begge holdt sig i Vejgrøfterne. Paa en Telefonmast anbragte vi et hvidt Mærke, som i Tilfælde af kritiske Situationer, forårsaget af tyske Militærbiler, skulde benyttes som Afstandsbedømmelse for Kast med Haandgranater, idet man beregnede, at Vagtposterne var i Stand til at kaste Granaterne 30 Meter i samme Tidsrum, som Bilen kørte 70 Meter mod Stoppestedet. Endelig blev der 300 Meter Nord og Syd for Stoppestedet anbragt Observationsposter, som havde til Opgave at fortælle, hvem der kom paa Landevejen. Observationsposterne stod med deres Cykler. Aftalen lød paa, at Udkigsmanden skulde tage et hvidt Lømmetørklæde frem og pudse Næsen, hvis det var danske Arbejdere, der kom op ad Bakken, tørre Sveden af Panden, hvis det var Tyskere, vende Cyklen og lade som om han var i Færd med at lappe, hvis det var en Personbil med tyske Officerer, og endelig, hvis det var en marcherende Kolonne tyske Soldater, skulde han sætte sig op paa Cyklen og køre forbi Folkene ved Stoppestedet og sige

„Frøjsere“. Man bestemte, at den første Bil, der blev stoppet, skulde holdes køreklar for Transport af alle Vaaben, og den Del af Mandskabet med Cykler, som var nødvendig til Dækning af Vaabentransporten. Chaufføren skulde holdes under Opsigt af en maskinpistolbevæbnet Mand, mens to andre blev udset til at føre Arbejderne fra Landevejen til Grusgraven, hvor de to sidste Mand var posteret med den Opgave at holde Arbejderne i Skak og anbringe Sprængladninger i Bilerne, der skulde køres herved. Paa denne Maade var Opgaverne fordelt, og man var nu klar til, at Spillet kunde begynde. Observationsposten ved Vejen ind mod Aarhus hang over sin Cykle og studerede tilsyneladende meget interesseret en Morgenavis. Fra Stoppestedet holdt man skarpt Udkig med ham.

Pludselig stak han Avisen i Lommen og begyndte ihærdigt at pudse Næsen.

— Saa, nu gaar det løs, raabte Westy Larsen, som stod skjult bag en Busk.

En Lastbil med „Hønsehus“ paa Ladet nærmede sig. Frihedskæmperne styrtede frem, og Dækposterne i Vejgrøfterne dukkede op og saa truende ud med Maskinpistolerne rettet mod Lastbilen.

— Halt! Hände hoch! skreg Landinspektøren til Bilens Fører, som omgaaende huggede Bremserne i. Frihedskæmperne var klar over, at Tyskerne havde udleveret Vaaben til adskillige af de danske Chauffører, og man vidste ikke, om denne Chauffør var i Færd med at finde Skyderen frem. Med tre Spring var Landinspektøren fremme og krøb i Dækning af Bilens Køler. Han dukkede op ved Førerhuset, og med Revolverskæftet smældede han Ruderne ind i Hovedet paa Chaufføren og Passageren.

— Det har saadan en udmærket Virkning rent psykisk, fortæller Westy Larsen med et Smil i Øjenkrogene. Naar man pludselig ser Ruderne komme flyvende ind imod sig, opgiver man hurtigt Modstand.

En Frihedskæmper sprang op paa Trinbrædtet og beordrede Chaufføren til at køre Bilen ind paa Skovvejen. I Ly af Træerne blev de nervøse Arbejdere læsset ud, og som en Flok Faar blev de nu af fire Sabotører gennet ned til Grusgraven. Gik Arbejderne ikke hurtigt nok, satte man Fart i Feltet ved Hjælp af en Række velrettede Spark i de respektive Bagdele.

Det var den første Fangst. Ved Stoppestedet forberedte man sig paa den næste. Det varede ikke mange Minutter, før man iagttog, at Observatøren opførte sig mærkeligt. Han baade pudsede Næse og tørrede Panden. Øjensynlig var han lidt i Vildrede med, hvorledes han skulde

forholde sig. Mændene ved Stoppestedet ventede spændt. Det var en Rutebil. Foruden Arbejdere saas enkelte Tyskere. Det var altsaa derfor, Observatøren havde fumlet med Signalerne. Den samme Komædie gentog sig. Paa gebrokkent Tysk kommanderede Landinspektøren Chaufføren til at stoppe, og før man i Rutebilen egentlig var klar over, hvad der var paa Færde, raslede samtlige Ruder ind i Vognen. Passagererne var rædselsslagne og strakte øjeblikkelig Armene i Vejret. Rutebilen blev kørt ind i Skoven, og Passagererne, hvoriblandt var en ung aarhusiansk Kontordame fra Flyvepladsen, førtes ned til Grusgraven. Her var der efterhaanden samlet 44 Fanger. Rutebilen blev ligeledes kørt ned til Grusgraven, og Sabotørerne begyndte at anbringe Bomber i den.

Westy Larsen mente, at det kunde være nok nu, og begav sig fra Stoppestedet ned til Fangerne i Grusgraven. De to tyske Officerer stod lidt fra Flokken og talte dæmpet sammen. Den ene, en Ingeniør-Officer, stod nochalant med et langt Cigarretrør i Munden. Det var mere, end Landinspektøren kunde tage. Han fløj hen til Tyskeren og slog Røret ud af Munden paa ham.

— Hast du Waffe? spurgte Landinspektøren arrigt.

— Nein.

Paa Tysk kommanderedes samtlige Fanger nu til at aflevere deres Penge og Papirer, og pludselig gjaldede Kommandoraabet: Bukserne af! Arbejderne kiggede forlegent paa hinanden.

— Hurtigt! Hurtigt!

For at understrege Alvoren fyrede Frihedskæmperne Pistolerne af, Og saa kom der Fart i Sagerne. Bukserne fløj med Lynets Hast af og blev samlet i en Dynge. De tyske Officerer vægrede sig.

— Du hast also keine Waffe? spurgte Gruppcheføren igen.

— Nein, nein.

— Bist du Nazi?

— Nein, ach nein.

— Und du bist nicht Hitlers Freund?

— Nein, aber nein, mein Herr.

— Achso, denn kanns du deine Hosen behalten.

Akkurat den samme Forestilling gentog sig med den anden tyske Officer, som heller ikke var Hitlers Ven ej heller Nazist.

En stor, fed Fyr stod med sine blege Stikkelsbærben og klaprede i Kulden.

— Aha! sagde Westy Larsen, da han fik Øje paa ham, du er altsaa Entreprenør.

— Nej, nej, sagde den lapsetklædte Mand. Jeg er kun Arbejder.

— Det var nogle forbandet fine Arbejdere, Tyskerne holder sig. Hør min Ven, kan du lige raabe, alt hvad du kan ti Gange: Jeg er en ussel Tyskerarbejder!

Og Manden skreg af sine Lungers fulde Kraft for Fuglene i Skoven hvor ussel en Fyr, han var, 10 Gange.

— Naa, det var jo godt, sagde Westy Larsen tilfreds. Han faar Øje paa den unge aarhusianske Kontordame, som bleg og fattet staar lidt fra den store Forsamling af bukseløse Mænd.

— Skal jeg ogsaa have Bukserne af? spurgte hun frygtsomt..

— Nej føj for Satan, men bare se at komme af med Kjole og Overfrakke i en Fart. Tror De virkelig, De skal have Bukserne af, Madame, nej, De er ikke paa Tirstrup Flyveplads men blandt danske Mænd.

Og Pigen maatte af med Kjole og Frakke og maatte stille op sammen med de bukseløse af det modsatte Køn.

Midt under Festforestillingen i Grusgraven høres Raab og Støj fra Skoven. Det viser sig at være en Frihedskæmper, som kommer trækende med en gammel Tysker, der har Hænderne i Vejret. Han ryster af Skræk. Han var kommet kørende paa Cykle i sine egne Tanker oppe paa Landevejen, og da han kom forbi Vagtposterne i Grøften, havde disse moret sig med at stoppe ham.

Den gamle tyske Soldat, der var ved at dratte af Cyklen af Skræk, lod omgaaende sit Gevær falde til Jorden og fik strakt Armene opad. I den ene Haand knugede han en Taske. Det viste sig senere, at den indeholdt Smør. Geværet lod han falde, men det gode, danske Smør var det svært at sige Farvel til.

— Skyd mig ikke! Skyd mig ikke! jamrede han, og henvendt til en 20-aarig Frihedskæmper, som stod nærmest: Kære Ven, I maa da ikke skyde mig, du har vel ogsaa Børn. Aah! Aah! Tyskeren faldt paa Knæ og strakte sine foldede Hænder frem mod Frihedskæmperen.

Danskeren kiggede lidt paa ham: Hold Mund, dit Pjok. Kom her, du skal en Tur i Grusgraven!

Den gamle Tysker blev indlemmet i Flokken, og Frihedskæmperne mente, at Forestillingen nu var ved at være forbi, men nej. Der hørtes igen Larm fra Skoven, og helt alene kom en 19-aarig Frihedskæmper marcherende med en stor Flok Arbejdere, som gik med Hænderne i Vejret. Lige bag ham kørte Lastbilen. Den unge Mand havde ikke kunnet nære sig. Han laa i sin Grøft ved Landevejen og kedede sig, og da der kom en Lastbil, stod han ene Mand ud og ordnede det fornødne. Hans Kammerater i Grusgraven havde svært ved at bevare Maskerne, da de hørte Sagens Sammenhæng. De sidstankomne fik ogsaa Buk-

serne af og Pengene afleveret. Papirerne blev nøje undersøgt og enkelte Dokumenter af Interesse blev beslaglagt. En Lastbil-Chauffør gav ondt af sig, da han lagde sin Tegnebog med 5000 Kr., men han blev hurtigt bragt til Tavshed. Westy Larsen beordrede nu Benzin hældt over Dyn-gen med Punge og Tegnebøger, og derpaa blev der sat en Tændstik til. Med tavse Miner betragtede de bukseløse Baalet. De tyske Officerer havde faaet Lov til at træde til Side og havde faaet deres Tasker og Værdigenstande udleveret; man ønskede nemlig at præcisere, at dette ikke var en Aktion med den tyske Værnemagt, men kun mod danske Haandlangere. Tyskerne var imponerede over det Hensyn, man viste deres Officers-Ære.

Westy Larsen mønstrede sine Tropper, kiggede truende paa de 54 Fanger og kommanderede: Til Sprængning klar!

Det gav et Sæt i de bukseløse, og en ung Arbejder begyndte at skribe. De troede, deres sidste Time var kommet.

— I vil da ikke sprænge os i Luften? lød tryglende Stemmer.

— Hold Kæft! Hør efter! Vort Sprængstof er for dyrebart til at skulle bruges paa Jer. Om 1 Minut ryger Bilerne i Luften, og hver Mand maa være mindst 200 Meter væk. Alle I usle Fyre løber ned mod Stranden. Forstaaet?

— Javel, kom det taktfast.

For rigtig at sætte Skub i Arbejderne, affyredes nogle Maskinpistol-salver over Hovedet paa dem. Det havde ikke været nødvendigt. De løb for Livet med Sokkeholderne slaskende efter sig ... Et utroligt kosteligt Syn. 54 bukseløse styrte af Sted over Stok og Sten.

Aktionen havde vakt Opmærksomhed hos den omboende Befolkning — Skuddene kunde høres langt væk, og hvor den sørgelige Skare kom frem, modtoges den med utilsløret Skadefryd og Krampelatter. Enkelte Steder misforstod Befolkningen Situationen. Man troede, at det var en Flok Sindssyge, som var sluppet ud fra Hospitalet i Risskov. Dørene til Gaardene blev stængt, og Hospitalet blev alarmeret. Herfra oplystes, at man ikke kendte noget til den mærkelige Skare. Det er iøvrigt senere kommet frem, at Tyskerne „belønnede“ hver af de bukseløse med 700 Kr. Arbejderne blev hentet i tyske Lastbiler.

I Grusgraven blev Bilerne ødelagt med 750 g Bomber, som blev anbragt i Motorene.

To af Frihedskæmpernes Cykler var punkteret, og Antallet af Passa-gerer paa den beslaglagte Lastbil, som skulde køre Vaabnene hjem, var 7, mens det øvrige Mandskab kørte hjem pr. Cykle. Chaufføren, der havde opholdt sig i Skovbrynet under Bevogtning af en Frihedskæmper, var

ikke mange sure Sild værd. Han havde hørt alle Skuddene fra Grusgraven og troede derfor, at Arbejderne var blevet skudt. Man lod ham blive i Troen.

For at vildlede den tyske Eftersøgning, som man paa det Tidspunkt var klar over allerede maatte være i Gang, sattes Kursen mod Randers. Da Mørke var passeret, drejede Vognen mod Syd efter Hornslet. Chaufføren paastod nu, at han kun havde Brændsel til 3 Kilometers Kørsel, og Frihedskæmperne blev enige om at standse den første modgaaende Generatorbil for at skaffe Brændsel. Paa Ladet bag Førerhuset havde to Mand med Maskinpistoler taget Opstilling, og de fik Ordre til øjeblikkelig at aabne Ild mod eventuelle tyske Patruljer, der vilde forsøge at standse Bilen. De øvrige Mænd paa Ladet var instrueret om at aabne Ild bagud for at forhindre Fjenden i Præcisionsskydning. Ved Chaufførens Side sad en Mand med Revolveren klar, hvis Chaufføren skulde finde paa at lave Numre eller undlade at parere Ordre.

— Hvis du ikke gør nøjagtig, som vi siger, skyder vi dig ned omgaaende! — Det var Ord, Chaufføren kunde forstaa.

Ved Rosenholm mødte man den første modgaaende Vogn med Generator. Det var en Personvogn, og Lastbilchaufføren fik Ordre til at tvinge den over til venstre, hvilket skete. Bilen førtes af en dansk Chauffør, og Passagererne viste sig at være tre tyske Officerer!

Frihedskæmperne sprang øjeblikkelig ned fra Lastbilen med Undtagelse af de to Skarpskytter ved Førerhuset, hvorpaa Westy Larsen opfordrede Tyskerne til at række Hænderne i Vejret. Ordren blev efterkommet af Officeren paa Forsædet, idet han efter at have taget Ladegreb rakte Hænderne op og herved tabte Pistolen. Den danske Chauffør blev saa konfus over Situationen, at han i Forvirring væltede Officeren ud af Bilen og selv faldt bagefter. Officererne paa Bagsædet havde i Mellemtiden taget Ladegreb paa deres Pistoler, og den ene affyrede et Skud, som susede forbi Westy Larsens Hoved. Der blev øjeblikkelig aabnet Ild fra Frihedskæmperne. Præcisionsskytterne paa Ladet havde observeret Faren og havde givet Ild. Begge Officerer blev dræbt. Den ene var Kommandant i Hornslet, og han havde sammen med de to andre høje Officerer været ude for at give de danske Bønder Røfler, fordi de havde været venlige overfor de russiske Krigsfanger. — Hele Aktionen viste sig iøvrigt at være foretaget forgæves, idet Brændesækkene paa Taget indeholdt Schwell-Koks, og disse var uanvendelige til Lastbilen.

Aktionen havde ikke varet to Minutter. Den danske Chauffør var blevet helt grøn i Ansigtet af Angst, og før man fik set sig om, var han

pilet af Sted hen ad Landevejen, mens den tredje Officer blev ved Bilen med en Pistol sat for Brystet.

Skyderiet havde vakt Opmærksomhed, og det gjaldt om at komme væk. I Hornslet lurede den tyske Vagtpost paa Lastbilen og gjorde Anstalter til at ville stoppe den, men da han saa Maskinpistolerne langs Kanten og de beslutsomme Øjne bag ved, foretrak han klogeligt at trække sig tilbage.

2 km længere fremme blev en anden Generatorvogn standset, og til alt Held kunde Brændslet bruges. Ad Biveje lykkedes det at undgaa de tyske Patruljer og komme frem til „Skaarupgaard“. Det var Meningen, at Lastbilen skulde være „knaldet“ her, men der var almindelig Enighed om, at Chaufføren havde kørt upaaklageligt, og at han skulde have Lov til at beholde Vognen. Det blev dog eftertrykkeligt betydet ham, at gentagen Kørsel for Tyskerne vilde blive straffet med Skydning.

— Hvis du siger noget om, hvad du har oplevet i Dag, er det sket med dig. Har du forstaaet?

— Javel, jeg skal aldrig sige et eneste Ord.

— Forsvind!

— Ja, Tak!

Vaabnene blev skjult i en lille Skov Vest for Skaarupgaard, hvorpaa Mandskabet spredtes og søgte hjem enkeltvis.

Inden Kl. 12 havde alle Mand meddelt Kaptajnløjtnant Fisker i Aarhus, at de var naaet vel hjem. Vaabnene blev hentet pr. Lastbil næste Dag.

Det er senere blevet oplyst, at tyske Tropper, der var paa Øvelse i Terrainet, havde observeret Skarpskydningen i Rodskov og havde sendt Bud til Rønde og Løgten efter skarpe Patroner, da de kun havde Øvelsesamunition med sig.

„MAALER-KONTROLLØREN“ I HANDELSBANKENS HUS

Da Landinspektøren en Dag var oppe paa Mejerikontoret i Handelsbankens Hus paa Raadhuspladsen, kom han tilfældigvis ud i et lille Køkken, hvor en ældre Dame, Enkefru Ravn, var i Færd med at lave Kaffe og varme Retter til Kontorpersonalet, der havde Frokoststue lige overfor. Skønt han nærmest kun stak Hovedet indenfor, bemærkede han dog, at Haandtaget til Affaldsskakten var taget af, og at der paa en Seddel stod, at al Nedkastning af Affald var strengt forbudt. Dette i Forbindelse med, at den tyske Skildvagt havde forlangt at undersøge hans Taske, før han fik Lov til at gaa ind i Huset, satte Landinspektørens Tanker i Sving. Hvad havde Tyskerne der, siden de havde anbragt saa megen Pigtraad og 5—6 Skildvagter i Nærheden? Og hvordan var Forbindelsen mellem Tyskernes Lokale og Affaldsskakten, siden denne ikke maatte benyttes?

Efter nogen Tids Arbejde vidste Sabotørerne, at den tyske Kommandocentral var installeret i Kælderen og i Stueetagen. Her befandt der sig adskillige Fjernskrivere og en Masse Apparater til traadløs Telegrafi og Telefoni. Endvidere var der Kontorer, hvor Officererne sad og arbejdede, samt et Vagtlokale. Nedfaldsskakten førte ned til det Hjørne af Vagtlokalet, som vendte ind mod Kommandocentralen, og var kun adskilt fra denne ved en Halvstensmur, der jo blot vilde virke som en Pakning ved en Bombe.

Snart var Kommandocentralen af Sabotageledelsen anerkendt som en god Skydeskive for Sabotørernes forgiftede Pile. Her skulde og burde man slaa til. Men hvordan? Ja, det overlod man til Gruppen. Det lykkedes Sabotørerne at faa fat i Nøgler, saa man kunde komme ind i Bygningen fra Frederiksgade og derfra ind paa Mejerikontoret, men til det lille Køkken havde kun Fru Ravn Nøglerne, og hun var meget omhyggelig med at laase. Planer om Indbrud og Hold op diskuteredes, men blev

forkastet, da Faren for Alarmering af Vagterne, der stod rundt om og indeni Huset, var for stor. Desuden var der Vanskeligheder med selve Bomben. Hvordan skulde man faa den tændt, selv komme af Vejen og alligevel undgaa, at Tyskerne fandt den og afmonterede den? Til Slut blev man enige om, at Bomben maatte hænges op i Skakten og saa benytte en saadan Tændingsmekanisme, at Snoren, som Bomben hang i, blev revet over, lidt før Bomben eksploderede.

Der blev spekuleret og gjort Forsøg. Et af Forsøgene foregik hos „Stoffer“, Fængselsbetjent Petersen, som havde stillet sin Kælder til Raadighed, og Resultatet blev, at alle Vinduer gik! Metoden duede ikke. Omsider fandt man Løsningen. En Tidsblyant skulde tænde Lunten, som i Løbet af 30 Sekunder vilde sprænge Snoren ved Hjælp af en Detonator. Midt paa Lunten shuntede man en anden Lunte til af en saadan Længde, at den 4 til 6 Sekunder efter, at Snoren var sprængt, vilde tænde Bomben — Ingen Forsøg.

Det var spændende, om den shuntede Lunte vilde blive tændt. Da hele Molevitten var blevet samlet, var det et syndigt Virvar af Lunter og Snore.

Gruppen var nu klar til Aktion, og det besluttedes, at to Mand, Westy Larsen og hans Førstemand, Studenten, skulde sættes paa Opgaven. Et Problem var, hvorledes man kom ind i Lejligheden. Grundigt Studium af Yalelaase, Udboringer af Laase og Benyttelse af Celluloidstrimler blev iværksat, og Studenten fik Ordre til at skaffe oplyst, om Fru Ravns Laas i Køkkendøren kunde dirkes op med en Strimmel Celluloid. Følgende lille Episode fandt derfor Sted:

Forklædt som Bybud og med et stort Stykke Ost i Haanden nærmede Studenten sig den tyske Skildvagt og forklarede, at han skulde op til Fru Ravn med Osten.

Kl. er omkring 12, og Fru Ravn er i Køkkenet, — Budet ringer paa, Døren aabnes.

— Goddag, er det Fru Ravn?

— Goddag, ja, det er det saamænd.

— Her har jeg det Stykke Ost, De har bestilt. Det er fra den lille Osteforretning i Frederiksgade.

— Naa, jo, men er det til mig selv? Eller er det mon en af de unge Mennesker paa Kontoret, der har bestilt det?

— Ja ... se, jeg mente nu, det var til Dem, men jeg skulde saa mange Steder, sidst jeg kørte ud, saa jeg er ved at løbe sur i det. Men har De ikke selv bestilt Osten?

(Bybudet har forlængst støttet sig med den ene Haand til Køkken-

dørens Yalelaas, og nu undersøger han med Fingeren, om den kan tages med Celluloid.)

— Næ, jeg har ingen Ost bestilt, siger Enkefruen, men det sker saa tit, at et af de unge Mennesker har bestilt noget, som jeg maa tage imod.

— Naa, jamen saa maa jeg vist hellere lige smutte hjem og faa ordentlig Besked. Farvel, og undskyld Ulejligheden!

— Bevares!

Studentens Anstrengelser fastslog, at Laasen *ikke* kunde aabnes med Celluloid.

Nye Planer.

De to Sabotører fik opsnuset, at Fru Ravn havde en Søn, der var Barber i Aalborg, og man omgikkes med Planer om at lade en Bekendt ringe fra Aalborg til Aarhus Byvagt og meddele, at paa Kommunehospitalet var indbragt en ung Mand, kvæstet ved en Ulykke. Det skulde saa være Fru Ravns Søn, og Byvagten skulde anmode hende om at tage til Aalborg hurtigst muligt.

Oplysningen viste sig at være forkert, idet Fru Ravns Søn boede paa Brendstrupvej i Aarhus. Havde man kunnet faa Fruen væk, var det Meningen at begaa Indbrud i Lejligheden.

Næste Idé. Studenten fandt paa, at de kunde stille hos Fru Ravn i tyske Officersuniformer, skælde ud over, at Affaldsskakten igen var blevet benyttet, og til Slut forlange Nøglerne, som skulde beslaglægges, mens Sagen blev undersøgt.

Imidlertid var man ikke særlig begejstret for at komme i tyske Uniformer, og endvidere skulde man have det Besvær at dunke nogle Officerer i Hovedet en mørk Aften.

Endelig kom den rigtige Idé.

Der skulde optrædes som Maalerkontrolører fra Belysningsvæsenet. Fra „Væsenet“s illegale Folk blev der skaffet Kasketter og rigtige Blanketter til Aflæsning, og Landinspektøren, „Gaskontroløren“, foretog en Række Ekspeditioner op i Ejendommen for at vænne den tyske Vagtpost til Besøget. Til sidst blev Vagtposten træt af at undersøge Værktøjstasken og nikkede kun smilende, hver Gang Gasmanden dampede forbi.

— Saa nu er Tiden inde, forkyndte Westy Larsen for sin Discipel, og de vovede sig over til Bygningen med Bomben i Tasken. Vagtposten nikkede og mumlede elskværdigt: Bitte.

De to 12-Timers Blyanter var blevet trykket Kl. 12, og ved Midnat skulde de faa Bomben til at eksplodere.

Klokken var omkring 16, da Gasmændene ringede paa hos Enkefru

Ravn. Da hun lukkede op, var Formanden allerede i Færd med at sætte Dato paa Blanketten om, at man „i Dag forgæves havde søgt at aflæse Gasmaaleren.“

— Ih, Goddag, det er maaske Fru Ravn? Kan vi faa Lov til at kigge lidt paa deres Gasmaaler med det samme?

— Ja, det maa De da gerne.

Studenten, der havde maskeret sig, var spændt paa, om Fru Ravn kunde genkende ham, hvad hun altsaa ikke kunde.

— Man skal jo spare paa Gassen i disse Tider, sagde Studenten.

— Ja, det skal vi, Rationen skal da vel ikke skæres ned igen?

— Nej, saa slemt er det nu heller ikke. Vi skal bare undersøge, om der er smaa Utætheder i Rørene. De skal tættes, for selv om de er smaa, bliver det jo til en hel Del Byen over.

De falske Gasmænd var nu kommet ud i Køkkenet, og medens Medhjælperen trak et Par store Skruenøgler op af en meget tung Taske, fortsatte Formanden: — Se, De maa vist hellere gaa ud, Fru Ravn, her kan komme til at lugte slemt af Gas, og Lugten hænger saa væmmeligt i Haar og Tøj.

— Ja, det er nok bedst, jeg gaar.

— Det er vist ogsaa bedst, at De tager Mælk og Smør med ud, Gaslugten har det ogsaa med at hænge sig i den Slags.

— Ja, naa, skal jeg ogsaa tage Fedtet med?

— Det er nok det sikreste.

— Og saa har jeg forresten lidt Fiskefars. Skal det ogsaa ud?

(Paa Gasmændenes alvorlige Ansigter kunde EnkefruRavn nok se, at det var et knugende Ansvar, det med Fiskefarsen. Hun skulde lige have kunnet gennemskue dem.)

— Ja, jeg tror, De skal tage Farsen med, saadan for en Sikkerheds Skyld, sagde Formanden.

Fru Ravn med Smør, Mælk og Fiskefars forsvandt ud af Køkkenet, og næppe var Døren lukket, før Lugen til Affaldsskakten blev aabnet, og et Lod i en Snor blev hejset ned for at undersøge, om Tyskerne havde spærret Skakten. Det var spændende Øjeblikke, mens Loddet sænkedes de sidste 40 cm, thi havde Tyskerne lavet lidt om ved Bygningen, vilde Loddet kunne ses af Skildvagten, som de kunde høre spankulere frem og tilbage nedenunder.

— 8,40 m, hviskede Landinspektøren, Hal op igen!

Et Øjeblik efter var Bomben ved Hjælp af en Pind paa skraa anbragt midt i Skakten. Lugen blev lukket, og Haandtaget fjernet. Vinduer og Døre blev lukket op, saa „Gaslugten“ kunde forsvinde.

— Saa er vi klar, Fru Ravn, meddelte Landinspektøren.

— Lugter der slemt af Gas, spurgte hun.

— Næh, vi slap let over det her, saa det lugter næsten ikke — af Gas, svarede han.

— Naa, Kammerat, det er vist Fyraften, nu har vi ogsaa gjort det godt for i Dag.

Og saa gled de to Gasmænd.

For at Fru Ravn kunde blive advaret og komme bort, før Bomben sprang, heftede Sabotørerne en Seddel til Nattevagtens Kontrolnøgle paa Mejerikontoret, hvor man vidste, han vilde komme ca. en Time, før Bomben efter Beregningerne vilde springe. Man kunde ikke skrive, at der var anbragt en Bombe, idet man ikke kendte Manden, som jo kunde ødelægge det hele ved at fortælle Tyskerne om Bomben, men derimod kunde der ikke ske noget ved at skrive, at der omkring Midnat vilde blive foretaget et Attentat mod Bygningen, og at han maatte faa fjernet Fru Ravn, som var den eneste, der boede i Huset om Natten.

Men det gik ikke helt efter Beregning.

Gasværksformanden, der igen var blevet Landinspektør G. Westy Larsen, havde nogle Bekendte paa den anden Side af Gaden, og han gik om Aftenen op til disse for paa en eller anden Maade at bringe en Advarsel om det, der skulde ske. I Familien var der nemlig en gammel Dame, som var meget nervøs over Bomberiet i Byen. Ved 22,30 Tiden sad man netop og drak Kaffe, og saa snart man var færdig med Kaffen, vilde Landinspektøren tale frit frem og foreslaa, at den gamle Dame skulde bo et andet Sted for Natten.

Saa skete det pludselig.

Huset gennemrystedes af en voldsom Eksplosion. Bomben i Handelsbankens Hus var eksploderet 1½ Time for tidligt. Mens de øvrige kaffedrikkende Personer fik lidt af et Chock, Landinspektøren iberegnet, var den gamle Dame straks paa Benene og ivrede fuldstændig uberørt af Situationen:

— Lad os nu faa Lyset slukket og Mørkelægningsgardinerne op i en Fart, saa vi kan se, hvad der egentlig skete.

Og der var saa sandelig noget at se paa. Ikke just paa Bygningen, hvor kun et Par knuste Ruder hos Abel talte deres raslende Sprog om Bombens Virkninger, men det Sceneri, der nu udspillede med Prøjserne, var nok værd at se paa.

De tyske Skildvagter var tydeligt stærkt chokeret og stod og spejdede i de mennesketomme Gader efter Danske, som de kunde skyde paa og beskyldte for Sabotagen. Et Par drivvaade skrigende Tyskerpiger kom ud af Bygningen, jamrende og skældende ud paa Skildvagten.

Nu kom Ambulancer og Brandbiler.

Der blev baaret tre helt tildækkede Baarer ud foruden en Del saarede og stærkt chokerede — alle var drivvaade, da Vandet fra Bygningens Centralvarmeanlæg og fra Vandrørene strømmede ud. Brandvæsenet blev af samme Aarsag næsten overflødig.

Lidt senere kom Gestapo i Udrykningsbiler. De fo'r hen til Skildvagten, rev Maskinpistolen fra ham og skubbede Staalhjelmen af, saa Hovedet nær var gaaet med. Den arme Mand blev derpaa sparket ind i Salatfadet, alt imens han blev skældt ud for at have sluppet Sabotørerne ind. Gaden genlød af Mandens ynkelige Raab: — Nein! Nein!

De andre Skildvagter fik samme Tur. Deres Kammerater, som havde haft Vagten om Eftermiddagen, har derimod nok faaet Ros; de havde jo ogsaa passet bedre paa Sabotørerne!

Da Skildvagterne var væk, skulde Gestapo til at finde ud af, hvordan Sabotørerne havde baaret sig ad. De havde Schäferhunde med og prøvede at stoppe en Hund ned i en Udgravning i Gaden, hvor et Kabel lige var lagt ned, men Hunden vilde ikke være nede i det vaade og beskidte Lerhul. Den kravlede op igen. Gestapo sparkede den atter ned, og saadan gik det nogle Gange. Da Hundene ikke vilde være i Hullet, fik Gestapo fat i nogle tyske Telefonarbejdere, og dem kunde man lige ordne. De maatte ned i Hullet trods Smadder og Skidt, og Mændene turde ikke hoppe op ligesom Hundene.

Saa fik en af Gestapomændene en kolossal lys Idé. Han stillede sig over i Missionshotellets Gaard og demonstrede med Kastebevægelser, hvorledes han mente, Sabotørerne havde kastet Bomben over til Handelsbankens Hus. Han tænkte sig aabenbart godt om, thi der skal dog en bette stærk Sabotør til at kaste en 10-Kilos Bombe ca. 25 m og igennem Ydermurene af et Hus! Falckfolkene havde dog, længe før Gestapo kom, opdaget, at Bomben var kommet ned gennem Skakten. De fortalte det videre, saa hele Byen næste Dag vidste det. Omsider naaede Rygtet ned til Gestapo:

Skaden i Kommandocentralen var som ønsket. Centralen blev totalt ødelagt, og der skete ingen Skade paa dansk Ejendom.

Enkefru Ravn — ja, hun var jo midt i det hele, men kom overhovedet intet til. Et Skab væltede og gav hende en lille Bule i Panden, men derudover blev Attentatet en Oplevelse, som hun endnu den Dag i Dag fortæller som en af de største Oplevelser i sit Liv. Som Landinspektøren tørt bemærkede: — Det vilde næsten have været Synd, om vi havde berøvet hende det Eventyr!

SABOTØRERNE I KLOAKDYBET

En lang Række aarhusianske Virksomheder arbejdede under Besættelsen for den tyske Værnemagt. Enkelte blev tvunget til at udføre Arbejde, mens andre gladeligt gik i Tyskernes Sold, thi i deres Kølvand glimtede Guldfiskene. Det var en god Forretning, rent betalingsmæssigt, at være Værnemager. Tyskerne var ikke smaalige, men det spillede jo heller ikke nogen Rolle for dem, hvilke Priser de maatte give for at faa Arbejdet udført. Nu er Tiden kommet, hvor det viser sig, at det var en meget daarlig Forretning for de Værnemagere, som selv tilbød sig. — Imidlertid kunde man indenfor den aarhusianske Sabotage-Ledelse ikke skelne mellem, hvem der var blevet tvunget, og hvem der ikke var tvunget til Tyskerarbejdet. For Sabotørerne gjaldt det blot om at faa ødelagt tysk Materiel og faa standset Fremstillingen. Modige Sabotører trængte ind overalt paa disse Fabrikker, og Bomberne knaldede. Var det paa nogen Maade muligt, blev der forud givet Advarsler til Arbejderne, og man vil da ogsaa se, at kun faa Danske er kommet noget til under Fabrikssabotagerne.

Vi skal her nævne et enkelt Eksempel paa dristig og udspekuleret Fabrikssabotage, som blev organiseret af de lokale Sabotører.

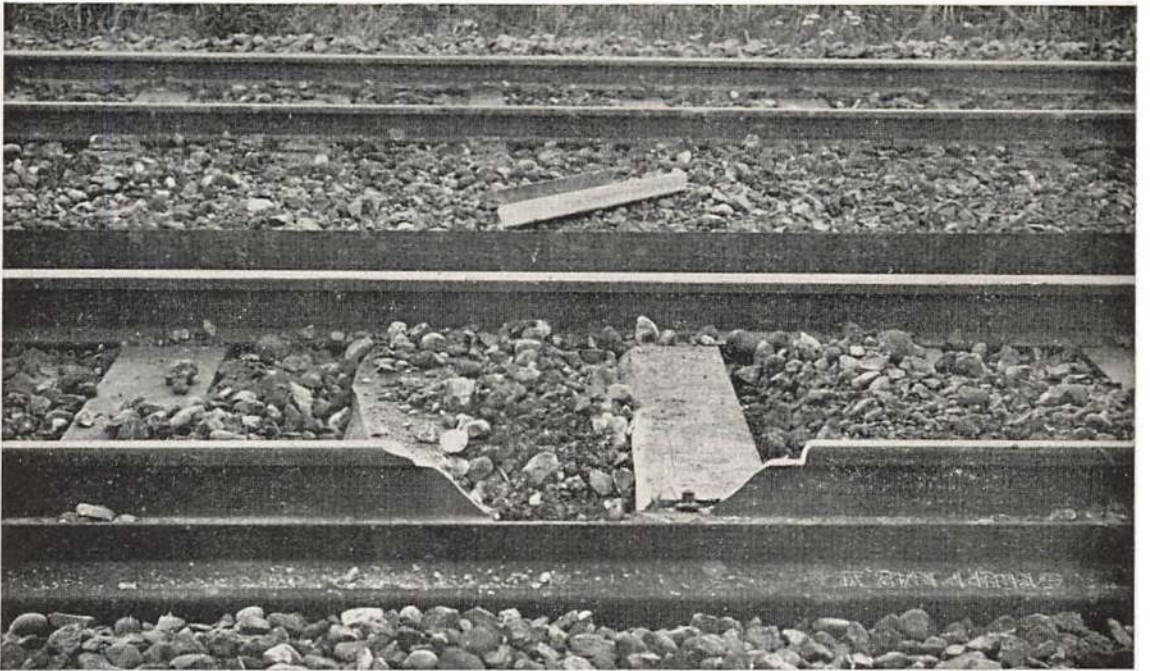
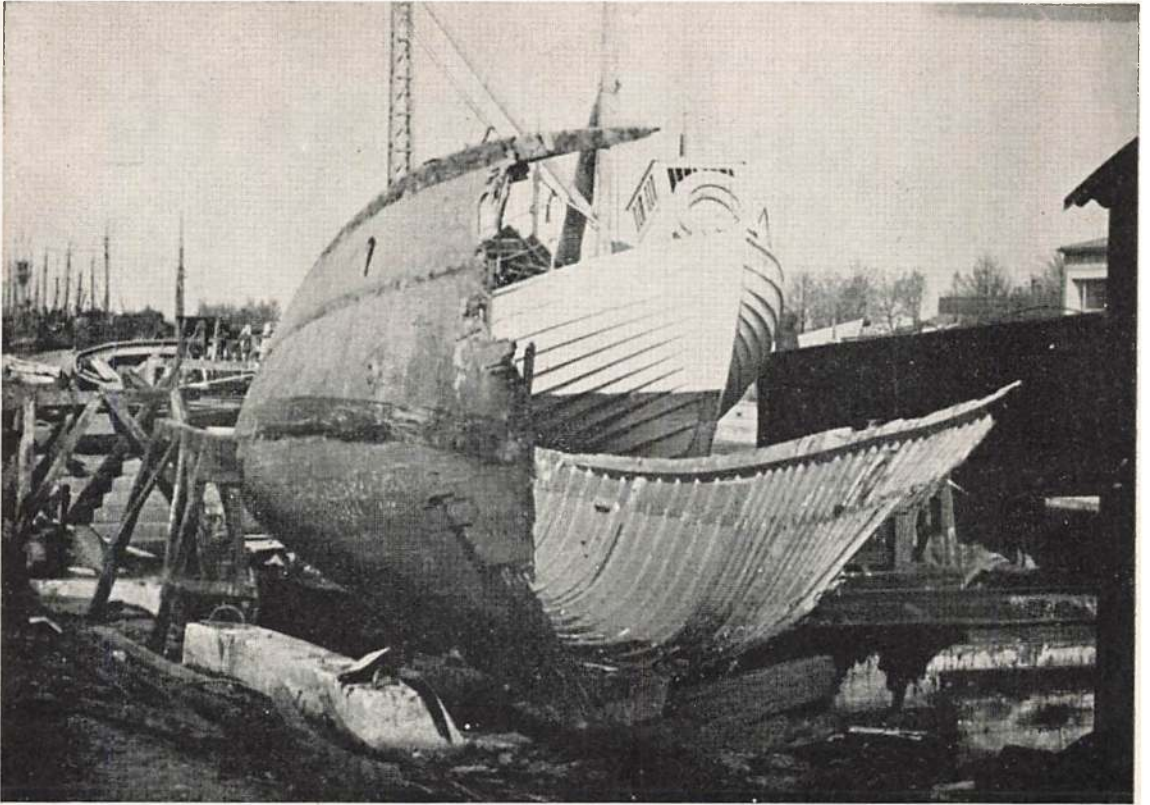
Efter Ordre fra Ledelsen foretog Landinspektør *Westy Larsen* sammen med nogle af Gruppens Medlemmer en Sprængning af det tyske Kanonreparationsværksted og Sømine-Depot, som var indrettet i „Trianglen“s Bygning i Nordhavnen. Til Aktioneren, som hører til en af de mest fantasifulde og nervepirrende af samtlige i Aarhus udførte Aktioner, anvendtes Sprængstoffet *Donarit*, der af N-Grupperne var erobret fra Tyskerne ved en anden Lejlighed. Donarit er et ildelugtende, geléagtigt Stof af rødlig Farve, som ved Bearbejdelsen giver Hovedpine, tynd Mave og Kvalme.

Før Gruppen kunde skride til Aktion var det nødvendigt at foretage Prøvesprængninger for at bedømme dets Egenskaber, og to Gruppe-

Den 70 Meter lange Kravletur i WC-Kloaken fra Mejlgade til „Triangel“s Bygning paa Kystvejen hører til en af de mest fantastiske Aktioner, Sabotererne udførte.

Her ses et Par Billeder fra den ildlugtende Ekspedition. Øverst er en Sabotor kravlet ned i Kloakbrønden og kigger ind i Kloaken. Paa det underste Billede er en af Sabotererne paa Vej gennem Kloaken med sin Bombe paa Maven. Ekskrementerne flyder i rigelig Mængde — den krumbojede Stilling var ikke behagelig i det lange Lob. 5 Kvarter opholdt Sabotererne sig i de underjordiske Kanaler.

Paa et Værft i Lystbaadehavnen havde Tyskerne faaet bygget to Hurtigbaade. En Formiddag var de færdige, og samme Eftermiddag kom en Sabotor med sine Bomber. Øverst ses Resterne af Baaden.

Den magnetiske Bombe — „Skildpadden“ — var meget praktisk at anvende til Afsporing af Toge. En Jernbanesabotor med DSB-Kasket heftede uskyldigt Skildpadden paa Skinnen, naar han gik sine Runder for at tilse Sporene. Her ses Resultatet af Eksplosionen.

medlemmer foretog Dagen før Aktionen den 7. Marts 1945 Udarbejdelsen af en Serie lige store Bomber af Stoffet Donarit og en enkelt Bombe af det velkendte PE 2. Som Forladning til Donaritbomberne benyttede man Guneotton, Cortex, Detonator og en Bickfordlunte. For at prøve Fugtighedens Indvirkning lagde man en Donarit-Bombe i Vand i 2 Timer. Forsøgene fastslog, at Sprængvirkningen af det tyske Sprængstof var omkring 10 pCt. ringere end PE 2, men det viste sig at være lettere at bringe til Sprængning.

Forud for Aktionen laa der adskillige Timers Arbejde med Recognoscering og Planlægning. Det var en vanskelig Opgave, idet Bygningen helt var omgivet af tyske Vagter. For i det hele taget at komme i Bygningens Nærhed maatte man vise tysk Visum, af hvilke Sabotørerne iøvrigt raadede over et stort Udvalg. Resultatet af alle Overvejelser blev, at kunde man ikke komme til Fabrikken over Jorden, saa kunde man under Jorden, og det besluttedes at anbringe Bomberne i en gammel stensat Kloak under Bygningen. Gruppens Leder skaffede sig Adgang til de kommunale Tegninger over Kloakledningerne paa Kystvejen, ligesom han sammen med et Par Hjælpere forklædt som Kloakarbejdere kravlede ned i Kloakken og kiggede paa Forholdene. Ca. 70 Meter fra Fabrikken eller rettere det Sted, Kloakken fører op til Fabrikken, findes en Kloakbrønd. Her kravlede man ned og via de underjordiske Rør ind under Fabrikken. Westy Larsen udtænkte den dristige Plan at anbringe Sprængladningen paa et Dæksel, som blev klemt op mod Kloakens Loft ved Hjælp af et Treben af Bjælker, der blev spændt sammen med en Staalwire.

Aftenen før Aktionen stjal Gruppens Medlemmer en Trækvogn paa Kommunens Oplagsplads ved Dollerupvej, den var forsynet med Paaskriften „Aarhus Kommunes Kloakvæsen“, og Trækvognen blev stillet ned i en Garage, der tilhørte en aarhusiansk Muremester, som boede i Nærheden af Aktionsstedet. I en Taxa kom en af Gutterne kørende med to Kufferter, indeholdende det nødvendige Sprængstof, som blev fordelt i 3 Cementsække og lagt paa Trækvognen sammen med Bjælkerne og de øvrige Kloakrensings-Redskaber. Saa gik Sabotørerne hjem i Seng.

Kl. 6,30 den næste Morgen blev Trækvognen ført hen til Kloakbrønden, der altsaa laa ca. 70 Meter fra Sprængstedet lige bag Vaskeriet „Djursland“, som iøvrigt kort forinden var blevet bombet paa Grund af Værnemageri. To Mand med Maskinpistoler under Frakkerne blev sat paa Vagt paa de nærmeste Gadehjørner med den Opgave at holde Øje med de uafleasede Cykler, være Dækning i Tilfælde af Ballade, og

— naar Sprængladningen var anbragt — da at alarmere Byvagten og Falck til Afspærring af Omraadet.

— Dækslet blev løftet af, og et kommunalt Skilt med Tegnet for Kloakarbejde blev anbragt ved Siden af. Sabotørerne var iført Kommunens Kasketter og for en tilfældig Iagttager var der ikke Spor mærkeligt ved dem. De var simpelthen nogle Kloakarbejdere paa tidligt Morgenarbejde.

Kloakken var et Par Meter dyb, og en Stige, som iøvrigt om Morgen var „laant“ hos en Maler i Mejlgade, blev stillet ned. Sabotørerne, tre Mand, Westy Larsen, Teologen Peter Hviid og Ekspedient Otto Reinholdt, kravlede hver med sin Bombe a 40 Pund bundet om Maven ind i Kloaken. Det firkantede Rør ud til Siden var ca. 95 cm i Diameter, og der var en halv Meter Vand. Det var glat som Sæbe, og en frygtelig Lugt forpestede Luften; Trøjborgsensernes Morgenudrensninger sivede forbi faa cm fra Hovedet af den krumbøjede Student, som var sendt ind som første Mand. Strømmen var meget stærk, og han blev hurtig klar over, at det vilde være umuligt at løse Opgaven, hvis Affaldsvandet ikke blev ledet væk ad andre Kloakrør. Mere død end levende vaklede han frem til Kammeraterne i Kloakaabningen.

De tre Sabotører kravlede op til Jordens Overflade igen og begyndte at drøfte Sagen. Westy Larsen mente, at han paa Tegningen havde set, at der midt paa Kystvejen fandtes en Kloakbrønd, hvorfra man kunde lede Vandet ind paa andre Ledninger. Man besluttede at tage Chancen. En Mand blev tilbage ved Sprængstoffet i Cementsækkene, mens de to andre gik ud til Kloakbrønden paa Kystvejen. De fik Dækslet op og satte sig paa Kanten. Den tyske Vagtpost lige overfor kiggede nysgerrigt paa „Arbejderne“ og sendte dem et godmodigt Morgensmil. I denne Kloak var der ogsaa Højvande, og Delikatesserne flød i rigelig Mængde.

— Puh, sikke noget Svineri, stønnede den teologiske Student.

— Bare paa med Vanten, Kammerat, smilede Lederen og satte sig til Rette paa Kloakkanten.

En Vægter fra Aarhus Nattevagt-Selskab kom forbi og stoppede op ved Brønden.

— Sikken en Lugt, sagde han.

— Ja, de dufter ikke behageligt paa Trøjborg. Naa, men vi maa vel paa den.

— Jeg siger god Arbejdslyst, grinede Vægteren og forsvandt.

Studenten kravlede ned ad Stigen, ned i al det uhumske, som stod ham oven ind i Gummistøvlerne.

— Der kommer Bæ i Sokkerne, hylede han. Hvor Søren er den Træ-

prop henne? Studenten smøgede Ærmerne op og begyndte med Hænderne at rode i det ækle Vand efter Proppen til Dækslet.

— Jeg kan ikke finde den, sagde han et Øjeblik efter. Puh, nu er den gal. Han vendte sig om og kastede sin Morgenmad op.

— Lad mig komme væk herfra, pustede han, bleg som et Lagen. }

— Ja, nu prøver jeg, sagde Lederen. Kom op i den friske Luft. Du kan underholde dig med den tyske Vagtpost saa længe.

Det lykkedes at finde Proppen og faa Strømmen ledet til Kloakpumpestationen. Lederen søgte og søgte i det snavsede Vand. Der var buldrende mørkt i Kloakrøret, kun en smaatlysende Lommelygte anbragt i hans Mund skar igennem Mørket, men til sidst fik han Sagen klaret.

Nu var Strømmen væk i Hovedledningen, og den lange Tur igennem Røret kunde begynde. Bomberne blev paany spændt om Livet, og Bjælkerne slæbt bagefter i Snore. Sabotørerne vidste, hvor mange Dæksler de skulde forbi, før de naaede Kloakken, som førte op til Automobilfabrikken. Det blev en frygtelig Kravletur. Gang paa Gang snublede Mændene i Møget, som endnu flød paa Bunden, og den krumbøjede Stilling var ubehagelig i det lange Løb.

Lige før de naaede Fabrikken, tabte en af Sabotørerne sin Bombe; der skete dog ikke noget ud over, at den blev væmmelig snavset. Bomben bestod af mange smaa Pakker, som trillede af Sted, og uheldigvis var de af samme Farve og nogenlunde samme Størrelse som Ekskrementerne, hvorfor Sabotøren maatte samle begge Dele op i Nærheden for at være sikker paa, at han fik alle Pakker med. Ved Opspændingen af Bjælkerne skete der det Uheld, at Staalwiren sprang. Efter gentagne Forsøg maatte man nøjes med at stable Bomberne op paa fladt anbragte Brædder. Sprængladningen kunde saaledes ikke komme helt op til Brønddækslet, hvilket forringede Virkningen betydeligt. Sabotørerne anvendte Halvtimes Sprængblyanter, og det gjaldt derfor om at kravle ud i en Fart

Alt i alt varede Opholdet i Kloakken 5 Kvarter! Da de tre Mænd var kommet op og havde snappet frisk Luft i sig nogle Øjeblikke, raabte de over til en af deres Vagtposter paa Gadehjørnet: — Smut lige over og bestil Kaffe til os, Kammerat!

Vagtposten vidste, hvad Kaffebestillingen betød. Nu skulde Falck og Byvagten alarmeres i en Fart.

Kloak-Sabotørerne hoppede paa deres Cykler og forsvandt i spredt Orden mod Svømmehallen. Netop som de stod under den varme Bruse og nød Situationen, rystedes Bygningen af det voldsomme Brag fra Triangel-Bomberne. Tidsblyanten var sprunget lidt senere end beregnet — maaske paa Grund af Fugtigheden i Kloaken.

Ved Aktionen gik ingen danske Menneskeliv tabt. Reparationsværkstedet blev ødelagt for adskillige Maaneder, og Østbanen blev afbrudt. Gods fra Østbanen til Aarhus H. maatte føres den 80 km lange Strækning over Ryomgaard og Randers. Kloakdækslerne blev slynget i Vejret, og Kloakken blev slaaet op i 12—15 Meters Længde paa begge Sider af Bygningen, hvorved Kørebanen paa det afspærrede Havneterrain blev ubrugelig for et Stykke Tid. Der var flere saarede Tyskere paa Omraadet, hvor der iøvrigt herskede total Forvirring. Attentatet var kommet fuldstændig bag paa Tyskerne. Ved en Tilfældighed var et stort Parti Søminer, som havde ligget i Værkstedet, netop blev fjernet Aftenen før — men havde de været der!

Efter denne Aktion forlangte Tyskerne alle Kommunens Kloak-Planer udleveret for at hindre Gentagelse.

Lederen af Aktionen havde iøvrigt 40-Aars Fødselsdag den Dag. Man maa vist indrømme, at det var et beskedent Fødselsdags-Knald, han havde forberedt i Aar —!

EN DAGS ARBEJDE FOR EN SABOTØR UMIDDELBART FØR KAPITULATIONEN

De sidste Dage i April og de første Dage i Maj, før det glædelige Budskab om Kapitulationen kom, havde Sabotørerne travlt som aldrig før. Fra Morgen til Aften var de paa Tærne, Bomberne knaldede, tysk Materiel blev smadret, Værnemagernes Huse brasede sammen, Togene blev afsporet.

Vi følger en tilfældig Sabotør paa Dagens Arbejde en af de febrilske Dage. Han hedder *Vagn Olesen* og hører til de haardkogte.

Kl. 8 starter han sammen med en Kammerat, *Riber*, paa Cykle til Solbjerg. De skal paa Skydeøvelse, det gælder om at kende Bøsserne, naar det om faa Dage gaar løs. Følgende det sædvanlige Princip: „Saa aabenlyst som muligt“ var de sammenklappelige Karabiner blevet pakket ind i et Stykke Papir og anbragt paa Bagagebæreren.

De vilde øve sig i Solbjerg Skov. Skuddene knaldede, og netop som de var færdige og var ved at pakke sammen, kom en gammel Bondemand hen til dem og spurgte arrigt, hvad de lavede i hans Skov.

— Vi skyder!

— Er I ude for at skyde Maager?

— Nej, vi er ude for at udrydde Skadedyr!

— Naa, javel. Det var da underligt. Men I maa fandengaleme ikke ligge og skyde i min Skov. Bare kom og spørg mig først, at I ved det.

Sabotørerne forsøgte forgæves med fine Hentydninger at gøre Bonden opmærksom paa, at de tilhørte „Undergrunden“, og at det var nødvendigt at skyde Karabinerne ind. Han forstod ikke. Kun eet var han klar over og holdt stædigt fast ved: I maa fandengaleme ikke skyde i min Skov!

— Jamen, kan De da ikke regne ud, hvad vi er for Mennesker?

— Er I inde fra Solbjerg, spurgte Bondemanden en Smule interesse-ret. Han forstod ikke — men han var jo heller ikke vant til at have bevæbnede Sabotører i sin Skov.

— Nej, vi er ude fra den frie Verden. Sabotørerne opgav videre Diskussion og kørte hjem.

Kl. 11 fik Olesen Ordre til at hjælpe med til Beslaglæggelsen af et Parti tyske Autodæk fra et Værksted i Nærheden af Rutebilstationen. Paa Strandvejen blev en Lastbilchauffør holdt op. Han rystede af Skræk og var ikke til at formaa til at køre Vognen. En af Sabotørerne havde engang prøvet at køre Bil, men det var meget længe siden. Der var ikke Tid til Overvejelser. Manden hoppede ind i Vognen og fik den startet.

— Hvis jeg kan køre 100 Meter, forsøger vi at køre helt ind i Byen, raabte han til Kammeraterne og satte Vognen i Gang. Det gik. Chaufføren fik Besked paa at holde Mund og gaa hjem. Vognen vilde han faa igen. Sabotøren ved Rattet pustede og stønnede med Sveden løbende i brede Strømme ned over Panden. For ikke at risikere Sammenstød med Fortovskanten styrede han med stive Blikke Vognen midt paa Kørebanelen. Dækkene blev smertefrit nuppet, og med Møje og Besvær blev Generatorbilen startet igen. I Regina-Krydset kom et Cyklebud i Vejen for Kofangeren. Bremserne blev hugget i, Motoren gik i Staa. Nu sad man godt i det, for Vognen vilde ikke starte. Eftersom Minutterne gik, voksede Opløbet. En lang Række Biler ventede utaalmodigt og truttede og truttede. Chaufføren arbejdede som en gal. Hvad kunde det ikke ende med? Omsider lykkedes det, og forsigtigt slingrende kørte man ud ad Frederiksallé. Bakken ved de Mezasvej kunde Vognen og den uprøvede Fører ikke klare. Igen sad man kønt i det midt paa Kørebanelen. Efter hurtig Raadslagning blev man enige om at sende Bud efter Falck, som altid stillede sig velvilligt, naar det drejede sig om Sabotører i Nød. Før Falck naaede frem, havde man imidlertid faaet Vognen bakket ned i en Sidegade, og her fik man Liv i Motoren. Frem igen —, og nu gik det. Dækkene blev læsset af ved Depotet, Vognen kørt ud paa en Sidevej. Under Sædet lagde man efter Aftale med Chaufføren Nøglen sammen med 25 Kr. En Telefonopringning til den nervøse Chauffør, og saa var Sagen klaret.

Olesen havde faaet et Praj om, at Tyskerne det sidste Aars Tid havde haft to Hurtigbaade under Bygning paa et Værft i Lystbaadehavnen. Ved 15-Tiden gik han i Aktion. Forsynet med to 3 Kilos Bomber i en Mappe nærmede han sig Værftet, hvor tyske Vagter patruljerede. Olesen havde allieret sig med en Arbejder paa Værftet, som vilde hjælpe ham baade med Oplysninger og med Udlægningen af Bomberne. Ved Indgangen gik der uafbrudt Arbejdere ud og ind, og frækt sluttede Sabotøren sig til en lille Trup, som netop gik ind. Vagten sagde intet, han har formentlig tænkt, at Sabotøren var Ingeniør el. lign. Sammen

med Hjælperen fik Sabotøren de tidsindstillede Bomber anbragt i de to Hurtigbaade, som netop var blevet færdige om Formiddagen, og uanstet kunde han forlade Stedet.

Paa Dagens Program stod nu kun et Punkt, nemlig Hurtigbaadsmotoren i Hans Nielsens Maskinfabrik. Planen var at bryde ind i Fabrikken paa Tyvemanér, men da Olesen om Aftenen kom med sine Bomber i Tasken, bemærkede han, at der blev arbejdet over i Fabrikken. Han bankede paa Døren, og da den blev aabnet, spurgte han frækt efter Petersen, idet han gik ud fra, at en af Arbejderne sikkert hed Petersen. Frækhed belønnes. En af Arbejderne *hed* Petersen.

— Er det Svend Petersen, De skal tale med, blev der spurgt.

— Ja, ja, Svend Petersen.

— Værsgod at følge med. Han er herinde.

— Hvor mange er I i Aften, spurgte Sabotøren konverserende.

— Vi er fem Mand, som skal lave et Stykke Arbejde færdigt. Naa, men der har vi Svend Petersen.

— Ja, se, jeg kommer lige til at snakke med Jer et Øjeblik allesammen. Kald lige paa de to Mand, der mangler.

Da Arbejderne var kommet til Stede, fortsatte Sabotøren, som ligesom i Tanker tog en Revolver frem fra Inderlommen og lagde den ned i Bukselommen:

Jeg har i Sinde at ødelægge Motoren til den tyske Hurtigbaad. — Altsaa, jeg *er* Sabotør, og Bomberne er *her*. Han slog paa Tasken.

Det gav et Spjæt i de fem Mænd.

— Hør, kunde vi ikke lige faa Lov til at skifte Tøj, det var kedeligt at miste de gode Klæder, sagde en af Arbejderne.

— Naturligvis, men ingen Numre.

Medens et Par af Mændene skiftede til Hverdagstøjet, holdt Sabotøren et kort Foredrag for de andre om Bomber, Sprængblyanter og Detonatorer. Arbejderne var meget interesseret, men da Sabotøren begyndte at anbringe Bomben i Motoren, blev de urolige.

— Nu skal vi lige have smækket Dørene op for Luftrykket, beordrede Olesen, det er jo ikke min Mening at ødelægge andet end Motoren.

Dørene blev slaaet paa vid Gab, og væk var Arbejderne. De skulde ikke have noget af at blive i Bombens Nærhed længere. Sabotøren gjorde sig færdig og forsvandt ubemærket.

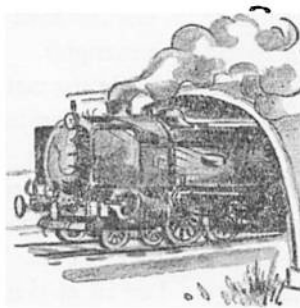
Et Øjeblik efter kom Knaldet. —

Det havde været en travl Dag. Olesen gik hjem og satte sig mageligt til Rette i en Stol med en Avis. Det var dog ikke nemt at holde Tankerne

ved Læsningen. Hvornaar springer Bomberne i Lystbaadehavnen? Bare Tyskerne ikke har opdaget dem ...

Bragene kom, et — og et til. Olesen smilede lettet og tilfreds og gik i Seng.

Næste Morgen skulde han have været med til Straffe-Aktionen mod Tirstrup-Arbejderne i Rodskov. Han kom ikke med — han sov over, og i Dag ærgrer det ham, at han ikke fik den Festforestilling med.

ØDELÆGGELSERNE PAA D-DAGEN VAR FORBEREDT TIL MINDSTE DETALJE

I Aarhus oprettedes 5 Kolonner, hvoraf de 3 første bestod af saakaldte Militær-Grupper, hvilket vil sige væbnede Grupper, der paa D-Dagen skulde fungere som Hjemmeværn. Lederne var Befalingsmænd fra Hæren. Den fjerde Kolonne blev ledet af en Søofficer, og Kolonnens Opgave bestod i Beskyttelse af Havneanlæg, Bygninger ved Havnen m. m. Altsaa ogsaa en Slags M-Folk.

5. Kolonne var den aktive Kolonne, og her samledes de mest haardkogte Patrioter. Denne Kolonne deltes i tre Afdelinger: Sabotagegrupperne, som arbejdede i Marken indtil D-Dagen, Modtagegrupperne, som hentede de nedkastede Vaaben og besørgede Materiellet udbragt til samtlige Kolonner, samt endelig de meget betydningsfulde Nedrivningsgrupper, der havde til Opgave at forberede Ødelæggelse af Tyskernes Meldenet i og omkring Aarhus samt Forberedelse til Ødelæggelse af det danske Telefonnet i det Omfang, Besættelsestropperne kunde tænkes at gøre Brug af dette, naar deres eget Meldenet blev sat ud af Spil. N-Grupperne, der bestod af 180 Mand, skulde først i direkte Aktion paa D-Dagen men som Situationen udvikledes, blev der altsaa ikke Brug for denne Aktion. Det kæmpemæssige Forberedelsesarbejde, som var udført til mindste Enkelthed, blev kun skønne spildte Kræfter. Det var med andre Ord N-Gruppernes Opgave at klippe Klørne af Vilddyret — Aktionen vilde have medført, at Tyskerne i Aarhus var blevet fuldstændig afskaaret fra Omverdenen, forbindelsesmæssigt set, og det er ikke svært at se, hvilken kolossal Betydning det vilde have haft, da mange tyske, militære Kommandoer var stationeret i Aarhus.

Den Mand, der har Hovedparten af Æren for N-Gruppernes udmærkede forberedende Arbejde, er Officiant *J. L. Kræmer*, som siden Juli 1944 ikke undte sig et Øjebliks Ro i sin Fritid. Det er forbløffende, at Kræmer, der begyndte paa fuldstændig bar Bund og uden mere Kend-

skab til denne tekniske Opgaves Karakter, end den almindelige Officiant-uddannelse paa Skolen havde givet ham, var i Stand til at sætte sig ind i de mange tekniske Problemer og yde saa fin en Indsats, som han gjorde. Det havde været en uløselig Opgave for Officianten, dersom der ikke fra ledende Telefonfolk paa Jydsk Telefon, Ingeniørerne paa Belysningsvæsenet og Rigstelefonen og en Del „Menige“ var ydet ham værdifuld Bistand. Kræmer nærmede sig straks efter, at han havde faaet Opgaven stukket ud, forsigtigt disse Mennesker, der viste sig at være brave Danske, som hellere end gerne rakte ham en hjælpende Haand.

Han blev hurtig klar over, at Arbejdet maatte deles i en *intern* og en *extern* Tjeneste. Først i Marts 1945 lykkedes det ham at faa en kvalificeret Hjælper i Officiant *L. Holm*, der paa det Tidspunkt maatte forlade København, hvor Jorden begyndte at brænde ham under Fødderne.

Den *externe* Tjeneste. Uindviet, som Kræmer var i Telefoniens Mysterier, an-saa han Arbejdet med Ødelæggelsen af det tyske Telefonnet for vigtigst og gik derfor straks i Gang med Forberedelserne hertil. Der oprettedes følgende Grupper med Betegnelse efter deres Arbejdsomraade (Landevejene): Risskov, Grenaa, Randers, Viborg, Tilst, Borum, Silkeborg, Hørning, Holme, Odder, Egens og Homaa. Grupperne bestod af 6 Mand, hvoraf een var Fører og een Næstkommanderende, og i givne Tilfælde kunde Grupperne deles i to Hold, anført af Lederne, som var specielt uddannet. Bevæbningen var en Maskinpistol eller en automatisk Karabin pr. Halvgruppe foruden enkelte Haandvaaben og 2 Haandgranater pro persona.

Gruppernes Arbejde var følgende:

RISSKOV:

Forberedelse til Ødelæggelse af dansk Kabel (Pupin) før dette fra Grenaaevej gaar fra Kabel til Luftledning. Afbrydelsen vilde være sket 3 forskellige Steder. (6 *Sprængninger* og 4 *Brud ved Nedstryger og Mejsel*).

GRENAA:

Gruppen forberedte Ødelæggelse af tysk Luftledning langs Grenaaevej (tysk Bærefrekvens samt almindelig tysk Luftledning med Forbindelse til Grenaa, Ebeltoft, Tirstrup samt Kystbefæstningen paa Mols. Afbrydelserne var arrangeret paa en saadan Maade, at Ringforbindelsen til Lisbjerg ligeledes vilde være blevet sat ud af Spillet. (6 *Sprængninger* og 6 *Overklipninger i Nærheden af Skæring med Fjernelse af Traade*).

RANDERS:

Forberedelse til Ødelæggelse af saavel tyske (direkte til Aalborg), J. T. A. S.'s samt Rigstelefonens Pupinkabler; endvidere Ødelæggelse af tysk Bærefrekvensledning samt Ødelæggelse af sidstnævntes Ringforbindelse (*ialt ca. 30 Sprængninger*).

VIBORG:

Her var det Ødelæggelse af tysk og dansk Pupinkabel mod Viborg mellem Todderup og Mundelstrup ved Teglværket samt Ødelæggelse af tysk Luftled-

ningscentral i Mundelstrup, Forberedelsen gjaldt den tyske Hovedforbindelse over Viborg til Hovedkvarteret i Silkeborg, som vilde blive sat ud af Spil, ligesom den almindelige tyske Luftlednings Ringforbindelser til Omegnen vilde blive ødelagt. (Ca. 40 Sprængninger samt Brud ved Nedstryger og Mejsel).

TILST:

Ødelæggelse af Bærefrekvensledning paa D-Dag. (Ca. 10 Sprængninger).

BORUM:

For det Tilfælde, at Gruppen til Mundelstrup ikke skulde kunne slippe over Jernbanen ved Mundelstrup og saaledes være forhindret i at kunne løse Opgaven, oprettedes — ogsaa under Hensyn til den foreliggende kraftige tyske Bevogning af Ledningsnettet i Mundelstrup — en Gruppe i Borum, der, dersom den ikke var i Stand til at angribe den tyske Bevogtning og ødelægge den under Viborg nævnte Luftledningscentral, havde til Opgave ved Sabro at ødelægge den tyske (dobbelte) Hovedforbindelse over Viborg samt dansk Pupinkabel til Viborg. Løsningen af denne Opgave ved Borum vilde kræve ca. 40 Sprængninger.

Det skal her tilføjes, at Aktionen ved Borum ogsaa vilde blive gennemført, selv om Aktionen i Mundelstrup lykkedes, og at Aktionen ved Borum vilde danne Afslutningen af *extern Tjenestes Ødelæggelser* ved, at man vilde lade det elektriske Højspændingsnet ved Borum Kro falde ned over de sprængte tyske Luftledninger, som vilde være faldet ned paa Jorden, og saaledes sende 60.000 Volt gennem Nettet med alle dets Forgreninger og Ringforbindelser!

SILKEBORG:

Forberedelse til Ødelæggelse af tysk og dansk Pupinkabel til Silkeborg mellem Aabyhøj og Brabrand samt Ødelæggelse af det tyske Luftledningsnets store Sammenstød i Udkanten af Aarslev. (Ca. 30 Sprængninger samt 4 Brud ved Nedstryger og Mejsel).

HØRNING:

Man forberedte Ødelæggelse af tysk og dansk Pupinkabel (direkte Kolding) mellem Hasselager og Hørning, Ødelæggelse af tysk Luftledning langs Gl. Horsensvej ved Tranbjerg samt Ringforbindelsen mellem sidstnævnte 2 tyske Luftledninger. (Ca. 20 Sprængninger og 3 Brud ved Nedstryger og Mejsel).

HOLME:

Opgaven gik ud paa Forberedelser til Ødelæggelse af tysk Fjernkabel (Oslo—Berlin) ved 4 Brud med Nedstryger og Mejsel eller 4 Sprængninger.

ODDER:

Forberedelse til Ødelæggelse af tysk Luftledning mod Odder med Ringforbindelse over Tranbjerg. (12 Sprængninger).

EGENS:

Her skulde det tyske Luftledningsnet til Kystbefæstningsværkerne paa Mols samt til Flyvepladsen ved Tirstrup ødelægges. (Ca. 30 Sprængninger.)

HOMAA:

Forberedelse til Ødelæggelse af tysk Luftledning fra Grenaa—Tirstrup samt Grenaa—Katholm—Aalsrode.

mandingen med 6 Mand i hver Gruppe viste sig snart at være for svag, og de af Grupperne blev i Løbet af Marts Maaned udvidet med 4 Mand. Desværre var det ikke muligt at skaffe Vaaben til de nye Folk, hvorfor flere blev fornærmede og forlod Grupperne for at søge „noget bedre“!

N-Grupperne havde hver sit Mobiliseringssted med Bomberne klar til Sprængning, og Vaabnene laa skarpladte. Det var Meningen straks efter første Sprængning paa D-Dagen, at en Ordonnans fra hver Gruppe hurtigst skulde søge over til den externe Tjenestes Leder, Officiant Holm, som opholdt sig i Borum, og der melde om Sprængningerne og vente paa Ordre til eventuel Eftersprængning.

Hver Gruppe havde dobbelt Forsyning af Sprængstof, og dette var af Forsigtighedshensyn udlagt saaledes, at den ene Halvdel med Gruffeføreren kendte det ene Depot, mens Næstkommanderende og hans Folk kendte det andet Depot. Denne Ordning viste sig at være særdeles effektiv, idet Gestapo, som havde opsporet et Par Gruppemedlemmer, kun kunde faa fat i Materiellet fra det ene Depot. — Endelig skal nævnes, at extern Tjenestes Grupper ogsaa havde Opgaver med Afbrydelse af de elektriske Ledninger til Lyskasterbatterierne rundt om Aarhus.

I Januar Maaned blev den første Gruffefører fra „Randers“ fanget af Gestapo, som tvang ham til at opgive Sprængstof- og Vaabendepotet. Hele Gruppen røg under Jorden, og en ny Gruppe med en Seminarist som Fører blev sat ind. Ved Razziaen paa Folkebiblioteket i Marts blev der taget flere Seminarister, bl. a. Gruffeføreren. Saa var det sket med Gruppens Sprængstof og Vaaben. Igen maatte nye Folk indsættes. Føreren for Gruppe „Viborg“ blev ligeledes anholdt af Gestapo. Endelig havde N-Grupperne det Uheld, at Gestapo en Dag efterspurgte den Næstkommanderende for Kræmers Ordonnansgruppe, som sad inde med Adresserne paa samtlige Gruffeførere. Gestapo fik ham ikke, men tog i Stedet hans Broder, som ogsaa var Ordonnans. Heldigvis kendte han kun den Gruffefører, han var Ordonnans for. Hele Ordonnansgruppen blev nu opløst, og de fleste maatte gaa under Jorden, mens Næstkommanderende blev jaget meget intenst af Gestapo, som mente, at Manden, der hed Henry Johansen, var identisk med den „Johansen“, der ledede alle Nedrivningshold, altsaa Kræmer, som havde benyttet det andet Navn som Dæknavn. Hvordan de viste det, er og bliver Gestapos Hemmelighed.

Den interne Tjeneste. Samtidig med Forberedelserne til den externe Tjeneste begyndte Opstillingen af Grupper og disses Instruktion til Forberedelserne til den interne Tjeneste. Ligesom de udenbys arbejdende fik Grupperne Navne efter Arbejdsomraaderne, nemlig: Telefonen, Radio I, Radio II, Oliemøllen, Rigstelefonen, D.S.B., Zoo Havnen og Aarestrupvej.

Gruppen „Telefonen“ fik til Opgave hurtigst at forberede Ødelæggelsen af alle Pupinkabler, som udgik fra Aarhus, idet man maatte regne med den Mulighed, at Tyskerne vilde benytte Jydsk Telefons Fjernkabler.

Man gik nu og spekulerede paa, hvorledes man skulde bære sig ad med at faa anbragt nogle Bomber under Kablerne, der laa dels under Clemensbro og dels i Telefonsmøgen. Det saa temmelig haabløst ud, Chancerne for Opdagelse var for store, men Tilfældet kom Sabotørerne til Hjælp, idet Schalburtagen paa Søndergade afstedkom en Mængde Forstyrrelser i Vand- og Lysledningerne. Man regnede ud, at man kunde optræde som Reparator fra Belysningsvæsenet. Alt

Gravearbejde skulde tillades af den tyske Kommandant, og Aarhus Belysningsvæsenets Ingeniører sørgede venligst for, at en saadan Tilladelse blev afgivet til A. B., som saa kunde grave og reparere af Hjertens Lyst.

Udstyret med Belysningsvæsenets Kasketter, som iøvrigt ikke saa faa Gange sad paa Sabotorhoveder under Besættelsen, gik N-Folkene i Gang med Arbejdet. Det manuelle Arbejde blev ledet af Sabotøernes gode Ven, Formand *Vogelius* fra Belysningsvæsenets Kabelgaard. Tyske Officerer inspicerede Arbejdet og kiggede interesseret paa de fine Maaleinstrumenter, som fungerede som Camouflage for de indbyggede Bomber. Paa Gadehjørnerne i Nærheden slentrede unge Dagdrivere frem og tilbage og filosoferede over Livet. Det var Dækmændene — under Frakkerne skjultes Maskinpistolerne, som var klar til at gå, hvis der skete Kammeraterne noget. Bomben, der blev gravet ned i Telefonsmøgen, var paa 15 Kilo, og den anbragtes under 60 Pupin- og Abonnentskabler. Clemensbro-Bomben var paa 9 Kilo. Detonationerne vilde have ødelagt Fjernforbindelsen med en lang Række vigtige Byer og endvidere „mørkelagt“ flere offentlige Bygninger, bl. a. Aarhus H., umuliggjort Tyskernes Signaltjeneste og ødelagt mange tyske Telefonledninger.

Antændelsesmekanismerne anbragtes i „Luftværnssandet“ i et offentligt Beskyttelsesrum i Nærheden.

Den elektriske Strøm til Radiostationen ved Frederikshøj, fandt man ved Belysningsvæsenets Hjælp ud af, leveredes af en Transformator, der var camoufleret som Arbejdsskur paa Havneterrænet. Denne Transformator maatte knaldes og ligeledes Reserven, en Ledning fra Odder Elektricitetsværk, som skulde træde i Funktion, hvis Transformatoren svigtede for Tyskerne. Der blev oprettet to Grupper, „Radio I“ og „Radio II“, som skulde forberede Ødelæggelsen af disse to Strømkilder. „Radio I“ holdt Arbejdsskuret med Transformatoren under skarp Observation, og det besluttedes, at man omgaaende skulde skride til Aktion, dersom Tyskerne gjorde Mine til at afspærre Havnen, idet man i saa Tilfælde vilde være afskaaret fra at komme Transformatoren saa nær, at man kunde faa den sprængt i Luften paa en eller anden Maade.

Den 1. Marts gjorde Tyskerne Anstalter til at ville afspærre Terrainet, og Sabotøerne maatte i Arbejde. Det lykkedes Kræmer, Gruppeløder *Lomholdt* og Næstkommanderende *Ørnskov* at slippe forbi Marinevægterne, som stod paa Vagt. De var forklædte som Elektrikere, og Bomben var camoufleret som et Anodebatteri. Vagtposterne undersøgte Arbejdstasken, hvor Bomben laa, men Anodebatteriet vakte ikke Mistanke. Transformatoren røg i Luften.

En Streg i Regningen for Kræmer var det, at det nogen Tid efter lykkedes Tyskerne at opdrive og opstille en ny Transformator, som blev installeret i en Bunkers af Mursten. Nu skulde man nok passe paa de stygge Sabotører, og der blev stillet dobbelt Vagt ved Anlægget.

Altsaa maatte man paa den igen.

Den kendte Idrætsmand *Willy Madsen* ledede Aktionen, som gik saaledes for sig: Lidt før Kl. 12 ankom to „Malere“, der fortalte Vagterne, at de havde Ordre til at give det nye Anlæg en Omgang Mønje. I en af Mønjepotterne havde „Malerne“ skjult Bomben, og denne blev nu i Stilhed anbragt et egnet Sted under Transformatoren. „Malerne“ advarede det øvrige danske Arbejdsmandskab paa Transformatoren (de danske Firmaer i Nærheden og det rangerende Toppersonale

var paa anden Maade blevet advaret), men i Stedet for at luske stille af, alarmerede en af Arbejderne Tyskerne, og Resultatet blev, at det tyske Sikkerhedspoliti, Gestapo og Sprængkommandoen øjeblikkelig traadte i Funktion. I den almindelige Forvirring lykkedes det „Malerne“ at forsvinde. Desværre blev Bomben fundet betids og desarmet.

En ny Gruppe blev sat ind paa at arbejde med Sagen, og snart havde Gruppen fundet en Plan og meldte „Klar til Sprængning“. Imidlertid blev der fra Belysningsvæsenet anmodet om at udsætte Sprængningen til D-Dag, og det rettede man sig efter.

„Radio II“, der skulde angribe Kablet fra Odder, havde fundet et passende Sted til Aktionen. Af Hensyn til, at Lys og Kraft i det omliggende Kvarter vilde ryge med, udsatte man Attentatet til D-Dag. Aktionen var forberedt til mindste Detalje, og den vilde kræve 5 Sprængninger.

Den Gruppe, som forberedte Ødelæggelsen af det nedgravede Kabel, der gik mellem Oliemøllen og Handelsbanken, og Oliemøllen og Rigstelefonens Gaard, havde fundet den snedige Udvej, at Bomberne kunde anbringes i Kloakbrøndene i ca. 80 cm's Dybde, idet begge Kabler passerede tæt forbi Kloakerne. Man fandt en Række egnede Brønde, og Bomberne blev indlogeret i Ejendomme i Nærheden af Angrebsstederne.

Hvis Alarmeringen var kommet i nogenlunde god Tid paa D-Dagen, man regnede med fra 6 til 24 Timer før Angrebs-Tidspunktet, skulde Sabotørerne forklædte som Kloakrensere have anbragt Bomberne.

I *Rigstelefonens* Gaard mod Aaboulevarden fandtes en Bunker, hvori Tyskerne havde anbragt Endemufferne for et Kabel fra Forstærkerstationen i Oliemøllens Kælder. Endemufferne for samtlige af Rigstelefonens Kabler var ligeledes ophængt i Bunkeren.

Hensigten med dette rent tyske Arbejde var den, at Tyskerne, saafremt den danske Forstærkerstation paa Rigstelefonen blev sat ud af Drift, kunde gaa ind paa Kablerne i Bunkeren og kable over til deres egen Forstærkercentral i Oliemøllens Kælder. Anlægget skulde saaledes tjene som Reserve til Opretholdelse af Fjernforbindelse.

Denne Bunker maatte have et Knald, og det skete Natten til den 8. April. Gennem Nedrivningsgruppernes udmærkede Efterretningsfolk havde man nemlig erfaret, at Tyskerne vilde besætte Rigstelefonen fra den 8. April Kl. 7. Aktionen, der oprindeligt var planlagt som et lille Mindeknald den 9. April, blev saaledes forrykket et Døgn. Hensigten med Aktionen var at markere den bitre 9. April med Ødelæggelse af det tyske Nødcentralanlæg samt at faa intern Tjenestes Plan revideret og eventuelt korrigeret ved Tyskernes Reaktion, naar Nødcentralanlægget, der endnu ikke var taget i Brug, blev bombet.

Som ventet gik Tyskerne i Gyngen og besatte eller satte Vagt ved alle for dem vigtige Anlæg: J.T.A.S., Rigstelefonen samt flere Krydsfelter og Hovedfordelere.

Følgerne af denne Reaktion blev igen, at Grupperne nu kunde betragte de dem betroede Opgaver, som de vilde foreligge i det Øjeblik, Signalet til Aktion blev givet, nemlig se i Øjnene, at Objekterne var under Beskyttelse af Prøjsernes Maskinpistoler og Haandgranater.

Ingen sendte dog i den Anledning Afbud. Der recognosceredes, og Forberedelserne til det afgørende og længe ventede Slag blev truffet til sidste Detalje.

Ved Aktionen blev Nødcentralanlægget ganske sat ud af Spil. Der var blevet

anbragt 7 kg Sprængstof i 2 Bomber, og alle Endemufferne blev ødelagt.

For at faa Driften paa Fjernkablerne genoptaget saa hurtigt som muligt maatte Rigstelefonens Folk grave ned udenfor Bunkeren til Kablerne og splejse disse ret igennem til Rigstelefonen. *Herved mistede Bunkeren enhver Betydning.*

Fra Ledelsens Side var der sørget for, at Rigstelefonens Personale i god Tid var blevet advaret og opfordret til at gaa i Beskyttelsesrum, ligesom Byvagten blev opfordret til at afsperre Aaboulevarden fra Clemensbro til Restaurant „Karavel-len“. Hvorledes det gik til, vides ikke, men desværre var en Rengøringsdame sluppet ind uden at være blevet advaret, og hun kom netop forbi Bunkeren, da Bomben eksploderede. Damen blev dræbt. — Iøvrigt var Skaden kun af meget ringe Omfang paa andre Ting end Bunkeren.

Gruppen forberedte nu næste Aktion ved Signalet for at ødelægge ovennævnte Splejsninger og *derved atter sætte Fjernforbindelsen ud af Drift.*

I den Anledning indsmugledes en ny Bombe i Rigstelefonens Gaard — trods den tyske Vagt. Vaaben og Ammunition anbragtes indenfor Rigstelefonens Omraade, og alt var saaledes atter „klar til Sprængning“ paa D-Dag.

„D.S.B.“-Gruppen forberedte Ødelæggelse af D.S.B.'s Transformatoranlæg ved Sonnesgade samt ved Vestre Ringgade. Sprængningerne vilde foraarsage total Mørklægning af Aarhus H. og Godsbanegaarden samt hele sidstnævntes vidtfor-grenede Spornet, hvor al elektrisk Sporskiftning vilde være bragt til Ophør. Endvidere Ødelæggelse af Hovedfordeler Nr. 13 ved Skansepalæet, hvilket for det første vilde afbryde tysk Hovedkabel sydpaa og for det andet umuliggøre tysk Antændelse af Mineringen i Aarhus Havn over J.T.A.S.'s Lokalkabler. Tyskerne havde arrangeret det saa snedigt, at der blot skulde ringes paa en bestemt Linje til Fordelingsskabet for at faa Bomberne under Molerne til at eksplodere.

Gruppen forberedte ogsaa Ødelæggelse af Hovedfordeler Nr. 15 med 15 Linier til Bunkers i Marselisborg Skov.

„Zoo“ havde til Opgave at forberede Ødelæggelse af: Tysk Kabel mellem Baraklejren i Tøndergade, Marinevermittlung og Kystkommandostationen i Skoven, Hovedfordeler Nr. 86, Harald Jensens Plads, Afbrydelse af saavel tyske som danske Pupinkabler mod Syd (Kolding—Berlin), Ødelæggelse af tyske Luftledninger i Skoven ved Friheden og Zoologisk Have (Ledninger til Odder samt Ringforbindelser Skanderborg—Gl. Horsensvej).

„Havnen“'s Opgave gik ud paa Forberedelse til Ødelæggelse af: Hovedfordeler Nr. 114 ved Katedralskolen paa Skolebakken. Denne Hovedfordeler, hvis Ødelæggelse vilde afbryde al Telefoni af tysk maritim- og kystforsvarsmæssig Karakter i Havneomraadet, var under 4 forskellige tyske Afdelingsposters Observation Dag og Nat, nemlig Posten ved Ford, ved Merkator, ved Skolegyde og ved Restaurant „Palæ“. Hovedfordeleren var beskyttet af svært 45 cm Egetømmer. Et Angreb udefra vilde saaledes paa Forhaand være dømt til at mislykkes.

Ved Gruppeførerens Snilde og Diplomati lykkedes det imidlertid at indsmugle en 5 kg Bombe i Katedralskolen bag Hovedfordeleren, og paa Ordren til Ødelæggelse vilde Bomben ukontrolleret af Posterne gennem et Vindue være blevet hejset nydeligt ned til Foden af Hovedfordeleren. 5 kg P E II vilde gennem Blyantsantænding have sørget for, at den tyske Admirals og Kystforsvarskommandanturens Telefoner med samt deres uhyre vidtfor-grenede Telefonnet forblev tavse.

Endvidere skulde „Havnen“ sørge for Hovedfordeler Nr. 96 i Rosensgade med 6 Linier til Gestapos og Hipos Hovedkvarter.

„Aarestrupvej“ forberedte Ødelæggelse af tyske direkte Linier til alle Lyskasterbatterier. Linierna afsluttedes i Hasle Skole, og Lyskasterne dirigeredes herfra. Aktionen var forberedt til at gælde de direkte Liniers Samlemuffe paa Aarestrupvej, for hvilken 2 kg P E II vilde sørge, saaledes at al Forbindelse Kommandostationen (Merkator)—Batterierne og disse indbyrdes med samtlige Lyskasteres Fjernstyring vilde være blevet sat ud af Spil. Linierna gik over Langelandsgades Kaserne til Krydsfeltet Aarhus Central, hvor de var koblet direkte til de respektive Stillinger.

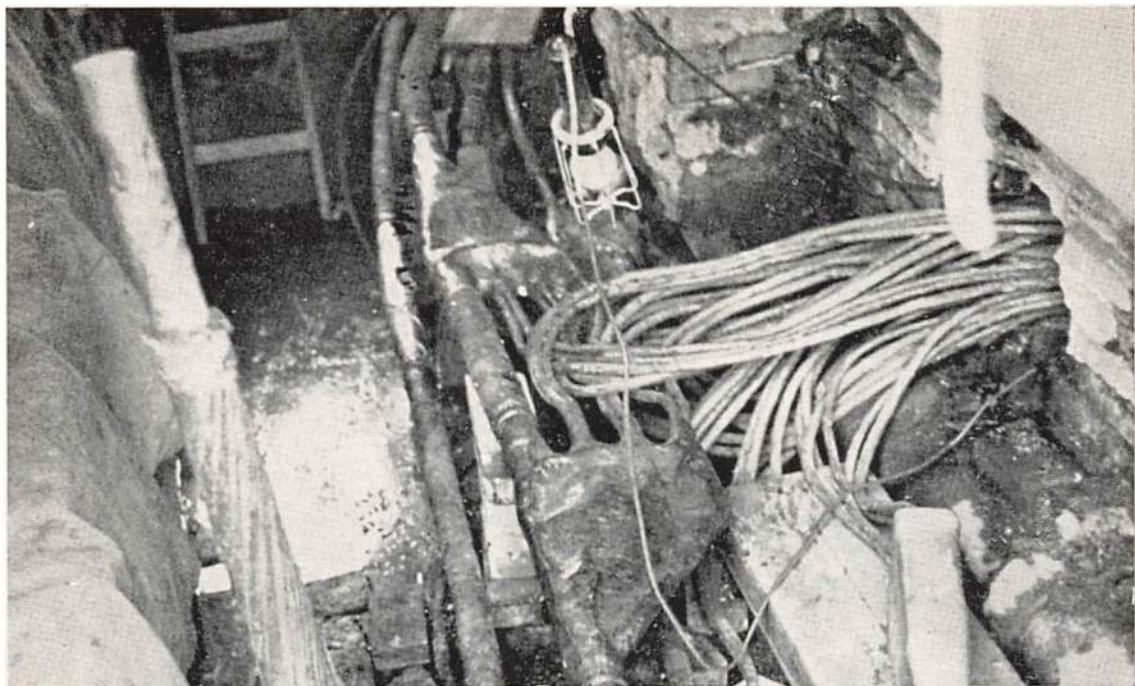

Som man vil kunne regne ud ved Læsningen af de foregaaende Af-snit, vilde det ikke have set godt ud for Tyskernes Meldetjeneste m. m., hvis det var kommet til Kamphandlinger i Aarhus. Alt var brudt sammen—N-Gruppernes detaljerede Forarbejde havde sørget herfor. Mange af Aktionerne vilde have kostet Blod, men dækket af M-Grupperne vilde Aktionerne med usvigelig Sikkerhed være blevet gennemført.

For at eliminere Faren for, at eventuelle Reparationsarbejder atter skulde bringe det tyske Meldenet i Orden, var Aktionerne tilrettelagt efter en saadan Skala, at Tyskerne, om Reparationerne lykkedes i et Angrebsomraade, alligevel i hvert Tilfælde vilde staa uden Forbindelse, idet Ødelæggelsesaktionerne greb ind i hinanden baade dobbelt og tredobbelt. Reparation i en Zone havde blot afsløret Ødelæggelser i de andre Zoner.

Grupperne holdt uafbrudt deres Angrebsomraader under Observation, saaledes at den mindste Ændring i teknisk Henseende omgaaende blev rapporteret, forelagt Kræmer og ledende Personale ved Jydsk Telefon, og efter Bearbejdelse fra disse Mænd blev der givet Grupperne Direktiver for Tilfældenes Behandling. Enhver Ændring i den tyske Vagttjeneste blev saaledes ogsaa omgaaende rapporteret, og af samme Aarsag maatte der stadig laves om paa Gruppernes Vaabenfordeling, idet Bevæbningen naturligvis hele Tiden skulde staa i Relation til den tyske Vagtstyrke.

Indenfor N-Grupperne var Vaabenmanglen en Overgang katastrofal, og den havde til Følge, at Grupperne startede en Selvforsyning. Man ranede simpelthen de manglende Vaaben fra Prøjserne. Tyskerne, som gik paa ensomme Skovstier med Feltmadrasserne, var N-Folkenes Yndlingsobjekter. Naar Soldaten havde sat sig tilrette paa en Bænk, havde faaet Pigen anbragt paa Skødet og hvasket hende ømme Ord i Øret, kom de unge Sabotører luskende. Bum, sagde det, og en haard Genstand i Nakken havde stoppet Kysseriet for en Stund. Alene i Februar

Paa det overste Billede ses Virvaret af Kabler, der gaar ind til den tyske Bunker i Rigs-telefonens Gaard mod Aaboulevarden. Bunkeren blev knaldet 8. April, og tilvenstre paa Billedet, som er taget efter Aktionen, ses Resultatet: Kablet til Oliemøllens tyske Forstærkeranlæg er afbrudt.

I Telefonsmogen nedgraver en N-Gruppe paa Billedet herover en 15 Kilos Bombe. Forklædt som Arbejdere og med deres gode Ven, Formand Vogelius fra Belysningsvæsenet, kan det jo godt se ud til, at N-Folkene er i Færd med at reparere de elektriske Kabler, som gik i Stykker ved Schalburgtaget paa Søndergade. Chefen, Officiant Kræmer, dirigerer og sørger for at holde eventuelle Tyskere hen med Snak. Bomben var, indtil den for et Øjeblik siden blev taget frem, camoufleret som et Maaleapparat.

Bomben under Clemensbro anbringes af N-Folk (øverst) under 30 Fjern- og Abonnentskabler. En altfor nysgerrig tysk Soldat sinkede Arbejdet i en halv Time, idet man naturligvis ikke turde tage Bomben frem, for han var væk.

I Væggen til det offentlige Beskyttelsesrum, ca. 7 Meter fra den nedgravede Bombe, blev Antændelsesmekanismen anbragt. Cortex-Luntten er fort gennem et Staalror op gennem Sandet i Kassen, der danner Væg til Beskyttelsesrummet. Paa D-Dagen havde man saa blot at skubbe Sandet, som skjulte Roret med Luntten, væk og paasætte en Sprængblyant. Aktionen havde været meget nem at udføre, idet man næsten uset kunde arbejde.

Maaned snuppedes der 28 Pistoler, 5 Maskinpistoler og 6 Karabiner! Feltmadrasserne fik sig som Reglen en Endefuld af den gode gammel-daws Slags — man kunde jo lige saa godt benytte Lejligheden.

En af N-Grupperne havde det Bierhverv at udstede falske Kort af alle Slags, Førerbeviser, Legitimationskort, tyske Ausweis m. m. Der var oprettet et helt lille Kontor, hvor man besørgede Udstedelsen, og Byens andre Kolonner kunde ogsaa blive betjent, naar man stod i Bekneb. Legitimationskortene blev simpelthen stjaalet ved Indbrud paa Folke-registre paa Landet, og Stemplerne blev hugget hist og her eller efter-lavet. En kvik, ung Patriot saa sit Snit til at stjæle et tysk Stempel paa Gestapostationen, hvor han var henne for i al Naivitet at spørge, om om han kunde faa Lov til at køre til sin Bedstemors Begravelse med sin Fars Bil. Det danske Politis Stempler til Førerbeviserne havde man nok af. Iøvrigt fandtes som bekendt blandt Gestapos Haandlangere en Del, som havde „kolde Fødder“, og fra disse Personer, der havde rig Lejligh-ed til at stjæle Blanketter og Stempler, modtog man forskellige rare Ting.

For altid at kunne være klar til Udrykning, hvis uforudsete Ting skulde indtræffe, havde Kræmer oprettet en Udrykningsvagt, som de forskellige Grupper skiftedes til at have. I Løbet af en halv Time kunde Mandskabet samles og være klar til Aktion.

Den 24. Februar kom Udrykningsvagten saaledes i Aktion. 5. Ko-lonne manglede paa det Tidspunkt Sprængstof, og da Nedrivningsgrup-pernes fortræffeligt arbejdende Efterretningsfolk havde faaet opsnuset, at en af Rederiet „Anholt“s Baade var løbet ind i Havnen med bl. a. 500 kg Sprængstof til Gestapo, besluttedes det at forsøge at faa Fingre i „Legetøjet“. Gestapo havde ladet Partiet forsende i L.A.B.s Navn, da L.A.B. brugte Sprængstof til Stødoptagning, men Efterretningsfolkene var vidende om, at Partiet vilde havne i Mejlgade. Man fik konstateret, at Stoffet vilde blive afhentet af Gestapo den paagældende Dag Kl. 13, til hvilken Tid Sprængstoffet skulde være losset og anbragt i Pakhuset, hvor Svinebæsterne vilde komme og hente det.

Kl. 11,30 kom Underretningen fra N-Spionerne. En hastig Under-søgelse af Skibets Papirer paa Toldkammeret fortalte intet om Spræng-stoffets Tilstedeværelse. Pakhuset maatte inspiceres af en „Tolder“, der hurtigt opdagede, at Stoffet var i god Behold. Klokkeren nærmede sig 13, og fra Kræmers Kontor paa Vestre Luftværn glødede Telefontraadene for at skaffe en Lastvogn. Man kunde ingen faa fat i.

Gode Raad var dyre. Der var ikke andet at gøre, end at holde en tilfældig Vognmand op paa Gaden. Først ringede man i Rederiets Navn

til Gestapo og meddelte i beklagende Vendinger, at Losningen desværre ikke kunde være tilendebragt før Kl. 14, om man vilde vente saa længe. Det vilde man.

Og saa fik Sabotørerne travlt. Udrykningsgruppen afspærrede Pakhuset og holdt de intetanende Arbejdere op. Kræmer stod frem og meddelte i en kort Tale, hvordan Landet laa.

— Arbejdere, sagde han, dette er Sprængstof, som Gestapo har tiltænkt danske Bygninger. Nu tager vi det, men I maa hjælpe os med at bære det ud til Vognen i en Fart.

— Den er go', Kammerat, sagde en af Arbejderne, tag bare Skyderne væk, vi gi'r gerne et Nap.

Ingensinde før havde Arbejderne arbejdet saa hurtigt og ivrigt. I Løbet af Nul komma fem var de 500 kg Sprængstof læsset paa Lastbilen, som var blevet snuppet i Nærheden. Kl. 13,50 kørte den fuldtlæssede Vogn bort.

Gestapo kom meget hurtigt under Vejr med, hvad der var sket, og i en rasende Fart var de paa Stedet. Alle Udkørselsveje fra Byen blev spærret. Situationen for Folkene paa Lastbilen var kritisk, men ingen tabte Hovedet.

— Hvor er vi i Sikkerhed, spurgte man hinanden.

— Udenfor Gestapo-Stationen i Mejlgade, blev der foreslaet, og koldblodigt tvang man nu Vognmanden til at køre op foran Stationen. Det var en Fragtbil, man havde standset, og paa Ladet laa en Mængde Pakker; under en Presenning befandt Sprængstoffet sig. De tre modige Sabotører sprang af Vognen og gav sig til at rette paa Pakkerne, tælle dem og undersøge Adresserne. (Vognmanden blev under „Beskyttelse“ sendt bort med en Mand.) Det saa meget naturligt ud. En Hipomand, som stod Vagt faa Meter borte, raabte til Sabotørerne, om de havde Tobak i Pakkerne. — Nej, svarede man, ikke Tobak, men du kan faa en Stopper, hvis du mangler, Kammerat!

Frækhed belønnes.

Da Gestapovognene igen var kommet hjem, og der atter var Ro i Lejren, rullede Sabotørerne af Sted, venligt vinkende til Hipomanden.

Et Par Dage efter anvendtes de første Portioner af Sprængstoffet til Jernbanesabotage.

De mange N-Grupper, som paa Kampdagen skulde vælte Hundreder af tyske Telefonpæle, begyndte i Foraaret at øve sig paa Pælene i Aarhus og nærmeste Omegn. Telefonpælene i Universitetsparken maatte saaledes holde for, og Tyskerne rasede. Det var ikke alene for Spøgens Skyld, man knaldede Pæle, det var nødvendigt at skaffe Klarhed over,

hvor meget Stof der skulde til for at rive Traadene ned. Det maa erindres, at Ledningsføringen kunde variere fra 8 til 67 Traade. Tyskerne maatte binde et ekstra stort Antal Soldater til Vagterne paa Grund af disse Øvelsesture.

Fra Officiant Kræmers Kontor paa Vestre Luftværns Kommando, hvor han ellers fungerede som Brandinspektør for Brandsektionen, som han var Chef for, blev N-Gruppernes Arbejde ledet og planlagt. Blandt Kommandoens Medarbejdere fandt Kræmer mange gode og paalidelige Medarbejdere, bl. a. Damen ved Omstillingsbordet, Frk. *Grethe Rasmussen*, der med aldrig svigtende Præcision sørgede for de utallige Telefonsamtalers rette og navnlig rettidige Ekspedition. Naar Kræmer ikke var til Stede, besørgede hans illegale Folk „Tjenesten“ punktligt. CB-plg. *Henry Johansen* tog saaledes sin Tørn, indtil han maatte under Jorden og erstattedes af 5. Kolonnes dygtige Kontordame, Frk. *Else Brauer*.

Officianten udtaler: — Naar hele Opgaven kunde forberedes og — om det var kommet dertil — løses tilfredsstillende, er det dog alene en Følge af den uhyre Hjælpsomhed og Forstaaelse, der blev ydet mig af ledende Telefon- og Belysningsvæsenfolk.

Blandt disse nævner Kræmer fra J.T.A.S.: Civilingeniørerne A. Fredslund Petersen, P. Seidenfaden og Wagner Petersen samt Overassistent S. O. Larsen og Overassistent S. A. V. Dyresberg. Fra Rigs-telefonen: Overassistent L. M. Brandt og Assistent O. Jacobsen og Post- og Telegrafmedhjælper N. Møller og fra Belysningsvæsenet: Civilingeniør N. V. Steenstrup, Ingeniør G. Højsgaard, Formand Th. Vogelius og Elektriker Olaf Poulsen.

KORT FORTALT

En Aften umiddelbart før Kapitulationen hentede et af N-Gruppernes Medlemmer, Axel Høst Schmidt, 5 Armbind hos sin Gruppefører til Fordeling mellem Medlemmerne. Paa Vejen blev han stoppet af en tysk Politipatrulje, som visiterede ham. — Saa, nu gaar det galt, tænkte Frihedskæmperen, der nervøst betragtede Tyskernes Roden i Lommerne. Da den tyske Patruljefører halede Frihedskæmper-Armbindene op af Mandens Lomme, fik Frihedskæmperen en genial Idé.

— Ach, mein Herr, sagde han, *Hauswacht! Hauswacht!*

— Javohl, mumlede Tyskeren og gav Ordre til, at Manden kunde passere.

I April 1945 besluttede S-Gruppe 2 at gaa til Angreb mod den tyske Afdeling af *Aage Heidemanns* Automobilværksted i Spanien i Aarhus. Undersøgelserne viste, at der ved Værkstedet var stationeret 12 Mand som Vagt, og man maatte altsaa finde paa en Krigslist for at komme ind i Virksomheden.

En Eftermiddag ved 17-Tiden kom en pæn, yngre Mand ind i Kontorbygningen og præsenterede sig som Ingeniør fra Belysningsvæsenet. Den elektriske Installation skulde besigtiges, erklærede han. Med behørig Høflighed blev han vist over til Værkføreren, der imidlertid var optaget, men det gjorde ingenting, sagde „Ingeniøren“, han kunde selv gaa i Forvejen. Ved at gaa gennem den danske Afdeling slap han for at passere direkte forbi Vagtposterne og stod kort efter i Værkstedet, som Arbejderne lige havde forladt. En halv Snes tyske Biler havde netop gennemgaaet Hovedreparation, og nu fik de installeret tre Marcipanbrød hver, og samtidig blev der anbragt to store Bomber og et Par Brandbomber i Værkstedet. Midt under Arrangementet, der kun varede 3—4 Minutter, kom to tyske Soldater hen til Ruden i Værkstedvæggen. De betragtede

med stor Interesse Belysningsmanden, der med kyndig Mine fik travlt med at undersøge Installationen. Da de et Øjeblik efter forsvandt, konstaterede Belysningsmanden hurtigt, at hans Mission var endt, hvilket han straks meddelte Værkføreren, idet han beklagede ikke at kunne gøre mere den Dag.

Et Kvarter senere ringede Sabotøren til Heidemann:

— Ja, det er fra Belysningsvæsenet igen, sagde han, jeg glemte forresten nogle Sprængbomber, da jeg for lidt siden forlod Værkstedet ...

I samme Nu blev han afbrudt af et øredøvende Drøn i Telefonen. Den kolde Sved sprang frem paa hans Pande. Bare dog ikke hele Virksomheden røg, tænkte han febrilsk.

Saa lød der en lille, forskræmt Stemme i Telefonen:

— Hallo, her er jeg igen Bomber, siger De, ja, det kan jeg høre!

✱

Kolonnens Folk skjulte deres Vaaben de mærkeligste Steder. En Mand fra N-Grupperne, som er gift med en Kunstnerinde, havde faaet sine Pistoler modelleret ind i en yppig Kvindefigur af Ler. Hver Dag maatte Leret gøres fugtigt, for at han let kunde faa Pistolerne frem. Gestapo havde sikkert aldrig fundet dem.

✱

S-Gruppe 2 er vel den Aarhus-Gruppe, som har haft de vanskeligste Arbejdsvilkaar, idet Gestapo flere Gange gjorde Indhug i Rækkerne. Værst gik det i Begyndelsen af Marts, da hele Gruppen paa nær Gruppeføreren blev taget. Han boede paa et Studenterpensionat og var netop færdig med Middagsmaden, lykkeligt uvidende om, at Gestapo havde fanget hans Kammerater den foregaaende Nat, da Huset pludselig blev omringet, og en Flok vilde Gestapo-Folk kom farende ind. Efter en Visitation blev Legitimationskortene kigget efter, og da man kom til en Student, som tidligere havde været tilmeldt Gruppen, blev han straks ført ud, idet man tilfreds bemærkede, at „nu manglede den anden blot.“ Han stod imidlertid ved Siden af, og da Turen kom til ham, viste han et falsk Legitimationskort. Da der endnu ikke var Bid, kommanderedes Pensionærene ind i et tilstødende Rum, medens Middagsgæsterne skulde blive tilbage. At der pludselig var blevet en Pensionær mindre og en Middagsgæst mere, siger sig selv, og Gestapo gik nu i Gang med at undersøge de forskellige Værelser sammen med Beboerne. Det varede omtrent en Time, og aldrig har en Time forekommet Manden paa den

gale Side af Plankeværket saa lang, da han hvert Øjeblik ventede at høre Gestapo buldre ind paa hans Værelse og finde de forskellige rare Sager, som han ved et Ulykkestilfælde havde liggende netop den Aften. Mens dette stod paa, kom den „danske“ Leder af Aktionerne af og til ind til de uskyldige Middagsgæster og var saa elskværdig, saa elskværdig. Tiden faldt som sagt Gruppetføreren lang, og han besluttede at fordrive en Del af den med at snakke med Lederen. Det lykkedes ham herved at faa opklaret, at to af Gruppens Medlemmer var taget, og han spurgte derpaa uskyldigt, hvorfor Gestapo aflagde Pensionatet Besøg. Han fik det forbløffende Svar, at de var ude efter Gruppetføreren, en meget farlig Mand med bl. a. 21 Mord paa Samvittigheden! Efter at Gruppetføreren havde udtalt sin Harme over, at den Slags Individuer kunde gaa frit omkring, ønskede han Lederen god Jagt og trak sig tilbage og afventede Sagens Udvikling. Men virkelig — de 12 af de 13 Værelser blev undersøgt, men da den sidste Beboer — altsaa Gruppetføreren — manglede til at forevise sit, sprang Gestapo dette over. At der ikke gik mange Minutter efter, at den sidste Gestapo-Bil var drejet om Hjørnet, til Gruppetføreren var ude af Huset, siger sig selv.

Imidlertid kom den Student, de tog med sig, i Forhør, og efter et Par pinefulde Timer blev han spurgt om, hvor Gruppetføreren var.

— Det ved jeg skam ikke, svarede han.

— Naa, ikke, bare ud med Sproget, din Slyngel, hvornaar har du sidst set ham?

— Jo, det var saamænd oppe paa Pensionatet, da De trak af med mig, svarede Studenten med et skævt Smil. Han stod lige ved Siden af mig, da vi blev visiteret.

Gestapoernes Reaktion overfor denne Meddelelse var komisk. Et vildt Skænderi begyndte og truede med at udvikle sig til en hel Borgerkrig. Pludselig blev de enige om at spørge Fangen til Raads.

— Tror De, Gruppetføreren har fattet Mistanke til os, fordi vi lavede Razzia, spurgte de naivt.

Det var ikke Studenten muligt at svare herpaa. — Jeg kender ikke min Kammerats Aandsevner i en saadan Situation, sagde han.

Gestapo fattedes nyt Mod.

De fløj op til Pensionatet igen, gennempryglede Værten, truede med at sprænge Huset i Luften og stjal eller smadrede til Slut, hvad der var at finde paa Gruppetføreren Værelse.

Gruppetføreren havde altsaa trods alt fattet Mistanke

Gruppeførerer for N-Gruppe „Grenaa“ foretog adskillige Reconoserings-Ekspeditioner til Skæring By, i hvis Nærhed Aktionsstederne var forberedt. Byens Befolkning, der har en underlig Mani med at stille sig op i Klynger ved Landevejen, lagde Mærke til Manden, som listede saa mistænksomt omkring og kiggede til højre og venstre. Man var overbevist om, at han tilhørte Gestapo, og hver Gang han dukkede op, bredte Nervøsiteten sig i den lille By.

— Nu har han været her igen, hviskede man. Da Gruppeførerer efter Kapitulationen med sine Folk kom ud til Skæring Strand for at desarmere Miner, blev han genkendt, og der gik et Forklarelsens Lys op for Byen.

☆

I Materialforvalter *Petersens* Optegnelser læser man, at der i Kulbunkerne ved Aarhus Kommunehospital skjultes store Partier Vaaben.

Depoter havde man ogsaa haft hos Købmændene *Feiffer*, Samsøgade, og *Bretlau*, Jyllands Allé 14, samt hos Smedemester *Bardino*, Christiansbjerg.

☆

5. Kolonnes Folk fik bl. a. Instruktion og Øvelse i Vaabenbrug paa Svømmehallens Loft og i Raadhusets Kælder, hvor Skuddene bragede, uden at Tyskerne kunde høre noget.

☆

Adskillige Ladninger Sprængstof er kommet til Aarhus pr. Banevogn. Kasserne var forsynet med Sedler, hvorpaa der stod „Glas. Forsigtig!“ Det skete flere Gange, at Sabotørerne fik de tyske Soldater til at tage et Nap med ved Losningen!

☆

Materialforvalteren var en Eftermiddag lige paa Nippet til at blive taget. Fra Depotet i Kælderen i Rosensgade 26 skulde han bringe nogle Pakker Sprængstof ud til en af Grupperne. Han fyldte Pakkerne i en Papirsæk og cyklede af Sted. Netop som han svingede om Hjørnet ved Gestapo-Stationen, revnede Papirsækken, og Pakkerne med Sprængstoffet rullede bogstavelig talt hen for Fødderne af Vagtposterne. Heldigvis var de camoufleret som Smørpækker, men hvor let kunde en Pakning ikke

være gaaet i Stykker? I en rasende Fart kom „Stoffer“ af Cyklen og fik sin Frakke bredt ud over Pakkerne, som hurtigst muligt blev trillet ind i Frakken og baaret væk.

Lederen af S-Gruppe I, *Carlo Andersen*, der er ansat ved D.S.B., fungerede som Linjevagt — altsaa med den Opgave at skulle passe paa de slemme Sabotører. Det faldt ham unægtelig lidt vanskeligt.

Carlo Andersens Opfindsomhed var stor. Til Trods for, at han ikke kunde mere end 3—4 Gloser paa Tysk, var han ved sin Mimik og sine vilde Fagter i Stand til at konversere enhver Tysker om ethvert Emne. I den lille firkantede Jernbanetaske transporterede han sine Bomber. Vagterne paa Terrænet kendte den flinke Jernbanemand, som altid slog paa Skulderen og sagde „Kammerates!“ En Dag, Gestapo var paa Razzia paa Jernbaneterrænet med en Flok Hunde, og Andersen uheldigvis havde Tasken fuld af Bomber, lod han sin gode Ven, den tyske Vagtsoldat, forstaa, at denne maatte passe paa Tasken et Øjeblik.

— Du passe kleine Taske Øjeblik, gutes Kammerates, sagde Andersen, jeg trafelt — nicht ha' den med — komme straks.

Andersen fløj over paa et andet Spor og skjulte sig bag en Vogn, hvorfra han kunde ligge paa Maven og holde Øje med Udviklingen. Han var bange for, at Hundene skulde lugte Bomberne; men der skete intet. Gestapomændene skred forbi Vagtposten, og Andersen havde klaret Ærterne.

Ved en Tilfældighed gik det godt for „Grenaa“-Gruppens Fører, da han skulde transportere to Kufferter med Vaaben og andre dyrbare Grejer ud til Skæring. Han havde valgt at tage med Rutebilen. Et Par Kilometer fra Skæring blev Bilen stoppet af en tysk Patrulje, som stod med skarpe Projektører.

— Saa nu skal vi igen visiteres, knurrede Passagererne.

Chaufføren steg ud.

Et Øjeblik efter kom han tilbage og meddelte, at man kunde køre videre. — Tyskerne undersøger kun Personbiler og Lastbiler i Aften, fortalte han.

Ved Stoppstedet i Skæring hjalp en Flok tyske Soldater, som havde taget Opstilling i den overfyldte Bils Midtergang, elskværdigt til med at bære Sabotagekufferterne ud. De lod hjælpsomt den ene gaa fra Haand til Haand hen til Udgangen.

Det havde oprindelig været Meningen, at Sagerne skulde transporteres til Skæring næste Dag, men til alt Held var der kommet noget i Vejen for Gruppen, og Transporten var rykket en Dag frem. Alle Rutebiler blev nemlig fra næsten Aften stoppet og Passagerernes Sager undersøgt. Standsningerne stod paa nogle Dage.

Sabotørerne havde længe Kik paa Ingeniør Schmidts Universal-fabrikker, i hvis Kontorer Schalburg-Folkene holdt til med Schmidt selv som Leder. Fabrikkerne var stærkt bevogtede, men i flere Tempi lykkedes det at faa jævnet Virksomheden i Fredensgade med Jorden. Man allierede sig med Fabrikkens Forvalter, der viste sig villig til at modtage en Kasse med „Maskindele“. Med Lynets Fart blev en stor Trækasse fremskaffet og fyldt med 35 kg Sprængstof og et Utal af 12 Timers Blyanter. Sabotørerne var lidt nervøse, da de armerede Blyanterne i den store Kasse Sprængstof — det skete i et lille skummelt Baglokale paa Skovvejen, men man overvandt Uhyggefølelsen ud fra den Betragtning, at skete der noget med Blyanterne, forsvandt alle Mand i hvert Fald grundigt. Paa en trehjulet Cykle blev „Maskindelene“ kørt til Fabrikken og modtaget af Forvalteren, og Resultatet af Kassens Arbejde viste sig Kl. 4 Morgen. Den store Forbygning blev lagt i Ruiner, Vejen var aaben til den bagved liggende Fabriksbygning, der fik sit Smæk den følgende Søndag, idet 3 Mand ganske roligt banede sig Vej gennem en stor Menneskemængde og lagde 4 store Ladninger omkring Maskinerne, der blev helt ødelagte.

Ogsaa Schmidts Kontorer i Parkallé blev gennemrodet og mange fældende Papirer fundet.

Flere Gange lykkedes det at bombe Benzinvogne, der stod paa Aarhus H. mellem Frederiksbroen og Bruunsbroen. Det var et helt Orgie i Flammer, Benzinen løb brændende ud mellem Sporene, og et fantastisk Skuespil af Ild og Røg opførtes med Masser af Aarhusianere som Tilskuere. En Aften kom Folk lige fra Folketeatret, som Ilden blussede op fra Tankvognene, og Dagliglivets Dramatik overgik langt Filmens. Sabotørerne satte Liv i Billedet.

I Januar 1945 blev Bülow's Reparationsværksted paa Trøjborgvej udsat for Sabotage. Virksomheden var bevogtet af tyske Soldater, men en

stor Sprængladning blev anbragt ved Hjælp af en lang Stang, man „medede“ sig frem gennem et Vindue. Beboerne i Nærheden blev advaret og Byvagten tilkaldt for at afspærre de nærmeste Gader.

Resultatet: 7 tyske Biler og 18 Motorcykler delvis ødelagt.

Cykler, Bildæk, Vaaben og Uniformer tog man fra Værnemagten, hvis Medlemmer til Gengæld fik foræret Propaganda-Materiale med Oplysninger, Gøbbels foreholdt dem.

De tyske Telefonledninger Syd for Lisbjerg blev afbrudt i Marts 1945. En Mand klatrede op i Masterne med et Par erobrede tyske Mastesko og klippede alle 24 Ledninger over. 10 Master blev tippet ved Hjælp af Bomber.

✧

Her er et Par Enkeltheder fra en Aktion i Marts mod den stærkt bevogtede Jernbane ved Ristrup Skov.

En Mand blev sendt ud for at skaffe Oplysninger om Vagternes Position, de andre Sabotører nærmede sig over en Pløjemark, hvis bløde Muld dæmpede Fodtrinene og skjulte Mændene, der havde mørke Frakker paa. De Folk, der bar Sprængstoffet, var beskyttet af Maskinpistolskytter. Som Signal mellem de to Grupper brugte man at kaste en i Papir indpakket Sten ned paa Ballasten. Det lette Klask betød, at Tyskerne nærmede sig.

Alt klappede ved denne Sabotage, der var et Led i en stor Aktion Jylland over. Under Hjemturen havde man en legal Mand 100 Meter i Forvejen og med en plausibel Forklaring parat. Han skulde blinke med sin Lommelygte, hvis han opdagede tyske Patruljer.

✧

I Konstantinsborg Skove foretog Grupperne Prøvesprængninger og Skydeøvelser, man havde ligefrem indrettet en 100 Meter lang Skydebane.

✧

Natten til 1. Maj 1945 fik man hos en Bogtrykker lavet en Plakat med tysk Tekst. Plakaten blev opklæbet overalt i Byen, og den opfordrede til Oprør mod Gestapo og Nazistyret og oplyste Tyskerne om, at deres Kvinder og Børn var Gidsler for de Skader, som Tyskerne herefter maatte forvolde.

✧

Eksempler paa et Par af de tørre Rapporter fra Grupperne, som afleveredes i Pinsen 1945. De lyder i deres knappe Form saaledes:

AUGUST MAANED:

11 Vacuumslanger overskaaret tysk Tog, 19 Vacuumslanger overskaaret tysk Tog, i begge Tilfælde under Ophold paa Ar. H. Resultat: flere Timers Forsinkelse og Trusler om Hængning af alle Jernbanefolk.

SEPTEMBER MAANED:

I flere Tilfælde ødelagt Køleanordningen ved tyske Kølevogne, ladet med Flæsk.

Flæsket naaede ikke Tyskland.

I tysk Militærtog afsporet Søndag den 18. Marts Kl. 16,10 mellem Risskov og Lystrup. 8 Vogne væltet. 11 afsporet, flere tyske Soldater dræbt og saaret. Blev beskudt ved Bortkørslen, ingen saaret.

☆

Sabotørerne holdt selv Justits i Rækkerne. I Februar 1945 gik en Gruppe i Lag med en Togstamme med 12 Flyvemaskinemotorer. Angrebet mislykkedes delvist, da en af Folkene svigtede, nemlig den Næstkommanderende. Han blev sat af med Fynd og Klem, hedder det i en Indberetning.

☆

Efter en vellykket Jernbanesabotage den 2. Januar 1945 mødte Sabotørerne paa Tilbagevejen Gestapo, der kom kørende, og man vinkede venligt til dem, men de syntes ikke at reagere paa denne formelle Høflighed.

☆

I December 1944 fandt dramatiske Begivenheder Sted paa Lading Telefoncentral, hvor 3 Mand holdt 4 Tyskere op i Kælderen og ødelagde en Radio, en Telefon og et Omstillingsbord. Det kom til Skyderier, da flere Tyskere i et nærliggende Hus blev blandet ind i Sagen. En af Sabotørerne blev ramt i Skulderen, og han reddede Skindet ved at simulere død. Der blev skudt voldsomt, men alle tre Sabotører naaede frem til deres Cykler, hvor de holdt en kort Raadslagning og konstaterede, at Blodet stod højt i Støvlerne (saadan hedder det i Rapporten), hvorefter man kørte hjem.

En Arbejder fra Frøkompagniets 3 Pakhuse, D, E og F, der hver var paa 40 Gange 40 Meter, henvendte sig en Dag i Foraaret til en Mand, som han vidste „havde noget med Undergrunden at gøre“. Han fortalte,

at Tyskerne brugte Skurene til Oplagsplads for Skibsjern, Tønder med Olie, Generatorer, og i Skur F stod der et større Parti Sprængstof.

— Ku' Sabotørerne bare sætte Sprængstoffet i Skred, sagde Arbejderen, saa ryger det hele i Luften.

S-Gruppe 8 tog sig af Sagen.

Man fik yderligere at vide, at Schalburgmanden Chr. Dal arbejdede dér, og at der var mange Vagtposter. Hver Dag var der dog ti Minutter, hvor man forklædt som Arbejder havde en Chance for at slippe ind uantastet. Arbejdet begyndte nemlig Kl. halv otte, og tyve Minutter før kom en Arbejder for at fyre i Kontoret.

Gruppen besluttede at laane det tyske Sprængstof, og paa Aktionsdagen medbragte man kun en Madkasse med det gode engelske Sprængstof, beregnet til at sætte Fut i det tyske.

Om Morgenen den fastsatte Dag mødte Sabotørerne op i god Tid og afventede *Laurits's*, den første Arbejders Ankomst. Fra Skjulestedet saa man endelig Lyset straalet fra Kontoret, og saa gik man i Gang. Alt gik fint, forbi Vagterne og ind til Laurits.

— Er det dig, der hedder Laurits?

— Jo, det var det da.

— Du ka' vel ikke skaffe os noget Arbejde?

— Jo, det ka' jæ sagtens!

Og snakkende med Laurits kom man ind i Kontoret.

Her var der Fred og Ro. Pludselig skuede Laurits's blaa Øjne ind i Løbet af et Par Skydere; og i knugende Angst raabte han: — Jæ har it gjort noget!!! Han blev dog hurtigt beroliget, og Anføreren forsvandt ind i Pakhuset og anbragte Bomberne. Den sidste fik Plads i Kassen med det tyske Sprængstof. Sabotørerne lukkede efter sig og forsvandt. Skønt der kun var fem Minutter, til Sprængningen vilde indtræffe, insisterede Laurits paa, at han baade vilde have Frakke paa og Cykle med. En af Sabotørerne sikrede sig en Skrivemaskine — paa de illegale Redaktioner var det smaat med Maskiner —. Lidt efter lidt gik det op for Laurits, hvad der egentlig gik for sig, og han tabte fuldstændig Fatningen. Overfor Gestapo kunde han bagefter intet fortælle om, hvordan Besøget havde formet sig, og hvorledes Sabotørerne saa ud. Vagterne kunde heller intet fortælle. De blev dræbt alle fire, fordi de løb ind i Skuret ved den første lille Eksplosion og var midt i Skuret, da Helvede brød løs.

Øjenvidnerne beretter, at Skurene pludselig fløj højt op i Luften for et Par Sekunder efter at falde ned som Pindebrænde.

Skaden var saa stor, at der lang Tid efter ikke kunde foretages Leve-

ringer til tyske Skibe. Jernrør, Plader, Brædder, Mursten, Nitter og Olie flød i eet Virvar.

Der holdt 20 svære Lastvogne paa 10-Meter Kajen. Bevogtningen var stærk, men to Sabotører, Studenterne *Brinck Jensen* og *Henning Riber Christensen*, besluttede at forsøge. Medens de lavede Bomberne, blev der fra anden Side foretaget Attentat mod Derby, og der var tre Gange saa mange Vagter, som om Formiddagen, da de intetanende vendte tilbage.

Ved de første Vagter gik det godt, takket være Jernbanekasketterne, men et emsigt Hold Vagter stoppede alle Arbejdere, og Studenterne maatte spille Rollen som travle Jernbanefolk, der noterede Numre op paa tomme Banevogne. De hilste Vagterne med en ærbødig Hønnør til Kasketten og stod saa paa tysk Militærdistrikt med Vand paa tre Sider og tyske Vagter paa den fjerde.

De startede længst væk fra Vagterne, og besluttede at dele Opmærksomheden ligeligt mellem Jernbanevognene og Bilerne, eftersom Vagterne iagttog dem med en vis Interesse. Den første Bombe blev lagt i Førerhuset paa den bageste Vogn, og man skulde i Gang med den næste. Det var en Pejlevogn, og det var derfor mere formaalistjænt at knalde de kostbare Apparater fremfor Instrumenterne. Altsaa blev Døren bagi Vognen aabnet, og Student *Brinck* skulde lige til at stige ind og anbringe Bomben, da han opdagede, at der laa en sovende Tysker i Bunden af Vognen. Døren blev forsigtigt lukket igen. Blot han nu ikke vaagnede ... Det gjorde han! Pludselig stod *Kalorius* i Døren. Gode Raad var dyre. Skyderi maatte for en hver Pris undgaas, ellers var det sket med Sabotørerne.

- Sie können uns wohl nicht sagen, wo Eisenbahner Petersen ist?
- Nein, das kan ich nicht, svarede han.
- Dann müssen sie uns entschuldigen.
- Ah, es tut nicht.

Derpaa skiltes Parterne som de bedste Venner, Sabotørerne for at tage hjem, Tyskeren for at fortsætte Slummeren, der dog blev afbrudt en halv Time efter ved en voldsom Eksplosion, der ødelagde tre Biler.

En Uge efter blev Nummeret gentaget paa Godsbanen, mere effektivt omend knap saa dramatisk.

DANSKE DRENGE

*Var I med, danske Dreng, da Snekkens Stævn
kløved Bølgernes skummende Kamme
i Nordse — Atlant — med sit Dragesejl spændt
over Skjoldenes lysende Ramme.
Da Nordboens Blik med grum Ildhu var vendt
mod Landgang og Bytte paa fremmed Kyst.
Da Grebet om Aaren gav hvidnende Knoer
og Lurtonens Gjald gav Luft i dit Bryst.
Var I med — danske Dreng — ombord?*

*Var I med — danske Dreng — hin St. Vitus Dag
paa Lyndanis Klint, da Valdemars Svende
med Ester og Vender i blodigt Lag
gav Korstogets Mærke til Kende.
Da Svig og Falskhed gav Dannemænd Vunder,
men Bønnens Magt over Viljens Trods
nedbad fra Himlen et Korsbanner-Under
som en Arv — danske Dreng — til os.*

*Var I med — danske Dreng — i Kartovers Brag
paa „Trefoldighed“s blodige Dæk.
Har I skrevet jert Navn paa det synkende Vrag
med det vajende Flag fra sin Hæk.
Har I tjent under Mænd, hvis Navne har bundet
en uvisnelig Krans af Ære og Mod
og besejlet vor Pagt med Havet og Sundet
i et Fostbroderskab af Saltvand og Blod.*

Var I med — danske Drengene — paa Fredericias Vold
hin solblege Morgen — Kommandoen faldt:
„Fæld Gevær! Avancér! Nu skal Tysken betale sin Told.
Danmark — vor Moder — har kaldt.“
De fire Brigader var Marv af et Folk,
der vidste, hvad Frihed betød,
og Tysken forstod uden Brug af Tolk,
det var Rye — danske Drengene — der skød.

Var I med — danske Drengene — den Dag i April,
da Uvejrets Lyn brød frem fra sin Sky,
og Tusind Aars Frihed, Tillid og Smil
blev kvalt af de brummende Fly.
Kraftløs og raadvild du maatte erkende,
at Ranes Slæng yngler stadig i Nord.
Nu spørger du, hvor Holger Danske var henne,
mens Ormen aad væk af dit Bord.

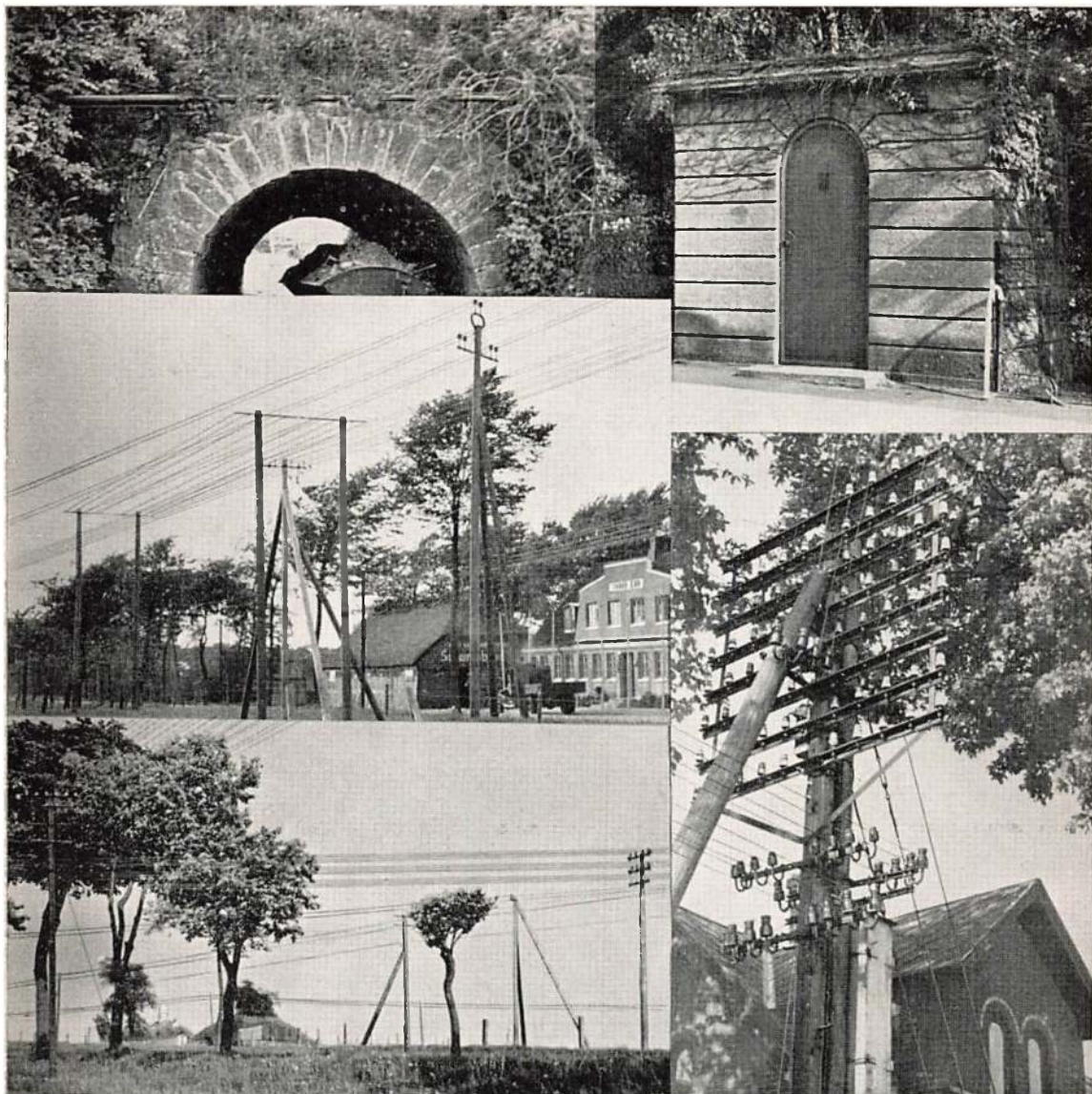
Dybt nede i Kronborgs raa Kassematter
der slumrer den Gamle i fredfyldt Ro, —
kun fjernt hans Øre en Lyd opfatter —
Niels Ebbesens Ridt over Randers Bro.
Aarhundreders Stilhed — saa flænges Mørket i Frejas Sale
af bragende Drøn og blinkende Lyn,
og blodrødt Had rejste Holger af Dvale,
Da hæved han atter de buskede Bryn.

Var I med — danske Drengene — den stolte Dag,
da Folket atter greb herreløst Ror
og vendte vort Skib med sejge Tag,
saa Stævnen blev sat mod det samlede Nord.
I var med — danske Drengene — ombord.

Carl Jacobsen,
N-Gruppe 2.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	7
Kolonnens Ledere og Mandskab.....	8
Indledning	11
5. Kolonne organiseres	15
Sabotagens Dagbog	22
Kodeordene i den engelske Radio kaldte Vaabenop- samlerne ud	28
Sabotagemateriel	34
Med „Præsten“ paa Jernbanesabotage	41
Havnesabotørerne sænkede 3 Skibe	47
De bukseløse Værnemagere	55
„Maaler-Kontrolløren“ i Handelsbankens Hus.....	64
Sabotørerne i Kloakdybet	70
En Dags Arbejde for en Sabotør umiddelbart før Kapitulationen	77
Ødelæggelserne paa D-Dagen var forberedt til mind- ste Detalje	81
Kort fortalt	94
Danske Drengene	104

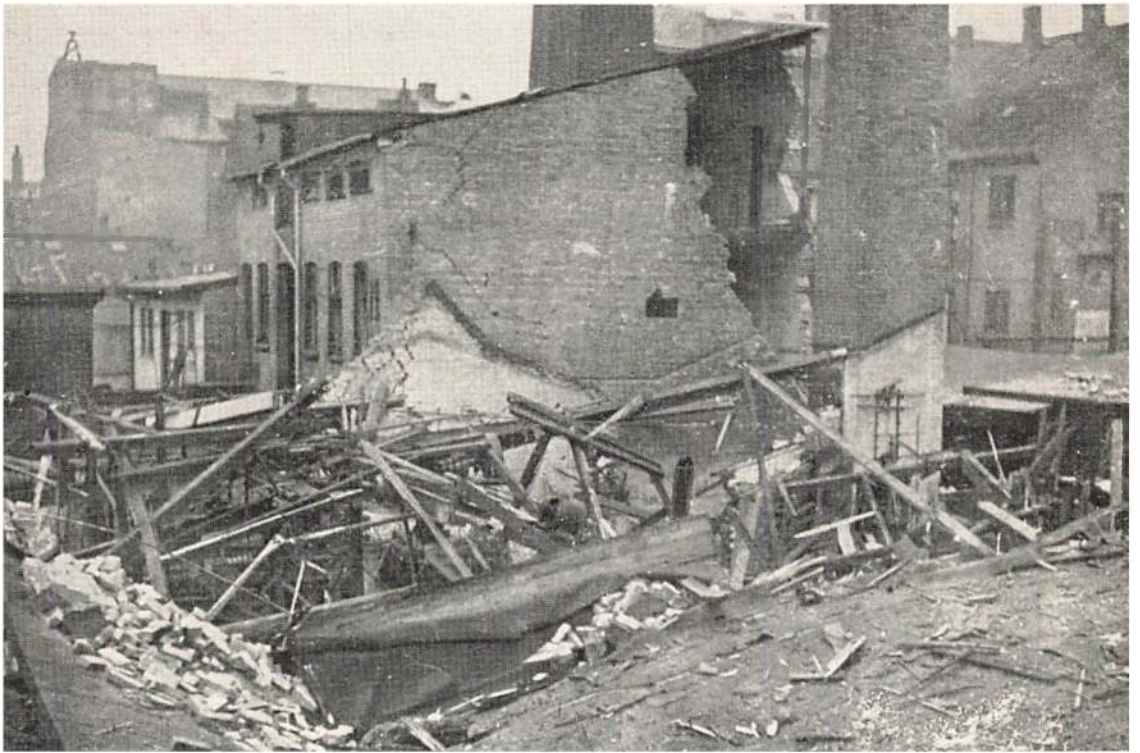
Hvor N-Grupperne forberedte Aktionen

N-Grupperne, som først skulde i Aktion paa D-Dagen, havde forberedt en omfattende Ødelæggelse af det tyske Meldenet m. m. Billederne viser nogle af Angrebsstederne. Øverst: Et Angrebssted mod dansk og tysk Fjernkabel paa Viborgvej. Staalrøret, som ses over Viadukten, indeholder tyske og danske Kabler og vilde være blevet bortsprængt. Øverst th.: JTA's Krydsfelt overfor Ceres vilde være blevet sprængt i Luften. Bomberne laa skjult i Nærheden, og N-Folkene havde sikret sig Nogle og Ausweis til den bevogtede Krydsfelt-Bygning.

I Midten: Samleskinne krydser ved Sabro Kro de tyske Luft-Hovedforbindelseslinjer, og i Tilfælde af Aktion vilde Stærkstrømsledningerne med 60.000 Volt være blevet væltet ned paa det i Forvejen nedsprængte tyske Meldenet.

Nederst tv.: Tysk Hovedforbindelseslinies store Traadsammenstod ved Aarslev. 30 Sprængninger havde sørget for, at hele Historien var blevet sat ud af Funktion.

Nederst th.: Tysk Luftmeldenets Samlemuffe i Mundelstrup. Sammen med 18 andre Telefonpæle vilde den være blevet bortsprængt ved den forberedte Aktion.

Bogen om 5. Kolonne er skrevet og trykt i Lyntempo — ingen anden Bog fra Aarhus er sikkert kommet til Verden saa hurtigt som denne.

En af Kolonnens Grupperførere, Journalist Sven Hauerbach, fik af Ledelsen til Opgave at lave Bogen bl. a. paa Grundlag af de tørre Rapporter og Interview med Kolonnens Folk — man regnede nemlig med, at der kunde tjenes en pæn Sum til faldne Kammeraters Efterladte, samt til Kammerater, som paa Grund af deres Indsats nu sidder i økonomiske Vanskeligheder, blot gjaldt det om at smede, mens Jernet var varmt, og Frihedskæmpernes Virke endnu havde Publikums Interesse. Journalisten allierede sig med en Kollega, Redaktør Holger Ellert, som ydede ham Hjælp med Temposkriveriet, bl. a. ved at skrive Indlednings-Artiklen, og i Løbet af godt en Uge laa Manuskriptet færdigt.

Fra Grupperne blev Rapporterne om Arbejdet under Besættelsen først afleveret til Kolonnechefen omkring 22. Maj 1945; Grupperførerne havde meget Hovedbrud med Udarbejdelsen, idet man ikke havde et eneste Notat at støtte sig til. Hukommelsen blev sat paa Prøve. Optegnelser til Rapporterne om Gruppernes Aktioner fandtes selvsagt ikke, idet Gestapo ellers vilde have haft alt for gode Kort paa Haanden, hvis der blev fundet noget skriftligt under de frygtede Husundersøgelser og Razziaer hos Kolonnens Folk.

„5. Kolonne“s mange, næsten helt usandsynlige Beretninger, som ikke giver de amerikanske haardkogte Romaner meget efter, er ikke Fantasifostre, men konkrete facts.

